

CURIER

Revistă de cultură și bibliologie



Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița
Târgoviște • An XXVI – Nr. 2 (52) 2020

CUPRINS

INTERFERENȚE CULTURALE

- **Mesajul Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Nifon cu ocazia ediției a XIX-a a Salonului Editorial „Ion Heliade Rădulescu” Târgoviște, 5 septembrie 2020 / 2**
- **„ÎN UMBRA MARELUI REICH. Tehnica de luptă a armatei române pe Frontul de Est (1941-1944).”, Alexandru V. Ștefănescu / 3**
- **Pandemii neașteptate, îndrăgostite de călătorii. Implicații de demografie istorică, Radu Ștefan Vergatti / 6**
- **Activitatea tipografică a Mitropoliei Târgoviștene sub supravegherea Mitropolitului Ștefan, Agnes Erich / 12**

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

- **„Maratonul de povești” – proiect dedicat celor mici, Florina Rotaru / 15**
- **Biblioteca și tehnologia digitală în serviciul comunității, Raluca Rusu / 16**
- **Adaptarea competențelor bibliotecarilor, o mare provocare?, Vlăduț Andreescu / 18**

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

- **Lectura pe timp de pandemie: Salonul Editorial „I. H. Rădulescu” Dâmbovița, Daniela Iordache / 20**
- **Lectura publică târgovișteană între cele două războaie mondiale, Victor Petrescu / 22**
- **Despre bibliotecă și bibliotecar, Meli Perșunaru / 25**
- **Lectura – mod de viață, Daniela Vlase, Stoian Florin / 26**
- **Fără bibliotecă nu există civilizație, Dobrescu Elena / 27**

PATRIMONIU

- **Destinul tragic al unei domnițe, Ferezia Stancu / 29**
- **Unele aspecte privind menținerea ordinii publice în județul Dâmbovița în perioada interbelică, Cornel Mărculescu / 32**
- **Excurs prin cultura târgovișteană medievală, Victor Petrescu / 38**

REMEMBER – Scriitori basarabeni. Grupaj realizat de Victor Petrescu

- **Erich Kotzbacher. Avatariile unei vieți trăite demn, Victor Petrescu / 44**
- **Poezia și ancorele ei „Iarba lui Ghilgameș”, de Erich Kotzbacher, Gabriel Enache / 46**

TABLETA DE SCRITOR – Grupaj realizat de Victor Petrescu

- **Iulian Filip (1948). Ruinele Târgoviștei / 47**
- **Ianoș Țurcanu (1951). Îmi e dor de Târgoviște / 48**

TINERE CONDEIE

- **Drumul către necunoscut, Teodora Anghel / 49**

* **Notă:** Autorii își asumă cele prezentate în cadrul articolelor din punctul de vedere al resurselor bibliografice consultate.

INTERFERENȚE CULTURALE

Mesajul Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Nifon cu ocazia ediției a XIX-a a Salonului Editorial „Ion Heliade Rădulescu” Târgoviște, 5 septembrie 2020



Organizarea Salonului Editorial de către Biblioteca Județeană Dâmbovița, „Ion Heliade Rădulescu” din Târgoviște, reprezintă un eveniment cultural important pentru orașul nostru, ce ne reamintește, în fiecare an, de importanța cărții și a

spiritualității pentru istoria națională și pentru viața noastră cotidiană.

Cultura românească, ca și cea europeană, este fundamentată pe valorile Evangheliei lui Hristos, pe principiile de viață creștine, iar aceasta transpare din cultura tiparului ce a debutat, pentru toții românii, aici, la Târgoviște, odată cu Liturghierul lui Macarie, în anul 1508.

Prin intermediul cărții, noi toți ne bucurăm de experiența, trăirile, realizările, aprofundările, cunoștințele și mai ales de credința înaintașilor noștri, conștientizând **nevoia perpetuă de a reșeza viețile noastre pe acele valori** care ne dau stabilitate, pace și lumină, conferindu-ne speranța și curajul de a merge mai hotărâți pe drumurile vieții.

De altfel, acesta este și motivul pentru care, an de an, Editura Arhiepiscopiei Târgoviștei, tipărește, pe lângă volume ce au în vedere celebrarea unor personalități, instituții și evenimente ce au creat gloria neamului nostru

și cărți de popularizare a valorilor noastre creștine și românești, destinate mai ales tinerilor, pentru a-i ajuta să știe clar de unde vin, cine sunt și încotro merg!

Ne mândrim cu înaintași ce au știut să apere fruntarile țării și ale Europei, cu mult eroism, dar și cu genialitatea și înțelepciunea pe care le-au așternut în scris și care dau mărturie lumii că strămoșii noștri au creat una din marile culturi ale lumii, cu nimic mai prejos decât altele, dimpotrivă, și că aceasta ne obligă să-i egalăm și să-i depășim, oferind dovezi lumii despre geniul și credința neamului românesc.

Întreaga noastră cultură veche și fundamentele civilizației noastre sunt creștine și acest lucru transpare din toate creațiile spirituale ale înaintașilor noștri, de aceea, noi astăzi avem datoria de a trăi, de a aprofunda și de a răspândi principiile creștine, cele care au creat civilizația și fără de care ea nu poate exista.

În mod deosebit, doresc să apreciez activitatea Bibliotecii Județene, personal a doamnei director, precum și tot ceea ce această instituție desfășoară în folosul comunității noastre.

Bucuria descoperirii unor noi apariții editoriale care vă încearcă astăzi, este încă o dovadă a eferescenței spirituale a neamului nostru ce ne obligă la tot mai mult, întru edificarea marii civilizații românești.

Dorindu-vă, la toți cei de față, multă sănătate, pace și bucurie, invoc asupra tuturor, binecuvântarea Atotmilostivului Dumnezeu!

†NIFON,
ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

„ÎN UMBRA MARELUI REICH. Tehnica de luptă a armatei române pe Frontul de Est (1941-1944).”

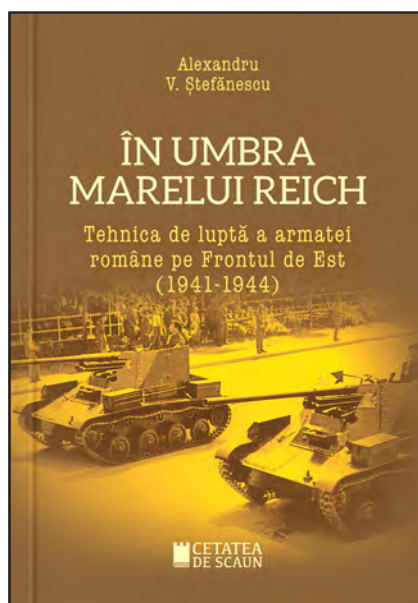
Războiul modern este în primul rând un război al tehnicii de luptă. Armamentul și tehnica de luptă au influențat decisiv istoria războaielor din cele mai vechi timpuri până în prezent. În antichitate, hoplitul grec și legionarul roman s-au impus în fața numeroșilor războinici de diverse nații și cu diverse stiluri de a lupta grație eficienței echipamentului lor, care le oferea un raport bun între protecție și mijloace ofensive. Pregătire fizică, instrucția de luptă și disciplina (vitală în cazul luptei în formație) erau atuuri la fel de importante pentru cele două categorii de militari amintiți, dar se cunosc cazuri când toate acestea nu le-au fost de nici un folos în fața unui adversar înzestrat cu tehnică de luptă superioară. Un exemplu relevant este eșecul catastrofal înregistrat de legiunile triumvirului Crassus la Carrhae (53 î.Hr.) – una dintre cele mai dure înfrângeri din toată istoria Romei. Acolo călăreții-arcași parți, dotați cu arcuri compozite puternice au ținut, de la distanță, sub tir constant legiunile, ai căror soldați încercau să-și mențină formațiile, în ciuda șocului provocat de faptul că săgețile le penetrau armura și scutul.

Mai târziu, în Evul Mediu, cavalerul greu înarmat și protejat de cea mai bună armură pe care o puteau cumpăra banii a devenit stăpânul câmpului de luptă, până în momentul în care evoluția tehnicii militare a oferit pedestrașului mijloace de a se proteja eficient cu sulita lungă și platoșa și de a reacționa ucigător de la distanță prin intermediul armelor de foc. Legat de această epocă, pentru istoria românilor, am putea aminti mai puțin cunoscuta luptă de la Verbă din 17-18 noiembrie 1561, unde o mână de călăreți polonezi, înarmați cu arme de foc au pus pe fugă, oastea de țărani a Moldovei. Lupta reprezintă apusul „oștii celei mari”.

Acestea din urmă, noi venite pe câmpul de luptă, vor duce la apariția războiului modern – războiul în care partea care poate concentra cea mai mare putere de foc în punctele-cheie ale confruntării câștigă. Principiul a rămas valabil peste secole, din epoca modernă până azi. În timpul războaielor napoleonice - epocă în care sabia și lancea încă mai contau în balanța luptei – formidabilul tir al tunurilor grupate în „grande batterie” realiza breșa

prin care infanteria și cavaleria străpungeau linia adversă. În ultima înfruntare însă, la Waterloo, neomogena armată anglo-belgiano-olandezo-germană, echipată cu muschete moderne și cartușe de hârtie, ce permiteau un tir de 4 focuri pe minut, a produs pierderi mari veteranilor lui Napoleon, altfel superiori la toate capitolele. O jumătate de secol după Waterloo, pe mare, focului i-a fost opusă, pentru prima dată în istorie, o pavăză serioasă: blindajul de oțel. Cursa proiectil-blindaj începea. Rezultatele vor fi uluitoare și vor transforma radical câmpul de luptă, care nu se extinsese prea mult în ultimele 3 milenii.

Epoca războaielor moderne, războaie în care tehnica de luptă este mai presus de ceilalți factori, debutează însă cu Primul Război Mondial. Mobilizarea generală și înarmarea extraordinară oferită de puterea industrială permit adversarilor să opereze pe fronturi de dimensiuni continentale, iar conflictul devine mondial. Progresele fantastice făcute în deceniile anterioare de industria militară surprind chiar și pe cei ce au condus cursa înarmărilor. Puterea de foc este atât de mare încât sparge cuirase, distruge forturi de beton armat și ucide tot, inclusiv manevra. Șocat de ploaia de foc a războiului modern, soldatul își caută refugiul în tranșee. Cavaleria – armă de prestigiu a epocilor



anterioare – este forțată la pedestrizare. Practic, puterea de foc a armamentului modern îi anunța sfârșitul, dar ea va mai fi menținută, în virtutea tradiției, câteva decenii. Pe Frontul de Vest, frontul unde se înfruntă tehnica de luptă cea mai modernă din lume, rămâne imobil patru ani, până când tot creațiile industriei militare repun în mișcare frontul. Vehicule blindate, capabile să străbată câmpul de luptă sub focul mitralierei și artileriei, și avioane purtătoare de bombe, capabile să neutralizeze inamicul lovindu-l de sus, repun manevra în drepturi. În primăvara anului 1918 ambele tabere erau echilibrate din punctul de vedere al tehnicii de luptă. Va câștiga cea care va arunca în luptă o cantitate mai mare de armament modern, beneficiind de superioritate în producția industrială și potențialul uman.

Al Doilea Război Mondial va fi un război al manevrei, dar al manevrei permise de gradul de modernitate al tehnicii de luptă, grad ce va cunoaște fluctuații în fiecare an de conflict. În final, ca și în războaiele epocii moderne, partea care a reușit să aducă mai multă putere de foc (a se citi armament modern) pe câmpul de luptă va ieși victorioasă, în ciuda pregătirii superioare, a dârzeniei, al geniului militar sau al curajului dovedite de partea adversă.

Mai aproape de zilele noastre, în războaiele din Irak și Afganistan, eficiența armamentului modern – precis și devastator - a diminuat atât de mult rolul factorului uman în tranșarea conflictului, încât strategii contemporani vorbesc tot mai mult de viitorul război drept un război al dronelor - vehicule de luptă fără echipaj uman.

Pornind de la această analiză, o evaluare corectă a rolului jucat de o armată în oricare din războaiele moderne trebuie să țină cont în primul rând de tehnica de luptă a acesteia. Studiul unei armate moderne este mai ales un studiu al armamentului ei și Armata Română a celui de-Al Doilea Război Mondial nu poate face excepție.

Un studiu amplu asupra înzestrării tehnice a unei armate comparată cu sarcinile trasate sau posibilitățile adversarului pot genera concluzii importante care să pună într-o lumină nouă toți factorii de care această armată depinde: factorul decizional politic, factorul decizional militar, factorul economic și factorul social. Pe lângă redefinirea rolului armatei române în campania din răsărit și percepția ei ca forță combativă în mediile externe, această carte vizează o înțelegere mai bună asupra a ceea ce a însemnat armata și gândirea militară română în cea mai dramatică perioadă a existenței ei.

Autorul reconfirmă, prin informațiile prezentate, că înzestrarea cu echipament modern a constituit un punct nevralgic al organismului militar românesc. Pornind de la experiența Primului Război Mondial, în perioada dintre cele două războaie mondiale s-au pus bazele unei industrii de armament, care a

asigurat, însă, în mica măsură, marile necesități reclamate de războiul modern. În consecință, dotarea forțelor armate a fost dependentă într-un mare procent de import.

Aici, se impune observația că procesul de înzestrare s-a accelerat la jumătatea deceniului al patrulea al secolului trecut, fapt ce a determinat o întârziere resimțită acut odată cu declanșarea ostilităților. Ca atare observația autorului că în Campania din Est armata română și-a forțat limitele sale operative, este corectă. Altfel, ar fi stat lucrurile dacă în dotarea unităților și marilor unități române s-ar fi regăsit, în proporție însemnată, cel mai modern echipament militar.



A intervenit și situația specifică în care a luptat armata română după 22 iunie 1941. Războiul în care era implicată fiind unul de coaliție, Germania, liderul alianței din care făcea parte, avea cuvântul hotărâtor în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește asigurarea cu armament și tehnică de luptă a trupelor române. Teoretic, ea ar fi fost în cel mai înalt grad interesată ca marile unități aliate, inclusive cele române, să fie cât mai bine înzestrate, scopul fiind obținerea victoriei. Dar au intervenit factori politici și psihologici. La începutul alianței dintre Berlin și București, Adolf Hitler nu avea o părere prea bună despre armata română, percepție întărită de modul cum a avut loc retragerea ei din Basarabia și nordul Bucovinei. De aceea, el nu a fost foarte interesat de ambițiosul program de reformă militară inițiat de Ion Antonescu, imediat după preluarea puterii, la 6 septembrie 1940.

Cu toate acestea, a acceptat participarea armatei române la materializarea planului Barbarossa, Antonescu solicitând-o imperios la întrevvedere din 11-12 iunie 1941, în care s-au pus bazele colaborării militare dintre cei doi aliați în faza inițială a războiului. Ulterior, comportarea meritorie a forțelor militare în cadrul operației pentru eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, a determinat ca Înaltul Comandament German, inclusiv Hitler, să-și revizuiască parțial opiniile.

Apelul la aliați, inclusiv la români, în etapele ulterioare ale conflictului, s-a datorat și eșecului

„blitzkrieg-ului”, ceea ce a arătat insuficiența forțelor de care dispunea al III-lea Reich, pentru a-și atinge obiectivul - acela de a învinge Uniunea Sovietică.

În privința României a mai fost un factor cântărit cu grijă de liderii de la Berlin și anume Ungaria. Încă de la prima întrevedere cu A. Hitler, Ion Antonescu a declarat foarte deschis că obiectivul guvernării sale era reîntregirea granițelor, atât la est, prin recuperarea Basarabiei, nordului Bucovinei și ținutului Herței, cât și la vest, prin anularea Dictatului de la Viena din 30 august 1940. Führer-ul, dorind să mențină ambele țări în alianță, a fluturat ideea atât la București, cât și la Budapesta că „problema” Transilvaniei, se va tranșa la sfârșitul războiului, iar soluția va depinde de contribuția fiecărui partener la victoria finală.

Pe cale de consecință, Berlinul nu a dat curs solicitărilor repetate ale regimului de la București de a înzestra masiv armata română, de teamă că armamentul va fi păstrat în țară și astfel se va dezechilibra balanța militară dintre România și Ungaria, consecințele putând fi dezastruoase pentru Germania la sfârșitul ostilităților.

Așa s-a ajuns la soluția ca armamentul și tehnica de luptă pentru consistentul corp expediționar românesc, pus la dispoziție de Ion Antonescu pentru campania Wehrmacht-lui din vara anului 1942, să fie asigurat pe front și nu în țară.

Au intervenit câțiva factori care au determinat ca acest obiectiv să fie realizat doar parțial: modificarea „planului Albastru” la 23 iulie 1942, fapt care a încălcat principiul concentrării forțelor și mijloacelor; obsesia lui Hitler pentru orașul lui Stalin, ceea ce s-a concretizat în direcționarea resurselor pentru cucerirea obiectivului; insuficienta capacitate a industriei germane de a asigura necesitățile și, mai ales, criza transporturilor, capacitatea căilor ferate rusești fiind limitată, iar aviația de transport având capacități reduse.

Trupele române s-au găsit astfel doar cu armamentul, tehnica de luptă și muniția pe care au reușit să le aducă din țară, echipamentul modern, cum ar fi, de pildă, cel antitanc lipsind sau fiind ineficient în fața blindatelor sovietice. Grava înfrângere din zona Stalingradului a fost pusă de lideri și comandanți germani, în pofida realității, pe seama comportării trupelor române, ceea ce a generat o gravă criză în relațiile bilaterale, care n-au mai revenit niciodată la nivelul celor din primele etape ale conflictului. Mărturiile istorice arată disperarea și descurajarea ofițerilor și soldaților români, aflați într-un teatru de operații ostil și prin alte elemente, inclusiv de ordin fizico-geografic, în fața ineficienței armamentului antitanc de care dispuneau, blindatele rusești copleșindu-i.

Întrucât campania a durat peste trei ani de zile, iar acțiunile militare ale marilor unități române au fost

numeroase se impunea o selecție a acestora, prin reliefaarea celor mai semnificative. Ea s-a realizat după criterii relevante: complexitatea operației; numărul de mari unități române participante (cel puțin șapte) și cu participarea a cel puțin a unui comandament de corp de armată; înzestrarea cu armament și tehnica de luptă a trupelor române; structura aliată (germană) din care a făcut parte și care a avut conducerea acțiunilor pe câmpul de luptă etc.

Pe baza acestor indicatori sunt analizate operațiile de eliberare ale Basarabiei și nordului Bucovinei, cucerirea Odessei; participarea marilor unități române la giganticele confruntări de la Cotul Donului și Stepa Calmucă, în cadrul cărora armata română a înregistrat pierderi severe, printre cele mai mari din istoria militară națională, evacuarea Crimeii și apărarea Moldovei. Sunt cele mai importante momente ale unei campanii în care marile unități române au parcurs un drum de luptă impresionant - de la Prut pe Volga și în Caucaz (Divizia 2 munte a luptat la Nalcik, acolo unde au ajuns detașamente ale domnitorului muntean Radu cel Frumos în a doua jumătate a secolului al XV-lea) și înapoi la Nistru și Prut.

Fiecare operație are o grilă de analiză standard (contextul politico-militar; misiunea (misiunile) marilor unități române; armamentul și tehnica de luptă aflată în dotarea trupelor române înainte de bătălie; desfășurarea confruntării; modul de utilizare a armamentului și tehnicii; comparația cu funcționarea tehnicii de luptă a inamicului). Această manieră permite autorului concluzii pertinente pentru fiecare studiu de caz și pentru fiecare categorie de armament și tehnică de luptă referitoare la eficiența în luptă în raport cu cea a inamicului.

Utilă este și comparația cu aliații Berlinului (Finlanda, Italia, Ungaria), iar concluzia atestă că România, prin efectivele angajate și performanțele obținute pe câmpul de luptă, a fost cel mai important partener al Germaniei până la întoarcerea de arme de la 23 august 1944. Armamentul, tehnica de luptă au corespuns în cea mai mare măsură, cu deosebire la începutul campaniei, când inamicul nu avea suficient echipament modern. Treptat, industria sovietică a fost capabilă să producă armament de calitate, Moscova beneficiind, în plus, și de un consistent ajutor anglo-american. Raportul de forțe s-a schimbat în defavoarea trupelor române, mai ales că sprijinul german nu a fost suficient de consistent.

Lucrarea, lansată la Salonul Editorial „I. H. Rădulescu” de la Târgoviște (5 septembrie 2020), a fost foarte bine primită de publicul pasionat de istorie, dar și de specialiști, înregistrând, în scurt timp, mai multe recenzii și aprecieri în mediul on-line.

Alexandru V. Ștefănescu

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

Pandemii neașteptate, îndrăgostite de călătorii. Implicații de demografie istorică

În anul 1832, în a treia zi de joi din postul Paștelui, în Paris, în publicația „Le Moniteur” a apărut informația că orașul a început să fie bântuit de o nouă epidemie, necunoscută¹. Parizienii s-au arătat neîncredători în vestea oferită de acest ziar oficial. Poetul german Heinrich Heine, aflat atunci la Paris, a notat cele văzute de el:

„Cum era joia a treia din postul Paștelui și o vreme încântătoare sub soarele strălucitor, parizienii se zbenguiau plini de voieșie pe bulevarde unde s-au văzut chiar măști care, parodiind culoarea bolnăvicioasă și chipul răvășit, luau în derâdere teama de holeră și boala însăși. În seara aceleiași zile, balurile publice s-au bucurat de mai multă căutare decât oricând... Când, deodată, cel mai zglobiu dintre arlechini, simțind cum un frig de ghiață îi cuprinde picioarele, își scoase masca și descoperi, spre uimirea tuturor, o față de un albastru vinețiu”².

Aceeși situație s-a repetat la Lille. Acolo, oamenii din oraș nu au crezut în apariția unei noi epidemii. Au afirmat că era doar un zvon lansat de poliție, ca o formă de diversiune³.

În ambele cazuri din anul 1832, de la Paris și de la Lille, au apărut manifestări ale opiniei colective. Ca și în situații precedente, de izbucnire a cumei – 1632 în Milano⁴, 1720 în Marsilia⁵ - comunitățile urbane, obosite de epidemii, de viața cotidiană apăsătoare, de lipsuri, au refuzat să accepte apariția unor noi valuri de maladii. Doreau, cel puțin, să aibă iluzia unei vieți normale.

Din păcate, nu a fost așa. Holera era o epidemie cunoscută din Antichitate, în India. Acolo, în timpul domniei lui Alexandru Macedon (336-323 a. Ch.), în localitatea Gujarat s-a ridicat un monument monolitic ce are pe el o inscripție unde este pomenită holera⁶. De atunci înainte, din secolul al IV-lea a. Ch., holera a putut fi urmărită de medici, de istorici și de demografi.⁷

Mai multe secole, unul după altul, holera s-a mulțumit cu vizitarea Indiei și a teritoriile vecine cu

ea: Indonezia, Indochina, China, Birmania, Nepal, Iran, Bangladesh, Sri-Lanka⁸. Abia în anul 1817, din cauze necunoscute, a izbucnit o epidemie de holeră de o violență neobișnuită⁹. A plecat de la un târg din Bengal și a poposit în Calcutta, unde a ucis mai mulți oameni ca toți aceia de care își aduceau aminte autoritățile municipale¹⁰. De acolo a plecat în Singapore, în Filipine, în China și în Japonia¹¹.

Este foarte probabil ca epidemia să se fi manifestat rapid, pe un fond uman primitiv. Fac această afirmație deoarece medicii au stabilit că bacilul în formă de virgulă - vibriionul tipic holerei, are o rezistență mică în timp. Dacă nu se manifesta în circa trei săptămâni, epidemia nu se mai propaga, iar oamenii erau salvați.¹²

În anul 1821, un corp expediționar britanic, adus din India în Oman a răspândit holera în peninsula arabică¹³. Tote popoarele arabe din Levant și din Africa Orientală au cunoscut atunci flagelul holerei¹⁴. În anul 1823 a poposit în orașul Astrahan, la vărsarea fluviului Volga în Marea Caspică¹⁵. Se poate considera că acesta a fost momentul intrării în Europa. În anul 1829 a ajuns în orașul Orenburg, de unde, în 1831, a intrat în Moscova, în Sankt-Petersburg, în Provinciile Baltice, în Polonia¹⁶.

În vara aceluiași an, 1831, s-a deplasat către Viena, Berlin și Londra.¹⁷ În anul următor, 1832, a atacat Franța, Peninsula Scandinavă, apoi a trecut oceanul, în Canada, U.S.A., pentru ca ulterior să pătrundă și în America Latină.

Astfel se poate spune că între anii 1832-1862 epidemiile de holeră au fost pandemii.

În drumul ei, în anul 1831, holera a poposit și în Principatele Dunărene. Atunci a declanșat aici prima mare epidemie¹⁸.

În fiecare oraș, regiune sau țară, holera i-a atacat pe oameni, fie îmbolnăvindu-i temporar, fie ucigându-i.

Din punctul de vedere al demografiei istorice,

trebuie să se răspundă unei singure întrebări: câți oameni a ucis holera?

Cu toate că epidemia s-a situat la începutul epocii statistice, răspunsul nu poate fi dat în mod exact. Cauza este simplă: nu s-au făcut înregistrări corecte.

Astfel s-a afirmat că epidemia dintre anii 1821-1824, în India, în China, în Indochina, în Singapore, în Ceylon a ucis foarte mulți oameni, dar nu s-a făcut nici o estimare numerică exactă¹⁹. Nici pentru epidemia de holeră dintre anii 1823-1824 din Astrahan nu s-au făcut precizări numerice²⁰. Se pare că a fost un ordin al autorităților țariste care au cerut să nu se arate cât de însemnată a fost mortalitatea. Abia în anul 1831, în Imperiul rus, funcționarii țarului au anunțat că holera a făcut terifianta cifră de 900.000 victime²¹.

În aceeași perioadă, în anii 1831-1833, în Anglia, holera a ucis 22.000 indivizi.²²

Foarte ciudată a fost situația din Franța. Autoritățile din această țară nu au înregistrat decesele provocate de primul atac al epidemiei de holeră. Slujbașii statului au declarat vag că au fost mulți morți, dar nu au arătat câți au pierit din cauza noii epidemii. Au notat însă că au fugit foarte mulți oameni din Paris: la poliție s-au semnalat circa 500 pașapoarte ridicate zilnic pentru părăsirea orașului²³.

A fost o formă de apărare în fața epidemiei: fuga. Occidentalii au învățat să o folosească în lungul Evului Mediu, când se manifestaseră alte epidemii, în special ciuma.

În anii 1831-1832, în Principatele Dunărene autoritățile militare ruse de ocupație au cerut să se efectueze înregistrări pentru toată populația ucisă de holeră: în mai-august 1831 în Moldova s-a consemnat că au pierit 8.814 oameni, reprezentând 7,04 ‰ din totalul de 1.130.000 locuitor²⁴, iar în aceeași perioadă, în Valahia, holera a luat cu ea 11.670 suflete, reprezentând 6,7 ‰ dintr-un total de circa 1,9 milioane locuitori²⁵.

Holera, iacomă, a continuat să devoreze omenirea. O epidemie puternică a atacat Africa Septentrională și Europa Occidentală în 1847, dar și de această dată înregistrările au fost vagi.

În timpul războiului Crimeei (1853-1856) holera nu i-a ocolit pe soldații din armata aliată, anglo-franco-turcă²⁶. Au avut de suferit, în special, englezii și francezii, al căror organism nu era pregătit să reziste atacului acestei molime orientale.

Rușii au văzut cum forțele inamicului au slăbit datorită unui „aliat” care le-a venit în ajutor fără să-l fi chemat.

Nici atunci nu s-au făcut înregistrări precise. Probabil că pierderile au fost mari, căci generalul Mac Mahon și-a manifestat ades îngrijorarea²⁷.

Este un exemplu clar în care o molimă contribuie la înclinarea balanței într-un război, fără a ține seama de calitățile reale ale unei armate.

Înregistrări mai exacte s-au făcut pentru manifestările ulterioare ale holerei. Astfel s-a notat că în 1861, în Paris, holera a ucis 20.000 oameni, în 1865, în Prusia a ucis 14.000; în 1865 în Austria a ucis 110.000 oameni, în 1865, în U.S.A. a ucis 50.000 oameni (dintre care 2.000 locuiau în New York)²⁸.

Cele mai precise înregistrări asupra pierderilor provocate de epidemiile de holeră s-au făcut la sfârșitul secolului al XIX-lea. Se poate crede că pierderile mari au început din timpul epidemiei de holeră desfășurată între anii 1869-1874. A pornit din India, a trecut prin Rusia și s-a oprit în Europa Occidentală²⁹. Cel mai puternic focar a fost la Munchen³⁰.

În anii 1883-1884 s-a reîntors în bazinul Mării Mediterane. În anul 1883, în timpul primei sale plimbări, holera a ucis, numai în Egipt, 25.000 oameni³¹. Imediat apoi, în anul 1884, a poposit în portul francez Toulon, unde nu a reușit să ia mult prea multe vieți³². Însemnat a fost faptul că autoritățile portuare i-au semnalat apariția. De acolo a plecat în imprudenta Italie, care a văzut murind 8.000 dintre locuitorii ei³³.

În anul următor, 1885, Franța meridională, Italia, Spania, toate țările Ponant-ului au fost cuprinse de holeră. Cea mai afectată țară a fost Spania, unde s-au înregistrat circa 120.000 decese³⁴. Portugalia a reușit să se salveze. Folosind experiența trecutului, portughezii au creat un cordon sanitaro-militar, au blocat intrarea bolnavilor sau suspecților în țara lor și, astfel, au blocat epidemia³⁵.

Aceeași epidemie a trecut Oceanul Atlantic, a intrat în America Latină și a poposit, în mod ciudat, în Chile. Acolo a făcut mari ravagii, căci era necunoscută, iar organismele umane nu se puteau apăra.³⁶

Potrivit calculelor dr. A. J. Well, în anii 1885-1886, holera a omorât în Europa circa 250.000 indivizi, iar în America cel puțin alți 50.000 oameni.³⁷

O situație aparte a fost în anul 1890, în Spania. Acolo holera nu a venit de peste mări. Ea a atacat populația din cauza profanatorilor de morminte care au făcut ca ea să reacționeze imediat. Răbufnirea holerei nu a fost deosebit de gravă: a ucis până la 1000 indivizi³⁸.

Între anii 1890-1895 a avut loc un nou atac al holerei. Atunci acțiunea s-a desfășurat extrem de rapid: în cinci luni a ajuns din India la Sankt-Petersburg, apoi la Hamburg, de unde, în alte câteva zile, s-a dus să se „odihnească” în Anglia și în U.S.A.³⁹ Viteza ei de propagare s-a datorat revoluției în transporturi: circulația cu trenul și cu vaporul⁴⁰.

În perioada amintită au fost trei epidemii de holeră. Alături de cea amintită sau anterior s-au manifestat alte două: în țările arabe din Africa Septentrională și, în fine, în Franța⁴¹.

Numărul celor uciși de holeră în anul 1892, în timp de șase luni, în afara Indiei, a fost de circa 378.449 indivizi. Țările care au avut pierderile cele mai grele au fost: Rusia – 267.890 ; Persia – 63.982; Afghanistan – 7.000; Germania – 9.563; Franța – 4.550; Ungaria – 1.255; Belgia – 961.

În mod ciudat, sudul și sud-estul Europei au fost evitate de holeră în 1892, care, parcă voit, le-a ocolit.

În procente, involuția populației se poate rezuma astfel:

Tara	% decese dintre cei bolnavi
Rusia	45,8
Germania	51,3
Austro-Ungaria	57,5

Dintre toate localitățile, Hamburgul a prezentat situația cea mai dramatică. Prezența holerei a fost semnalată în oraș în ziua de 16 august 1892. Epidemia a fost declarată însă abia în ziua de 23 august 1892.

În acel interval, între 16-23 august, s-au înregistrat câteva sute de victime. Autoritățile municipale însă nu au reacționat. Urmarea a fost tragică: la 27 august se înregistrau 1.000 decese/zi. În total au pierit 8.605 persoane⁴².

Consecința a fost o decădere rapidă a orașului. Hamburgul a fost părăsit de locuitorii lui, care au fugit pentru a duce holera în alte părți ale Germaniei. O comparație poate arăta cât de mare a fost dezastrul uman: în același timp, la Paris, au pierit 907 persoane, dintr-o populație de aproape 2 milioane de oameni⁴³.

În iarna 1892-1893, aparent, holera a dispărut. A fost o iluzie. Ea a revenit odată cu încălzirea vremii. În Europa numărul de decese a fost impresionant:

Tara	Decese
Rusia	41.047
Austro-Ungaria	4.669
Franța	4.000
Italia	3.036
Sublima Poartă	1.500
Germania	298
Olanda	376
Belgia	372
Anglia	139

Cifrele arată clar că în afara Europei holera a fost și mai crudă: în Arabia, în Mesopotamia (Irakul de astăzi) și în Iran. Epidemia a izbucnit la Mecca, în iunie, unde, datorită prezenței pelerinilor, mortalitatea a fost foarte ridicată. În Iran, recrudescența holerei a fost cumplită: atunci au murit peste 70.000 persoane⁴⁴.



Fig. 1 – Harta zonelor din Londra afectate de holeră întocmită de dr. Snow (detaliu)

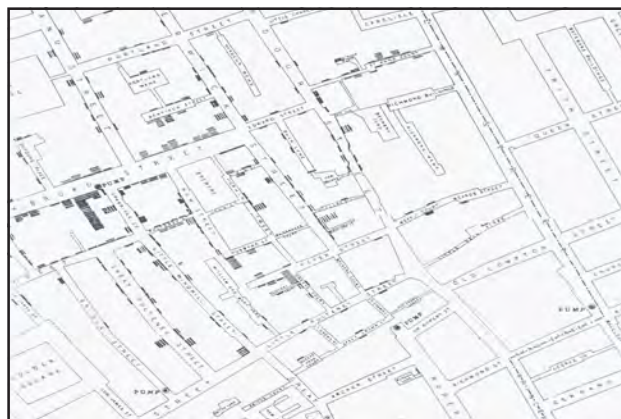


Fig. 2 Harta zonelor din Londra afectate de holeră întocmită de dr. Snow (detaliu)

În urma tuturor acestor atacuri, oamenii au învățat să se apere și de holeră. Din nou, în fruntea luptei au stat occidentalii, care au avut capacitatea, posibilitatea și cunoștințele să obțină succese. După anul 1847, în Anglia, dr. William Farr a realizat tabele de mortalitate care i-au permis să stabilească relația cu mediul. El a observat că în Londra mortalitatea era mult mai ridicată în rândurile acelor care locuiau mai aproape de fluviul Tamisa⁴⁵. La aceeași concluzie a ajuns și dr. Snow, care a alcătuit prima și cea mai bună hartă medicală asupra manifestării holerei (fig.1, 2).⁴⁶

Observația a fost importantă. În urma ei, guvernele din Londra și din Berlin au cerut să se instaleze filtre de apă. Ele s-au coroborat cu cercetările medicilor. Doctorul francez Louis Pasteur, a cărui fiică a fost ucisă de holeră, a descoperit, în anul 1864, metoda pasteurizării⁴⁷. Folosirea ei, acolo unde s-a aplicat, a micșorat mult posibilitățile de manifestare a epidemiei. Un succes de importanță indiscutabilă l-a obținut dr. Robert Koch. Între anii 1883-1887 el a lucrat în Egipt, loc de manifestare violentă a holerei. În acel mediu propice, în anul 1884, a descoperit bacilul holerei. În anul următor a fost omologat vaccinul antiholeric⁴⁸.

În anul 1893, în orașul german Dresda s-au ținut lucrările Congresului Internațional de luptă împotriva holerei. În cadrul lui s-au consemnat și popularizat realizările medicilor în lupta antiholerică. S-a cerut imediata lor aplicare.

Rezultatele au apărut destul de rapid. În anul 1893, la Hamburg, s-au instalat filtre de apă și s-a aplicat parțial pasteurizarea. În luna septembrie din același an în oraș s-au semnalat numai trei cazuri de holeră⁴⁹.

Tot atunci, în Anglia, atacul holerei a cuprins 50 localități⁵⁰. Acolo au pierit 135 indivizi, dar nu este sigurs că toți au murit din cauza holerei⁵¹.

Înregistrările făcute de medici și de autorități au permis să se alcătuiască un tablou sumar conținând datele privind mortalitatea determinată de holeră:

An	Decese în Anglia	Decese în Londra
1848	1.908	652
1849	53.293	14.137
1853	4.419	883
1854	20.097	10.738
1865	1.297	196
1866	14.378	5.596
1893	135	9
1894	0	0

În anul următor, 1894, holera a părăsit Anglia pentru a trece Canalul Mânecii și a secera viețile celor de pe continent:

Tara	Decese
Rusia	30.000
Galița	8.000
Germania	500

În continuare, în anul 1895, a lovit cu puteri slăbite din nou în Rusia, ulterior în Maroc și în Japonia⁵².

Epidemia, obosită, a intrat în stare de somnolență. În anul 1900 a reizbucnit în India și a rămas la ea acasă⁵³.

Era firesc să fie așa. Ultima ei izbucnire în Europa, în anul 1895, a fost posibilă deoarece oamenii nu avuseseră timpul necesar să ia măsuri de apărare.

Revenirea în Europa de Sud-Est, în timpul războaielor balcanice (1912-1913) și decimarea armatei române⁵⁴ a fost un accident, nu o manifestare a obișnuită a epidemiei. Situația a fost normală și explicabilă. De la finele secolului al XIX-lea au fost descoperite pasteurizarea (1864) și bacilul holerei (1884) și au putut fi luate măsuri la nivel de mari regiuni geografice pentru oprirea acestei molime. Holera nu este periculoasă numai prin uciderea oamenilor, ci și prin sleirea de puteri a celor bolnavi. Acest al doilea aspect este extrem de neplăcut, deoarece îi aruncă pe cei suferinzi ca o povară pe umerii societății. Au fost orașe, ca Hamburgul, care în urma apariției epidemiei de holeră au regresat și, după aceea, și-au revenit cu greu.

Din fericire, în condițiile societății actuale, holera a fost blocată într-o zonă bine limitată – India – și sper să nu mai poată pătrunde în Europa, a cărei arie a constituit obiectul discuției de acum.

Nu se poate neglija concluzia congresului de la Dresda (1892) asupra holerei. S-a arătat foarte clar că holera e transmisă prin apa contaminată. În urma acestei constatări, s-a îmbunătățit sistemul de aprovizionare cu apă în toată Europa. Mai mult, s-a constatat că holera poate să fie îndepărtată foarte ușor prin spălarea mâinilor cu apă și cu săpun, timp de cca. 20 secunde. În acest mod, se putea pune o barieră foarte serioasă în calea acestei maladii, numită și „a mâinilor murdare”. Aici se găsește o asemănare cu ceea ce se cunoaște astăzi sub numele de Covid-19. Această ultimă pandemie nu

este încă definită. În orice caz, pot să spun că s-a constatat că această ultimă formă de manifestare a misterioasei pandemii din zilele noastre poate fi oprită folosind în mare aceleași „arme” ca și împotriva holerei: apa și săpunul. Nu se poate face o afirmație clară asupra tulpinilor virusului noii pandemii. S-a constatat că sunt numeroase tulpini ale virusului. Este din nou o asemănare cu holera. Modul de transmitere a noului coronavirus nu este încă bine definit, dar este clar o maladie infecțioasă. Această situație i-a determinat pe unii specialiști să vorbească despre gripă, acel monstru cu o mie de capete.

În momentul de față este grav că, alături de pandemia de nimeni prevăzută, mai pot apărea și alte epidemii ușor transformabile în pandemii. Aici pot da ca exemplu topirea ghețarilor din zona Tibetului și din alte regiuni, care au în interiorul lor diverși viruși și diverse bacterii necunoscute. Surprinzător este însă că populația de acolo are o foarte slabă rată de infectare cu noul coronavirus și un singur deces, însă nu al unui tibetan, ci al unui chinez⁵⁵.

Aici îmi pun o întrebare. Topirea ghețarilor, de exemplu a celor din zona Tibetului, poate fi o cauză determinantă a pandemiei de covid19? Nu cumva răspândirea acesteia trebuie legată de încălzirea globală? Încă din anul 1950 au fost savanți care au declarat că în următorul secol, adică până în 2050, activitatea globală industrială va duce la o schimbare a regimului termic, cu consecințe necunoscute. Sper să nu aibă dreptate.

NOTE

1. Cf. L. Chevalier, *Le Choléra, la première épidémie du XIX-e siècle*, La Roche-sur-Yon, 1958, p. 5.
2. Ibidem; François Delaporte, *Le savoir de la maladie. Essai sur le choléra de 1832 à Paris*, Paris, 1991, passim.
3. Cf. L. Chevalier, *op. cit.*, p. 93.
4. Cf. A. Manzoni, *Les Fiancés, textes réunis, présentés et annotés par R. Guise*, vol. II, Editions du Delta, Paris, 1968, p. 56.
5. Cf. Charles Carrière, Marcel Cordurié, Ferréol Rébuffat, *Marseille, ville morte. La peste de 1720*, M. Garçon, Marseille, 1968, p. 61.
6. Cf. Robert Pollitzer, *Le Choléra*, Genève, W.H.O., 1959, p. 12.
7. Bibliografie despre holeră în James Trager, *The People's Chronology: A Year-By-Year Record on Human Events from Prehistory to the Present*, Henry Holt, New York, 1992.
8. Cf. Kenneth F. Kiple (ed.) *The Cambridge World History of Human Disease*, Cambridge University Press, 1993, p. 878 și urm.
9. J. Trager, *op. cit.*, p. 21; Arnold David, *Cholera Mortality in British India, 1817-1947*, în Tim Dyson (ed.), *India's Historical Demography. Studies in Famine, Disease and Society*, Worcester, Curzon, London, 1989, p. 261-284.
10. Ibidem.
11. Ibidem; Xavier Huetz de Lemps, *Les Philippines face au „Fantôme du Gange”: le choléra dans la seconde moitié du 19e siècle*, în „Annales de démographie historique” 1990, Paris, E. H. E. S. S., 1991, p. 309-335.
12. Cf. Félix Hubert d'Hérelle, *L'étude d'une maladie—Le choléra. Maladie a Paradoxes*, Rouge, Lausanne, 1946, p. 34; Gh. Brătescu, P. Cernovodeanu, *Biciul Holerei pe pământ românesc. O calamitate a vremurilor moderne*, Editura Academiei Române, București, 2002, p. 16.
13. Cf. Michel Dupaquier, Fred Lewes, *Le choléra en Angleterre au 19e siècle. La médecine à l'épreuve de la statistique*, în „Annales de démographie historique” 1989, Paris, 1989, p. 215-216.
14. Cf. J. Trager, *op. cit.*, p. 27.
15. Cf. Robert Tauxe, Paul Blake, Rrjan Olsvik, I. Kaye Wachsmuth, *The Future of Cholera: Persistence, Change, and an Expanding Research Agenda*, in *Vibrio cholerae and Cholera: Molecular to Global Perspectives*, I. Kaye Wachsmuth, Paul A. Blake, and Rrjan Olsvik, eds. (American Society for Microbiology), Washington, D.C., 1994, p. 443-453, aici p. 443.
16. Ibidem.
17. Ibidem.
18. Cf. P. Cernovodeanu, Gh. Brătescu, *op. cit.*, p. 17, 18.
19. Cf. J. Trager, *op. cit.*, p. 23.
20. Cf. Roderick Erle McGrew, *Russia and the Cholera 1823-1832*, Univ. Wisconsin Press, Madison, 1965, p. 10-11, 53-54.
21. Ibidem; L. Pavlovskaja, *Holernîie godî v Rossii. Istoricescii ocerk*, K. L. Rikker, Sankt Petersburg, 1893, p. 2-3; L. Chevalier, *op. cit.*, p. 143.
22. Cf. Michel Dupaquier, Fred Lewes, *op. cit.*, p. 215.
23. Cf. L. Chevalier, *op. cit.*, p. 15.
24. Cf. P. Cernovodeanu, Gh. Brătescu, *op. cit.*, p. 38-39.
25. Cf. Louis Roman, *Epidemiile în țările române (sec. XVIII-inceputul sec. XIX): letalitate urbană și rurală*, în „Igiene”, XXXVI (1987), no. 4, p. 308; P. Cernovodeanu, Gh. Brătescu, *op. cit.*, p. 80-81.
26. Cf. William Bramley, *The Gods of Eden. The Black Death*, Avon Book, New York, 1990, p. 125.
27. Cf. Adrien Dansette, *Histoire des présidents de la République: de Louis-Napoléon Bonaparte à Vincent*

- Auriol, Amiot-Dumont, Paris, 1953, p. 29.
28. Cf. Alida Christine Gessner, *Die Cholera Epidemien in Bayern während des 19. Jahrhunderts unter besonderer Berücksichtigung der Stadt Ingolstadt und ihrer Umgebung*, Ph. Diss., Universitatea München, 1992, p. 66; J. Trager, *op. cit.*, p. 65; Anne Hardy, *The Epidemic Streets. Infectious Diseases and the Rise of Preventive Medicine, 1856-1900*, Clarendon Press, Oxford University Press, 1993, p. 98.
29. Cf. L. Chevalier, *op. cit.*, p. 29
30. Cf. Alida Christine Gessner, *op. cit.*, p. 25.
31. Cf. K. Kiple (ed.), *op. cit.*, p. 125.
32. Ibidem.
33. Ibidem.
34. Cf. Juan Jose Fernández Sanz, *1885: el año de la vacunación Ferrán. Trasfondo político, médico, sociodemográfico y económico de una epidemia*, Fundación Ramón Arces, Madrid, 1990, p. 380-382.
35. Ibidem.
36. Cf. K. Kiple (ed.), *op. cit.*, p. 937.
37. Idem, p. 726.
38. J. J. Fernández Sanz, *op. cit.*, p. 108.
39. Cf. M. Dupaquier, F. Lewes, *op. cit.*, p. 217-218.
40. Ibidem.
41. Cf. Patrice Bourdelais, *Choléra des villes et choléra des champs. Faits et représentations*, în *Historiens et populations. Liber Amicorum Etienne Hélin*, Louvain-la-Neuve, 1991, p. 219-230.
42. Cf. Jörg Vögele, *Sanitäre Reformen und der Sterblichkeitsrückgang in deutschen Städten, 1877–1913*, în „*Vierteljahrschrift für Sozial-und Wirtschaftsgeschichte*”, Fasc. 80, Stuttgart, 1993, p. 345-365; Richard J. Evans, *Death in Hamburg: Society and Politics in the Cholera Years, 1830-1910*, Clarendon Press of Oxford University Press, New York, 1987, *passim*.
43. Ibidem.
44. K. Kiple, *op. cit.*, p. 576-577.
45. Cf. W. Farr, *Report on the mortality of cholera in England, 1848-49*, W. Clowes and Son..., Londra, 1852, *passim*; idem, *Influence of elevation on the fatality of cholera*, în „*J. Statist. Soc.*” London, no. 15, 1852, p. 155-183; idem, *Report on the cholera epidemic of 1866 in England*, Suppl. 29th Ann. Rep. Reg.-Gen., 1867-68 (4072). p. xxxvii; Cf. M. Dupaquier, F. Lewes, *op. cit.*, p. 235.
46. Cf. *Snow on Cholera: a reprint of two papers by John Snow, M.D., together with a Biographical Memoir by B. W. Richardson, and an Introduction by Wade Hampton Frost*, Commonwealth Fund, New York - H. Milford, Oxford University Press, London, 1936, *passim*.
47. Cf. Jean-Noël Biraben, *Pasteur, Pasteurization and Medicine*, în *The Decline of Mortality in Europe*, Clarendon Press, Oxford, 1991, p. 220-232.
48. Cf. Maria José Báguena Cervellera, *El descubrimiento del Dr. Ferrán. La vacunación anticolérica*, în *Historia* 16, Madrid, Informacion y Revistas, S.A., vol. 15, fasc. 172, 1990, p. 76-81.
49. Cf. Richard J. Evans, *op. cit.*, p. 38.
50. Cf. M. Dupaquier, F. Lewes, *op. cit.*, p. 237.
51. Ibidem.
52. Cf. K. Kiple, *op. cit.*, p. 598.
53. Cf. Patrice Bourdelais, *Cholera: a Victory for Medicine?*, în *The Decline of Mortality in Europe*, ed. cit., p. 118-130.
54. Cf. P. Cernovodeanu, Gh. Brătescu, *op. cit.*, p. 280-323.
55. Cf. Christian Arias-Reyes, Natalia Zubieta-DeUrioste, Liliana Poma-Machicao, Fernanda Aliaga-Raduan, Favio Carvajal-Rodriguez, Mathias Dutschmann, Edith M. Schneider-Gasser, Gustavo Zubieta-Calleja, Jorge Soliz, *Does the pathogenesis of SARS-CoV-2 virus decrease at high-altitude?*, în „*Respiratory Physiology & Neurobiology*”, 2020 Jun; 277: 103443, published by Elsevier B. V., apărut online la 22 aprilie 2020, consultat la <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7175867/pdf/main.pdf> ; pentru cercetări asupra altui tip de coronavirus, cel care a provocat îngrozitoarea gripă „spaniolă” din 1918-1919 care a ucis peste 50 milioane oameni, mai mult ca întreg războiul, a se vedea și studiile începute în anul 1949 de dr. Johan Hultin și continuate în 1997, 2006, 2012 de dr. Jeffrey Taubenberger și colegii săi (cf. Jeffery K. Taubenberger, David Baltimore, Peter C. Doherty, Howard Markel, David M. Morens, Robert G. Webster, Ian A. Wilson, *Reconstruction of the 1918 Influenza Virus: Unexpected Rewards from the Past*, în „*Journal of American Society for Microbiology*”, September/October 2012 Volume 3 Issue 5, p. 1-5). Precizez că cercetările au fost efectuate începând cu anul 1949 în Alaska, în permafrost, în localitatea Brevig Mission. Acolo, într-un mormânt colectiv au fost înhumate 72 de victime ale gripei spaniole din totalul de 80 de locuitori. Datorită permafrostului, corpurile au păstrat virusul inert. Ca urmare a progresului științei, virusul a putut fi studiat și de la el s-a putut crea, la sfârșitul sec. XX, un vaccin pentru ipoteza în care ar reinvia gripa spaniolă.

Radu Ștefan Vergatti

Academia Oamenilor de Știință din România

Activitatea tipografică a Mitropoliei Târgoviștene sub supravegherea Mitropolitului Ștefan

Mitropolitul Ștefan se pare că ar fi fost copist sau logofăt la mănăstirea Bistrița, devenind ulterior monah, după cum afirmă Paul de Alep în scrierile sale. Patriarhia din Constantinopol îl va confirma pe tronul mitropolitan al Ungrovlahiei, în succesiunea lui Teofil, începând cu luna mai a anului 1648. Se va dovedi un demn urmaș al acestuia deoarece se va implica personal în susținerea programului cultural inițiat de domnul Matei Basarab și de mitropolitul Teofil, tipografia de la Dealu mutându-se la Târgoviște. Astfel, va sprijini tipărirea de cărți de slujbă cu tipicul în limba română și slujba în slavonește. Curentul național a fost propagat de colectivul editorial-redacțional al tipografiei mitropolitane, condus, se pare, de Proca Stanciovi. ¹ În perioada 1649-1652 vor ieși de sub tiparniță șase cărți, una la Câmpulung și cinci la Târgoviște. În cetatea de scaun de la Târgoviște vor vedea lumina tiparului *Pogribania preoților* (1650), *Mystirio* (1651), *Târnosania* (1652) și *Îndreptarea legii* (1652).

Mitropolitul Ștefan ia hotărârea tipăririi *Pogribaniei preoților* în slavonește, dar cu tipicurile în limba română pentru a fi înțelese de toți și pentru a uniformiza desfășurarea ceremoniilor bisericești. Lucrarea este un volum in-4⁰, tipărită în două culori, roșu și negru, cu inițiale mari, simple și ornate, asemănătoare cu cele din *Pravila de la Govora*², cu 19 rânduri pe pagină plină. Prima foaie albă liminară s-a pierdut, a doua pagină cuprinde titlul: "Carte ce se cheamă pogribania preoților mireni și a diaconilor cu voia și cu blagovestenia preasfântului Părinte Ștefan, mitropolitul Țării Românești în zilele domnului Matei Basarab Vodă cu cheltuiala ierodiaconului Mihail și s-au tipărit la Târgoviște. Vă leat 7159"³. Pe verso-ul foii de titlu apare prefața în care se spune că lucrarea se adresează "tuturorui dreptu slăvitoriloru creștiniloru"⁴ fiind tipărită "...cu blagoslovenia prea sfințitului părintelui nostru Arhiepiscopului Ștefan, Mitropolitului a totă Țara Românească și cu voia Creștinului și de Hs. Iubitorului Io Mathei vodă, Domnul aceștiași țări, m-am nevoit de-am alăturat izvodul slavonesc lângă cel grecesc și cu oameni cărturari buni și înțelepți am tocmiț și

cu cheltuiala mea li-am tipărit..."⁵. Foaia de titlu are o structură de tip portic cu arcadă în semicerc, la bază apărând în stânga, un delfin, iar în dreapta un putti. În partea superioară a arcadei apar doi îngeri care țin un șirag de mătânie, iar central un cap înaripat. Cele două coloane sunt gravate cu elemente antropomorfe, fitomorfe și zoomorfe, la baza celei din dreapta fiind reprezentat un delfin, iar în stânga, un lup.



Pogribania, foaie de titlu
Sursa: **Bibliografia Românească Veche, tom I**

În 1651 iese de sub tipar o nouă tipăritură *Mystirio* sau *Sacrament*. În prefață, mitropolitul Ștefan constată "atâta neștiință" și faptul că preoții au uitat „toate rânduielile și tipicurile” și că fiecare slujește în felul său. De fapt, lipsa de unitate în oficierea slujbelor se datora neînțelegerii indicațiilor tipiconale scrise în slavonește, drept pentru care mitropolitul ia hotărârea traducerii acestora în românește, subliniind următoarele "dreptu aceiaa déca vrême ce se rasipește și se gonéște dă se sparge întunéreculu, cu înnoraré ceții și a pâclei neștiinței méle, de amu mai dres rânduielile le-amu prepusu rumânește zic, pentru aceia nu se cade voaă dreptilor miei fii ai Pravoslaviei să vă înponcișății și să vă scârbiți împotriva păstorului vostru."⁶ Pe verso-ul paginii de titlu se află stema Mitropoliei Ungrovlahiei însoțită de versurile care îi aduc un omagiu mitropolitului: "Christos dă diademă archiereilor și pe gâtul lor le pune grivnă (colier) de aur, ca prin cruce să biruiască pe diavolul (șarpele) începător al răului și prin pateriță să țină pe omeni în credință; ție, părinte Ștefane, Dumnezeu pe tote ți le-a dat, păzitoriuale al credinței în țara Transalpina."⁷ Apar redat însemnele mitropolitane, în stânga crucea cu lisus răstignit, în dreapta cârja care ucide balaurul (simbolul Antichristului) care este reprezentat la baza



Mystirio, Stema Mitropoliei Ungrovlahiei
Sursa: Bibliografia Românească Veche, tom I



Mystirio, Taina botezului
Sursa: Bibliografia Românească Veche, tom I



Mystirio, Soborul Maicii Domnului
Sursa: Bibliografia Românească Veche, tom I

gravurii. Cele două însemne sunt susținute de doi îngeri având corpul vegetal. În mijloc este redată mitra surmontată de pălăria papală, susținând un Iisus Pantocrator. Toate aceste simboluri arhieresti sunt încadrate într-o coroană de factură barocă realizată din motive fitomorfe: frunze de acant, semipalmete, lalele din care se ivesc două capete de îngeri.

Tipăritura mai prezintă alte două **gauri** *Taina botezului și Soborul Maicii Domnului*. Prima gravură are reprezentată scena botezului pe un scut încadrat de flori și fructe din care se ivesc capete înaripate. Personajele (copilul, mama, nașii, preotul, diacul) sunt grupate în jurul cristelniței, fiecare fiind individualizat prin veșminte și atitudine. Mama este o femeie de la țară, purtând portul specific. Nașii sunt oameni înstăriți după haine, iar diacul apare citind.

În *Soborul Maicii Domnului*, Sfânta Maria este reprezentată în mijloc, figurile fiind bine individualizate prin vârstă, expresie, veșminte. Fundalul este unul stâncos, flancat de doi palmieri. În partea de sus, doi îngeri îl

însoțesc pe Iisus.

În 1652, mai apărea de sub teascuri o nouă tipăritură, *Târnosanie*, tradusă din limba greacă în limba slavonă. Lucrarea este tipărită în negru și roșu, cu 22-24 rânduri pe pagină. Titlul este încadrat cu același ornament ca și la *Pravila de la Govora*, iar textul cu chenar de linii. Pe verso-ul foii de titlu apare aceeași stemă a Ungrovlahiei ca la *Mystirio* însoțită de următoarele versuri: "Ștefan întru arhieriei se cinstește/ Cu toiagulu pre toți oblăduiește/ Numele-i arată și lucrurile/ Iar nevoința, folosurile/ Neamului românescu ceastă Târnosanie/ Iară descoperi bună folosire."⁸ În prefața semnată de mitropolit se accentuează faptul că această *Târnosanie* "e foarte de treabă Neamului nostru, nefiindu-le pre limbă să poată înțelege". În tomul IV al Bibliografiei Românești Vechi se va da textul corectat al prefeței realizat de Damian Bogdan care reconstituie textul prefeței și dă următoarea traducere: "Domnul Dumnezeu să încredințeze pe toți dragosteo noastre frățești - prefața este adresată și slujitorilor țării - iar pe mine mântuirii cerite...mântuiților viețuți întru Domnul și într-un mulți ani multe fapte bune, cel mai sus însemnat - Mitropolitul Ștefan, autorul prefeței - poștește și salută"⁹.

În același an se va tipări, poate cea mai importantă lucrare apărută în timpul Mitropolitului Ștefan, *Îndreptarea legii*, în tipografia "preluminatului domn Matei Voevod Basarab, cu voința și osârdua și toată cheltuiala mitropolitului Ștefan", fiind una din primele codificări în limba națională în Europa acelor vremuri.

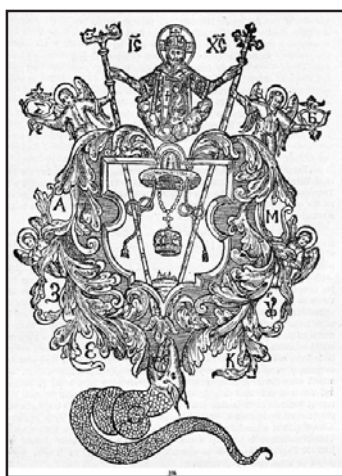
Din titlu și prefață se arată că traducerea s-a făcut "de pre limba elinească pre limba proastă românească" de către Daniil Panoneanul care iscălește una din prefețe, a doua fiind semnată de mitropolitul Ștefan. Chiar din titlu reiese că pravila era "acum dentâi propusă toată de pre elinește pre limba românească, cu nevoința și userdia și cu toată cheltuiala lui Ștefan, cu mila lui Dumnezeu Mitropolit Târgoviștei". Mitropolitul Ștefan tradusese, de fapt, prefața *Sintagmei* lui Matei Vlastares.¹⁰ Subliniind inițiativa și ajutorul dat de Matei Basarab pentru alcătuirea și tipărirea lucrării, mitropolitul afirmă că scrierea a fost scoasă "ca să fie de folosul tuturor de obște". La baza reglementărilor din *Îndreptare* se află izvoare grecești de drept bizantin, cunoscute prin filieră slavonă. Traducătorul izvoarelor și cel ce a alcătuit lucrarea a fost Daniil Andrianul, numit și Panonianul (adică Transilvăneanul), care a avut drept

colaboratori pe Pantelimon Ligaridis, umanist și teolog, și Ignatie Patrutzidis, profesori la școala grecească din Târgoviște, „dascăli desăvârșiți”, așa cum ni se spune în Predoslovie. Pravila are reprezentate însemnele heraldice ale mitropolitului, căruia îi și sunt închinare versurile, și nu stema domnului. Ceea ce este interesant este faptul că în lucrare sunt consemnate date despre alfabetul slav, este dată definiția gramaticii, nomenclatura dregătorilor și atribuțiile lor și, deosebit de valoros, un tratat de epistolografie, un fel de manual cu modele de corespondență protocolară între aristocrația clericală și laică.¹¹ Nu lipsesc nici articolele care combat superstițiile, altele care oglindesc stări și moravuri sociale feudale. Departe de a fi un simplu corpus juridic, *Îndreptarea legii* era menită să pună ordine în toate domeniile, începând cu cele spiritual și etic, fiind o carte de învățătură, al cărei scop bine formulat de mitropolitul Ștefan era: „Citind, îndreptați viața voastră.”

Foia de titlu a *Îndreptării* este de tip arhitectural, în partea de sus fiind redată înălțarea Domnului. Pe frontonul porticului este reprezentată scena *Înălțării*, Fecioara Maria fiind redată între îngeri și încadrată de sfinții apostoli. Cartușul de tip vegetal este susținut de Isaia și Moise (stânga), Ieremia și Regele David (dreapta). În compartimentele coloanei din stânga apar, de sus în jos, arhidiaconul Ștefan, Sfântul Antonie, Sfântul Gheorghe, Sfântul Teofilact. În compartimentele coloanei din dreapta



Îndreptarea legii, Foia de titlu
Sursa: *Bibliografia Românească Veche*, tom I



Îndreptarea legii, Stema Mitropoliei Ungrovlahiei
Sursa: *Bibliografia Românească Veche*, tom I

apar Sfântul Grigorie Decapolitul, Sfântul Nicolae, Sfântul Teodor Tiron și sfântul Teofrast. În partea de jos este reprezentată stema Țării Românești, pasărea heraldică cu crucea în cioc, cu zborul deschis și capul orientat spre stânga. Pe piept apar scutul, coroana și crucea. Pasărea este încadrată de soare și de lună. Scutul care poartă coroană este încadrat de mucenicii Mercurie (stânga) și Dimitrie (dreapta).¹² De remarcat că personajele sunt foarte bine individualizate prin expresia feței și prin veșminte.

Stema mitropoliei Ungrovlahiei este aproape identică cu cea din *Mystirio*, doar poziția balaurului și decorul baroc în care este plasată stema, fiind reinterpretate.

Epoca mitropolitului Ștefan și a domnitorului Matei Basarab a însemnat pentru cultura tipografică românească un moment de răscruce, un moment în care apar cărți de cult în care tipurile sunt redată în limba poporului pentru ca slujirea să fie mult facilitată, și un moment în care se afirmă tot mai pregnant latura artistică în acest domeniu, chiar dacă și cu influențe din alte spații. Cărțile tipărite în timpul domniei sale s-au constituit în surse de inspirație pentru meșterii tipografi care au exercitat în continuare această îndeletnicire nobilă pe pământul românesc.

NOTE

1. Ana Andreescu. *Arta cărții*. București: Univers enciclopedic, 2002, 57.
2. Ioan Bianu; Neva Hodoș. *Bibliografia Românească Veche*. Tom I. București: Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1903, p.175.
3. Daniela Poenaru. *Contribuții la Bibliografia Românească Veche*. Târgoviște: Muzeul Județean Dâmbovița, 1973, p.50.
4. Ioan Bianu; Neva Hodoș. *Bibliografia Românească Veche*. Tom I. București: Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1903, p.176.
5. *Ibidem*, p. 177.
6. Ioan Bianu; Neva Hodoș. *Bibliografia Românească Veche*. Tom I. București: Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1903, p.182.
7. *Ibidem*, p.179
8. *Ibidem*, p. 205.
9. *Ibidem*, Tom IV, p. 201.
10. Canonist și inograful din secolul al XIV-lea.
11. Doina Elena Făget; Rodica Calcan. *Vechi tipărituri târgoviștene în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare din București*. În: "Valachica", 10-11, Târgoviște, 1978-1979, p.42.
12. Ana Andreescu. *Arta cărții*. București: Univers enciclopedic, 2002, 58.

Agnes Erich

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

„Maratonul de povești” – proiect dedicat celor mici

1 iunie este ziua în care celebrăm miracolul nașterii, dar și întoarcerea la inocență.

Ziua copilului a fost menționată prima dată la Geneva, în cadrul Conferinței Mondiale pentru Protejarea și Bunăstarea Copiilor, în august 1925, conform adoptării Declarației pentru Protecția Copilului.

Ziua de 1 Iunie este zi de sărbătoare pentru cei mici dar și pentru cei ce îi iubesc și le educă mintea și sufletul.

Copiii nu trebuie să fie neglijați, căci ei sunt cei care ne fac de multe ori ziua mai bună și pentru care ajungem la un moment dat să trăim. De ziua lor aceștia merită o atenție deosebită pentru a ști cât sunt de importanți.

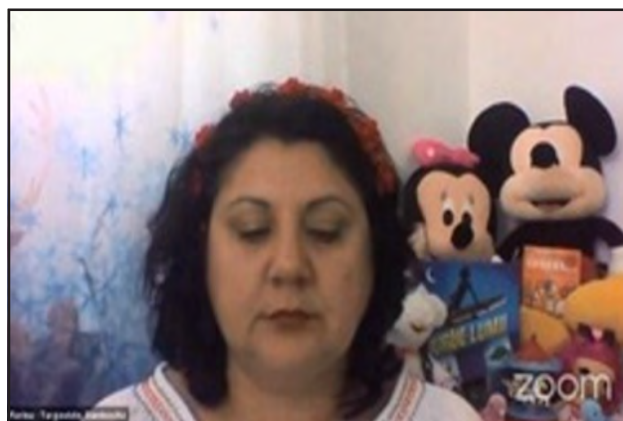
În acest an, la 1 iunie, Ziua Internațională a Copilului a împlinit 70 de ani de când se sărbătorește și în România.

Într-un an complicat, în plină pandemie, această zi, în care copilăria este sărbătorită, un grup de 70 de bibliotecari din 24 de județe ale României și din Republica Moldova, legați de „prietenie pe o sfoară” au dorit să redescoperim farmecul poveștilor citite cu voce tare, să fim virtual mai aproape de cei care iubesc poveștile.

La inițiativa acestui grup de oameni dedicați meseriei lor: Melania Luana Butnariu; Mariana Lucia Marian; Maria Olaru; Mihaela Stanciu; Claudia Șerbănuță; Margareta Tătăruș; Maria Truță și Vlăduț Andreescu, bibliotecari implicați în proiecte dedicate comunităților din care provin, a luat naștere proiectul unic în România: „Maratonul de povești”.

În cadrul proiectului dedicat celor mici, dar și celor mari, au fost citite 70 dintre cele mai frumoase povești ale lumii, reunite într-un **Maraton de povești - lectură în direct**, timp de 8 ore.

Evenimentul național, la prima sa ediție, a fost



transmis live pe Facebook, luni, 1 iunie 2020, în intervalul orar 10.00 – 18.00.

Impact mediatic: 35 000 de vizitatori unici, 21 000 de vizualizări, 41 000 de minute de vizionare și 8 ore de transmisie în direct.

Proiectul s-a desfășurat cu susținerea Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR), Biblioteca Națională a României, Editura Cartea Copiilor, Editura Signatura și alte editurile prietene.

Bibliotecarii inimoși, dedicați meseriei, implicați în derularea acestui proiect minunat, 70 la număr, din județele Sălaj, Argeș, Vrancea, Dâmbovița, Teleorman, Dolj, Arad, Mehedinți, Hunedoara, Tulcea, Prahova, Caraș – Severin, Neamț, au fost minunați, s-au implicat cu tot

sufletul în reușita evenimentului citind povești captivante în decoruri de poveste.

În urma participării la acest eveniment am primit o diplomă de excelență.

Aștept cu nerăbdare continuarea acestui proiect interesant și minunat!

Florina Rotaru

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița



Biblioteca și tehnologia digitală în serviciul comunității

Trăim sub semnul unor mari incertitudini. Pandemia COVID-19 are un efect copleșitor asupra vieții noastre, provocând temeri și punându-ne în fața unor alegeri dificile. Ea produce efecte atât la nivel global, cât și la nivel local.

Există organisme care își concentrează experiența și resursele pentru a găsi soluții de gestionare și depășire a crizei: guverne, organizații mondiale, corporații, lideri ai comunităților locale.

În calitate de membri ai comunității locale, ne îndreptăm atenția asupra unor instituții care acționează în folosul acesteia. Biblioteca și-a asumat dintotdeauna un rol bine determinat în cadrul comunității, iar centrul preocupărilor bibliotecii îl reprezintă utilizatorii.

Vom prezenta activitatea desfășurată de Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița în lunile care au trecut de la începutul crizei sanitare.

În decursul perioadelor de urgență și de alertă, personalul Bibliotecii Județene "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița și-a reorganizat activitatea, păstrând însă utilizatorii în centrul preocupărilor sale.

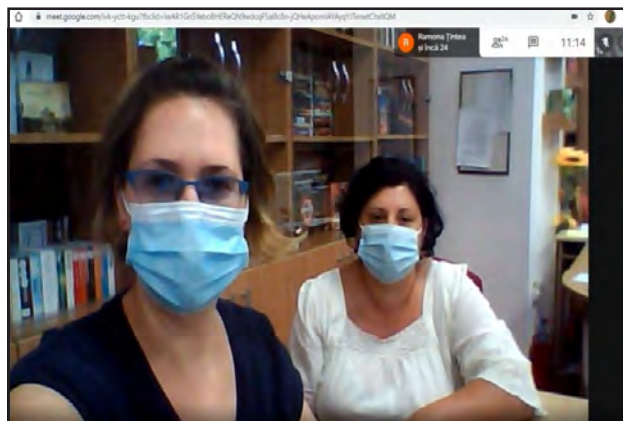
Serviciile oferite de aceasta au fost adaptate noului context: distanțare fizică, nevoie sporită de informare corectă și de calitate, accesare frecventă a programelor în mediul online.

□ solicitările venite din partea utilizatorilor au fost preluate și soluționate telefonic, prin e-mail sau online;

□ perioada în care accesul vizitatorilor nu a fost permisă în bibliotecă a facilitat o intensificare a prelucrării cărților și regândirea activităților oferite publicului;

□ publicarea pe blogul oficial al instituției și pe rețelele sociale a unor informații utile și de mare actualitate.

A fost nevoie de schimbarea stilului de lucru, a modului de raportare la proiectele și programele instituției, a fost nevoie de identificarea unor modalități noi de a menține și de a dezvolta legătura cu utilizatorii bibliotecii. Momentul – dificil din punct de vedere social și uman, a însemnat însă ocazia ca biblioteca să se arate, mai mult ca niciodată, alături de comunitate. Și-a demonstrat rolul de instituție modernă, conectată la comunitatea din



care face parte, oferindu-i resursele de care are nevoie.

Multe activități au fost redirecționate în spațiul virtual, bibliotecarii au fost nevoiți să apeleze la instrumente și aplicații online pentru a atrage utilizatorii și pentru a comunica în mod interactiv cu acestia.

Expozițiile clasice au fost înlocuite parțial de expozițiile on-line, iar activitățile "face to face" de cele on-line.

Pentru a menține biblioteca vizibilă, pentru a rămâne conectați cu utilizatorii acesteia, bibliotecarii au apelat la platformele de socializare (Facebook) și la aplicații de teleconferință; întâlnirile și activitățile au loc pe Zoom și Google Meet.

Un proiect on-line interesant la care a participat Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița a fost "**Trenulețul cu povești**" organizat de Biblioteca Publică Pietrari, având coordonator pe doamna bibliotecară Crina Popescu. Ne-am bucurat și am "călătorit" virtual și cu mare plăcere prin bibliotecile țării. Itinerarul propus a inclus: Biblioteca Națională a României, Biblioteca Județeană "Antim Ivireanu" Vâlcea, Biblioteca Județeană "Dinicu Golescu" Argeș, Biblioteca Județeană "V.A. Urechia" Galați, Biblioteca Județeană "Panait Istrati" Brăila, Biblioteca Județeană "George Barițiu" Brașov, Biblioteca Județeană "Panait Cerna" Tulcea, Biblioteca Județeană Satu Mare, Biblioteca Orășenească Titu, Biblioteca Orășenească "Pontus Euxinus" Năvodari, Biblioteca Municipală "Stroe S. Belloescu" Bârlad, Biblioteca Publică Cotnari,

Biblioteca Publică "Mircea Iorgulescu" Valea Calugarească, Biblioteca Publică Locală Galicea, Biblioteca Orășenească Fieni, Biblioteca Publică Valea Doftanei.

"Trenulețul cu povești" a plecat în călătorie, din Biblioteca Pietrari prin bibliotecile țării, marți 16 iunie 2020, iar pe 1 septembrie a fost vizitată ultima destinație a acestei veri - Biblioteca Națională a României.

Vreme de 13 săptămâni a fost traversată virtual țară, în lung și-n lat pentru a găsi refugiul perfect al vacanței. Și ce loc de refugiu mai potrivit poate fi decât o bibliotecă? Un loc minunat unde putem descoperi cărțile care ne pot oferi tot ce ne dorim... Plăcerea lecturii este refugiul perfect.

Împreună cu voluntari și utilizatori ai bibliotecilor, am călătorit virtual dintr-o bibliotecă în alta și dintr-o poveste în alta, cu ajutorul prietenilor noștri, bibliotecarii, cei care au fost ghizii noștri de călătorie, și care, ne-au prezentat rând pe rând toate comorile ascunse în bibliotecile lor minunate.

La finalul călătoriei din acest an a trenulețului, concluzia a fost că "Bibliotecile sunt refugiile noastre perfecte pentru inimă, minte și simțire.". De-a lungul călătoriei am cunoscut colegi bibliotecari, oameni dedicați profesiei lor și implicați în activitatea instituțiilor lor.

Pe 7 august a avut loc o sesiune de informare în legătură cu liniile de finanțare europene destinate bibliotecilor - "Europa pentru cetățeni". Evenimentul s-a desfășurat prin intermediul aplicației Zoom, coordonatorul acestuia a fost doamna Oana Băluțescu, reprezentant al Punctului de informare Europa pentru cetățeni și a avut ca participanți bibliotecari din România și Republica Moldova.

În data de 12 august, webinarul "Genial.ly pe înțelesul tuturor" propus de doamna profesor Cristina Grosu, profesor franceză-engleză la Școala Gimnazială "Pictor Nicolae Grigorescu" nr. 1 Titu, a prilejuit prezentarea unor modalități noi de a expune în mod atractiv informațiile predate în mediul online. Cu această ocazie, bibliotecarii Bibliotecii Județene Dâmbovița au învățat să utilizeze aplicația GENIAL.LY; ea va fi folosită ca suport pentru realizarea unor prezentări viitoare susținute de Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița.

Tot pe 12 august 2020, bibliotecarii din cadrul Sălii Multimedia Internet a Bibliotecii Județene "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița au participat

la webinarul – „Împreună pentru comunități digitale dezvoltate - experiența bibliotecilor publice în proiectul COLIBLITE” - organizat de Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR) în parteneriat cu Asociația ActiveWatch. Acesta a fost organizat pe platforma ZOOM și a fost adresat bibliotecarilor și cadrelor didactice care își doresc să afle cum putem contribui la dezvoltarea comunităților noastre prin utilizarea tehnologiei. Seminarul a cuprins prezentări interactive simultane despre: hărțuirea online (*cyberbullying*), conținutul responsabil de informații (*fake news*), jocurile on-line ca instrument de educație și despre gestionare a timpului petrecut în fața micului ecran.

În agenda Bibliotecii Județene "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița din 24 și 25 august 2020 este înscrisă participarea la cursurile on-line organizate de Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov – Centrul de Excelență pentru Copii și Tineret. Acestea au avut ca temă utilizarea platformelor on-line Zoom, Google Meet și Webex și au înregistrat participarea a peste 60 de bibliotecari publici, bibliotecari școlari, profesori din întreaga țară și din Republica Moldova.

Activitățile Bibliotecii Județene "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița vizează comunitatea restrânsă căreia instituția i se adresează, dar biblioteca își propune în același timp să creeze relații noi cu parteneri din diverse domenii (organizații non-guvernamentale, instituții de învățământ) și să consolideze legăturile cu entități cu care colaborează în mod constant (rețeaua de biblioteci din România).

Dincolo de preocupările „tradiționale” ale bibliotecilor, acestora li se impune o nouă provocare: SCHIMBAREA. Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița înțelege noul context ca pe un moment unic pentru adaptare, pentru stabilirea unor colaborări stabile cu organizații din diverse domenii și pentru o evoluție a serviciilor oferite utilizatorilor.

Tehnologia ne transformă viața. Utilizatorii, însă, rămân nucleul în jurul căruia gravitează biblioteca și aceasta trebuie să își folosească toate resursele pentru a reinventa relația cu aceștia.



Raluca Rusu

Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița

Adaptarea competențelor bibliotecarilor, o mare provocare?



Inaugurat la data de 9 martie 2009, Centrul EUROPE DIRECT Târgoviște al Bibliotecii Județene *Ion Heliade Rădulescu* Dâmbovița și-a propus să stimuleze cetățenia europeană activă și implicarea cetățenilor de toate vârstele și din toate categoriile socio-profesionale în viața comunității din care fac parte prin desfășurarea de activități specifice, cum ar fi: ore de informare europeană, training-uri în competențe digitale și pe diferite teme europene pentru diverse grupuri țintă, campanii de promovare a activității instituțiilor UE, schimburi de experiență la nivel național și european, etc., dintre toate acestea evidențiindu-se trainingurile dedicate bibliotecarilor din rețeaua de biblioteci publice din județ și reprezentațiile de teatru forum.

Denumit și Teatru Opresărilor sau Teatru Social, această metodă de educație non formală este utilizată cu succes în UE pentru a combate discriminarea, excluderea socială, opresiunea și pentru a promova drepturile și libertățile tuturor cetățenilor europeni. Metoda bazată pe improvizație și creativitate este interactivă (presupune implicarea publicului de orice vârstă), și este pusă în scenă de actori amatori - voluntari ai instituției - care construiesc și scenariile. După ce este prezentată situația inițială (o problemă a unei comunități), spectatorii sunt invitați să identifice soluții care pot fi puse în practică pentru a o rezolva și apoi să le ilustreze luând locul personajelor din piesă (spectator-actor). Aici se va comporta așa cum consideră că ar fi trebuit să se comporte personajul respectiv în desfășurarea acțiunii. Dacă ideea este validată de spectatori, personajul interpretat va prelua comportamentul prezentat și scenariul piesei va fi modificat, mergând spre soluționarea problemei.

În urma participării la o reprezentație, toți cei implicați își dezvoltă competențe în sfera comunicării verbale, nonverbale și para-verbale, spiritul de echipă, capacitatea de a se exprima în public, empatia, spiritul civic, capacitatea de improvizație, imaginația,

creativitatea și alte competențe și abilități utile în viața profesională și personală, pe scurt, **învață să devină cetățeni europeni activi**. În România există puține organizații care utilizează această metodă, Biblioteca Județeană *Ion Heliade Rădulescu* Dâmbovița numărându-se printre ele din anul 2012, fiind singura entitate care prezintă spectacole de teatru forum în județul Dâmbovița în parteneriat cu bibliotecile orășenești și comunale. Am format mai multe trupe de teatru forum care au susținut reprezentații, abordând teme precum: **Alegerile europarlamentare 2019, Primul meu loc de muncă în UE, Educația este un drept al tuturor, Cetățenia și democrația europeană**, hărțuirea în școală și pe Internet, violența în rândul tinerilor ș.a.

Activitățile de acest gen și-au propus angrenarea cetățenilor și a factorilor de decizie în dezbateri și activități menite să îi responsabilizeze și să îi determine să devină cetățeni europeni implicați **pentru consolidarea democrației europene**. Prin intermediul campaniei noastre am încercat să prezentăm cetățenilor europeni și **subiecte cum ar fi dezinformarea și mesajele de ură transmise online**. **Bibliotecarii implicați, precum și echipa de voluntari au beneficiat pe această cale de un alt fel de formare profesională care a permis dezvoltarea competențelor cheie sociale și civice; promovarea valorilor, drepturilor și libertăților europene pentru a oferi tuturor cetățenilor protecție, indiferent de mediul din care provin; promovarea dialogului, înțelegerii și cooperării între toți membrii societății**. Campania de responsabilizare a comunităților a fost denumită **Stă în puterea ta să schimbi ceva!** și s-a desfășurat în perioada 2012-2020 cu ajutorul voluntarilor (copii și tineri cu vârste cuprinse între 14 și 20 de ani), care fac parte din trupa de actori amatori, contribuind și în acest mod la crearea unui public european avizat, capabil să participe la dezbateri privind prioritățile UE.

Au fost vizate toate categoriile de public, indiferent de categorie socio-profesională sau de vârstă, excepție în 2014 și 2019 când publicul a fost reprezentat majoritar de tineri care au mers pentru prima dată în viață la vot (elevi de clasele a XI-a și a XII-a). Oamenii sunt tot mai interesați și atrași de metoda noastră de lucru, astfel că numărul celor care vin la biblioteci este în continuă creștere. De exemplu, în anul 2018 au avut loc 17 reprezentații la care au participat 822 persoane; în 2019 au fost desfășurate 26 reprezentații cu 1157 participanți; iar în 2020 (până la acest moment) au fost desfășurate 8 reprezentații la care au participat 237 de persoane. Deși inițial ne-am propus să realizăm 10 astfel de activități pe parcursul unui an (aproximativ lunar), datorită feedback-

ului pozitiv și a prizei pe care a avut-o la grupurile țintă, am fost puși în situația să regândim calendarul evenimentelor pentru a răspunde cât mai bine nevoilor de informare europeană și de formare a cetățenilor.

Spectacolele au avut loc în locații accesibile publicului, săli de curs, amfiteatre, săli de conferință, de spectacole, în biblioteci (acolo unde spațiul a permis) sau chiar în aer liber; important pentru succesul acțiunii fiind factorul uman, lucrul în echipă, cu oameni pentru oameni și toate acestea nu ar fi fost posibile fără suportul bibliotecarilor voluntari care deservește puncte de informare europeană deschise în bibliotecile din comunitățile locale. Astăzi, la mai bine de 10 ani de la înființare a Centrului de Informare EUROPE DIRECT Târgoviște, în fiecare bibliotecă publică din județul nostru funcționează un astfel de punct de informare.

Anul 2020 aduce o nouă provocare pentru noi toți – pandemia de Covid-19. Bibliotecari sau nu, cu toții a trebuit să ne adaptăm la noile situații pentru ca să putem continua, atât pe plan personal cât și pe plan profesional. Bineînțeles, Biblioteca Județeană *Ion Heliade Rădulescu* Dâmbovița a ținut pasul cu evoluția. În sensul celor arătate, începând cu luna mai reia activitățile de formare profesională a personalului din teritoriu (în plină perioadă de stare de alertă) organizând o serie de întâlniri online pentru bibliotecari din biblioteci orașenești și comunale din Dâmbovița.

Este timpul ca aceștia să fie mai bine pregătiți în ceea ce înseamnă utilizarea mediului online și dezvoltarea competențelor digitale pentru desfășurarea de activități zilnice ori pentru organizarea de evenimente cultural-educative. Astfel, în perioada mai-iunie 2020, bibliotecarii au fost învățați să folosească platforme de lucru online precum: Zoom, Google meet, Skype, Webex sau Whats up web. Pe lângă acestea, personalul a fost familiarizat cu diferite instrumente de lucru, iar temele abordate au fost: *Kahoot sau Quizzis? Ce înseamnă și cum pot fi utilizate. Întrebuițarea lor în mediul online; Cum pot să utilizez excel-ul pentru a întocmi un sistem electronic de evidență individuală a fondului de documente?; Jocuri, proiecte dedicate și alte informații pentru bibliotecari și cetățeni; Sisteme electronice de evidență globală a colecțiilor unei biblioteci; Utilizarea măsurătorilor de performanță în managementul bibliotecilor mici.*



În perioada despre care vorbim, au avut loc 5 sesiuni de instruire prin intermediul cărora persoanele care lucrează în biblioteci au învățat și...iar au învățat.

Toți cetățenii trebuie informați cu privire la potențialul pe care îl reprezintă TIC pentru toate tipurile de profesii, iar bibliotecile publice sunt cele mai potrivite locuri pentru aceasta. Competențele și „alfabetizarea” digitală în care este prevăzut că este esențial ca toți cetățenii europeni să utilizeze TIC și media digitale și, îndeosebi, să se atragă tinerii înspre educația în materie de TIC sunt imperativ necesare. Trebuie să crească, atât cantitativ, cât și calitativ, competențele TIC și de e-business, respectiv acele competențe necesare pentru inovare și creștere, iar acestea să fie cunoscute și celor din rural. În plus, carierele din sectorul TIC trebuie să devină mai atrăgătoare, inclusiv în domeniul producției și proiectării de tehnologii, pentru toți cetățenii.

Iată de ce este necesar să avem profesioniști cât mai bine pregătiți în biblioteci.

Pentru realizarea sesiunilor de training am avut suportul unor elevi (olimpici la informatică) și cadre didactice din Școli Ambasador al Parlamentului European, cum ar fi Colegiul Național *Ienăchiță Văcărescu* Târgoviște și Liceul *Voievodul Mircea* Târgoviște, cărora le mulțumim.

Efectele investiției în pregătirea personalului în ceea ce înseamnă competențele digitale s-au văzut imediat. Cu ocazia **Zilei Internaționale a Copilului**, sărbătorită pentru a 70-a oară în țara noastră, în acest an, **70 de povești**, din tot atâtea cărți fabuloase, scrise de autori celebri, au fost citite cu voce tare online de un grup de **70 de bibliotecari din România și Republica Moldova**, într-un **Maraton de povești, Live pe Facebook**. 20 dintre aceștia au fost din județul nostru. Dacă este să vorbim despre impactul acestui eveniment, trebuie să amintim câteva rezultate. Astfel, 35.000 de vizitatori unici, 21.000 de vizualizări, 41.000 de minute de vizionare și 8 ore de transmisie în direct. Este doar un exemplu.

În acest mod, bibliotecarii au fost pregătiți pentru viitor și pentru a oferi suport tuturor celor care trec pragul unei biblioteci dâmbovițene...fie și online.

Vladuț Andreescu

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

Lectura pe timp de pandemie

Salonul Editorial "I. H. Rădulescu" Dâmbovița

Salonul Editorial "I. H. Rădulescu" este un eveniment anual organizat de Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" în parteneriat cu Primăria Municipiului Târgoviște.

Fiind unul dintre cele mai importante evenimente din spațiul cultural autohton, Salonul Editorial de carte de la Târgoviște își asumă misiunea de a promova lectura și produsele editoriale de calitate, oferind un mediu deschis de manifestare a diversității valorilor românești și internaționale

Acest târg face ca Târgoviștea să devină pentru câteva zile o adevărată capitală a culturii, un lucru cât se poate de firesc, dacă ne gândim la tradiția de secole pe care orașul o are în domeniul răspândirii cărții tipărite.

Anul acesta Salonul de carte de la Târgoviște ajuns la cea de-a XIX-a ediție a venit cu un program mai restrâns de evenimente, avându-se în vedere pandemia de coronavirus și normele impuse de autoritățile sanitare cu privire la desfășurarea evenimentelor culturale.

În această perioadă mai puțin plăcută, cărțile pot fi o sursă de confort și escapadă. Ele sunt de asemenea modalitatea prin care putem rămâne conectați între noi, păstrând totuși distanța socială.

Timp de patru zile, Salonul de carte de la Târgoviște și-a ținut ușile deschise, având un program generos de vizitare cuprins între orele 10-21. În pofida faptului că, în prezent, alte surse de informație lasă tot mai puțin teren cărților, numărul sporit al vizitatorilor a demonstrat că oamenii mai au nevoie de ele.

Pasionații de lectură au avut acces anul acesta la peste 500 de titluri în limba română, cărți în ediții bilingve, dicționare, enciclopedii.

Editurile și instituțiile editoare participante la ediția din acest an au fost: ALL; Arhiepiscopia Târgoviștei; Bibliotheca; Cetatea de Scaun; Curtea Veche; Eikon; Niculescu; Tritonic; Complexul Național Muzeal „Curtea Domneasca” Târgoviște;

La fel ca în anii anteriori, Salonul este organizat în aer liber, în pavilioane speciale, în scuarul Primăriei Municipiului Târgoviște, eveniment care s-a desfășurat pe perioada festivităților dedicate Zilelor Orașului.

Editurile care și-au anunțat participarea, au beneficiat de un stand, pe care l-au amenajat după plac, în funcție de structura editorială și de stilul vizual specifice, dar și



de întregul efort de marketing pe care Biblioteca Județeană "I. H. Rădulescu" Dâmbovița l-a derulat pentru promovarea evenimentului.

Prima zi din cadrul Salonului a debutat cu lansarea volumelor: *Târgoviște - reședință a Mitropoliilor munteni - 500 de ani de la mutarea oficială a Mitropoliei de la Curtea de Argeș*; *Vlad Țepeș - apărător al civilizației creștine*; *Tudor Vladimirescu, personalitate complexă a neamului românesc - 240 de ani de la nașterea sa*, lucrări apărute sub egida **Editurii Arhiepiscopiei Târgoviștei** și prezentate de pr. consilier **Marian Puiescu**

Tot în prima zi, Editura **Cetatea de Scaun** lansează lucrarea: *În umbra Marelui Reich : tehnica de luptă a armatei române pe Frontul de Est (1941-1944)*, autor prof. dr. Alexandru V. Ștefănescu, prezentată de prof. univ. dr. Silviu Miloiu.

Primăria Municipiului Târgoviște aduce în atenția publicului cititor lucrarea: *Mari voievozi cititori de istorie în cetatea milenară a Târgoviștei. Târgoviște: Coordonator proiect: Alice Maria Stana (Primăria Municipiului Târgoviște, Biroul Protejarea Patrimoniului Cultural și Dezvoltare Turistică), lucrare prezentată de dr. George Coandă.*

În cea de-a doua zi a Salonului editorial, Editura **Tritonic** a propus spre dezbatere volumele: *Monștrii cu bot de catifea*, autor: Simona Poclid; *Trilogia Contact - Cartea I: Dictatura rațiunii*, autor: Flip Moraine; *Ultimul cuvânt al lui Socrate Buba*, autor: Thanasi Medi, traducere din albaneză de Oana Glasu;



Săptămâni interioare. Jurnal de coronavirus, autor: Ionuț Iamandi; Jurnal din vremea pandemiei. Optzeci de zile în jurul casei sau Cum am luat parte la o contraistorie, autor: Tiberius Vasiniuc ; Numele meu este Tu, autor: Ecaterina Petrescu Botoncea ; Adaptarea cinematografică a operelor literare - Aporii. Prejudecăți. Noi perspective, autor: Anda Ionaș Ecaterina ; Întineric fără rost și Mai e o zi până mâine, autor: A. T. Branca ; Printre sportivi - Acțiunile Securității în Problema Sport, autor: Valentin Vasile ; Despre a fi nimic pentru a putea fi totul. O altfel de autobiografie dintr-o tristă Românie, autor: Cristina Dinu Invitați: Christian Crăciun, Vianu Mureșan, Simona Poclid, Flip Moraine, Ecaterina Petrescu Botoncea, A.T. Branca, Cristina Dinu, Oana Glasu, Ionuț Iamandi, Silviu B. Moldovan, Valentin Vasile

În după-amiaza aceleiași zile Editura **Bibliotheca** a lansat volumele: *Drumul literelor și Odihna neodihnei*, autor: George D. Piteș ; *Modulele singurătății și Întoarcerea la inocență*, autor: Savian Mur ; *Te rățăcesc prin gânduri ca să te regăsesc*, autor: Mihaela Banu ; *Fecioara Maria și Un thriller psihologic (roman)*, autor: Corin Bianu ; *Oglinda timpului*, autor: Ecaterina Chiriță Bazilescu ; *Istoria Târgoviștei militare*, autori: Gheorghe Șerban, George Coandă ; *Elegie cu chip de scorpion*, autor: Vali Nițu ; *Marea mută*, autor: George Ioan Canache ; *Ținutul fără ceas*, autor: Vasile Didoacă Dojană ; *Monumentele eroilor dâmbovițeni – Memorii eterne ale neamului românesc*, ediția a II-a. autori: Gheorghe Șerban (coordonator), George Coandă, Marian Curculescu, Dumitru Iov, Emil-Cornel Petrescu, Nicolae Posta, Constantin Voicu, Adrian Robu ; *Litere. Istoria unei reviste de cultură dâmbovițene (2000- 2020)* autori: Mihai Stan, Alexandru Muscalu ; *Lecturi empatică 4*, autor: Mihai Stan ; *Din istoria unei grupări literare*. ediție jubiliară 2015-2020. Ediția a III-a revăzută și adăugită, autori: Mihai Stan (coordonator), Victor Petrescu, George Coandă, George Piteș Societatea Scriitorilor Târgovișteni

În penultima zi a Salonului editorial a fost organizat Simpozionul **Mari voievozi ctitori de istorie în cetatea milenară a Târgoviștei** având moderator pe dr. George Coandă.

Cele patru zile dedicate Salonului au demonstrat că nu este un paradox sau un lux să organizăm

manifestări culturale ținând cont de vremurile dificile pe care le traversăm.

De prin 2013, tot ce se petrece la Salonul Editorial de la Târgoviște este emoționant, viu, memorabil – reacțiile de bucurie ale cititorilor când își găsesc cărțile preferate, autorii preferați la lansări sunt greu de descris în cuvinte.

Anul acesta, Salonul de carte a adunat destul de mulți vizitatori, mai mulți tineri ca de obicei. Acest fapt ne bucură pentru că simțim că acțiunile de promovare a lecturii dau roade. Cititorii nu mai vin doar pentru achiziție de carte și liste de lectură, ci își programează venirea la târg în funcție de evenimentele organizate de edituri – lansări de carte, sesiuni de autograf, activități pentru copii.

Salonul Editorial "I. H. Rădulescu" a devenit și un loc de întâlnire plăcut și productiv între oameni de presă, de PR, scriitori, editori, și critici literari. Din spatele cărților, Salonul de carte se vede ca un loc unde oamenii sunt dornici să citească și să interacționeze cu scriitorii lor preferați și cu editurile care le aduc cele mai frumoase cărți.

Da, putem organiza târguri de carte deoarece oamenii au nevoie de simboluri și speranțe, au nevoie de semne ale unei lumi superioare care există undeva în noi. Continuăm să cultivăm aceste simboluri și speranțe, căci nevoia de lectură o regăsim în gestul nobil de a deschide o carte care echivalează cu un act de smerenie și în același timp de curaj. Este o dovadă că, în ciuda a tot ce se întâmplă, nu am renunțat să credem că BINELE este posibil.

Departate de a fi o evadare din real, un drog (cum greșit cred unii), lectura unei cărți ne deprinde cu lectura vieții, ambele fiind foarte exigente: cer atenție, concentrare, capacitate de înțelegere. Practic, deși unii dintre noi nu și-au dat seama, ni se cere să fim inteligenți! Or asta nu e posibil fără lectură, fără efort. Un târg de carte este benefic pentru că ne reamintește că e bine să facem acest efort. Este și un exercițiu de statornicie. Astfel suntem mai pregătiți pentru viață, pentru propriul nostru prezent.



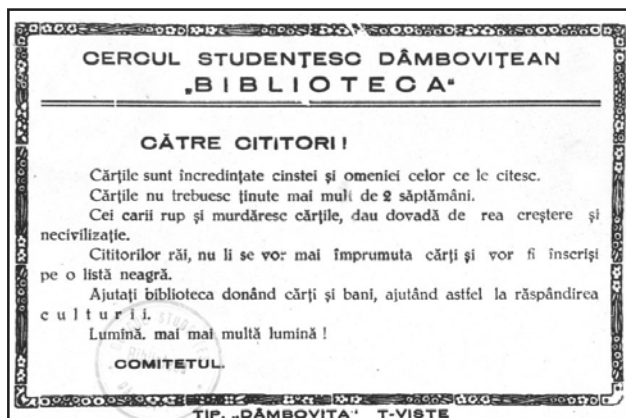
Daniela Iordache

Biblioteca Județeană "I. H. Rădulescu" Dâmbovița

Lectura publică târgovișteană între cele două războaie mondiale

După terminarea primei conflagrații mondiale, în 1919 revista „*Vlăstarul*” se făcea ecou al marilor năzuinți și necesități: „*De câțva timp observăm cu o mare bucurie cum zi de zi se crează în societatea târgovișteană o atmosferă tot mai favorabilă pentru teatru, literatură și artă. Dar pentru progresul și menținerea acestei stări de lucruri mai trebuie multe de făcut, căci multe lipsesc. Nici sală de teatru n-avem și nici bibliotecă publică unde să (se) găsească întotdeauna lucruri folositoare*”¹.

Răspunzând acestor cerințe, în 1920 Cercul Studențesc Dâmbovițean înființează o bibliotecă populară în clădirea Sfatului Negustoresc. Despre existența acesteia ne relatează în 1921 ziarul „*Viitorul Dâmboviței*” prin următorul anunț: „*În localul Sfatului Negustoresc strada I.C. Brătianu este deschisă în fiecare luni, miercuri și sâmbătă între orele 4-6 pm. Biblioteca populară a Cercului Studențesc Dâmbovițean. Se dau cărți acasă oricui*”².



Preocupat de creșterea numărului de volume al bibliotecii, Cercul Studențesc se adresează Prefecturii județului Dâmbovița care prin decizia 392 din 14 iulie 1922 „*acordă cu titlu de ajutor pentru mărirea fondului bibliotecii populare din Târgoviște suma de două mii (2000 lei) din fondurile serviciului de aprovizionare*”³.

În 1923 „*Sala de arme*” trece din proprietatea prefecturii în proprietatea societății pe acțiuni

„*Institutul de cultură și educație națională*” care o dorea amenajată ca „*sală de teatru, sală de conferințe, sală de bibliotecă*”. În acest scop, în luna martie a aceluiași an, Cercul Studențesc Dâmbovițean deschide într-o încăpere a Sălii de arme, amenajată ca Ateneu Popular, o sală de lectură, de conferințe, șezători artistice și culturale.

Cu acest prilej se face un apel „*Către cititori*”, în care se creionau niște cerințe pentru a folosi biblioteca, cerând de asemenea sprijinul celor care doreau „*răspândirea culturii*”: „*Cărțile sunt încredințate cinstei și omeniei celor ce le citesc. Cărțile nu trebuie ținute mai mult de 2 săptămâni. Cei cari rup și murdăresc cărțile, dau dovadă de rea creștere, și necivilizație. Cititorilor răi, nu li se vor mai împrumuta cărți și vor fi înscrși pe o listă neagră. Ajuțați biblioteca donând cărți și bani, ajutând astfel la răspândirea culturii. Lumină, mai multă lumină!*”. Apelul a fost făcut de către membrii comitetului, scos la Tipografia Dâmbovița din Târgoviște și distribuit la cei care erau interesați de actul lecturii.

Ateneul Popular târgoviștean se va reorganiza sub numele de Ateneul Cultural „*Grigore Alexandrescu*” (1929). Alături de acesta, la dezvoltarea vieții culturale a orașului mai contribuie și alte societăți: „*Oastea lui Ion Heliade Rădulescu*” (1933), „*Prietenii Târgoviștei*” (1934), „*Asociația culturală Târgoviște*” (1935), iar din anul 1931 Căminul Cultural Târgoviște.

Activitatea lor va fi sprijinită și de o serie de intelectuali ai orașului dar și de oamenii politici. Un exemplu este cel al profesorului Christache Georgescu (născut la 1876, în com. Bolovani, azi Cornățel, jud. Dâmbovița, care a încetat din viață la 1 august 1945 fiind înmormântat în comuna natală). Om politic (senator de Dâmbovița), istoric (autor al lucrării „*Patriotismul*”, București, 1939), istoric al culturii („*Creșterea și instrucțiunea copiilor la români*”), publicist, dorea „*a populariza cunoștințele*

istorice...” pe înțelesul tuturor și aceasta să ne fie un îndemn pe de o parte a ne iubi trecutul, iar pe de alta de a da mai multă atenție și de a arăta mai multă solitudine acestui oraș. S-a implicat în viața culturală a orașului, întreținând prin conferințe, articole publicate în reviste și ziare, interesul pentru cultură. De asemenea, sub egida „Asociației învățătorilor din Dâmbovița” va publica o broșură cu titlul „Biblioteci publice” (Târgoviște, 1931) interesantă pentru istoria bibliotecilor. În primul capitol „Necesitatea răspândirii culturii în masele poporului” milita pentru ridicarea nivelului cultural al populației prin carte, în spiritul mișcării haretiste. Alte părți ale acesteia analizează situația contemporană autorului („Bibliotecarul”; „Situația bibliotecilor”, „Legiferarea bibliotecilor”, „Situația bibliotecilor în țara noastră și clasificarea lor”). Concluzia sa este valabilă și azi: „nu știm precis nici câte biblioteci mari avem, nici câte populare și mărunte. Se înțelege atunci cum nu putem ști nici câte și mai ales ce cărți cuprind, nici cum le-ar putea folosi cineva”. Formula și o serie de soluții pentru redresarea bibliotecilor care sunt „o verigă însemnată în viața intelectuală”. Printre acestea „se impunea ca statul să elaboreze” „o politică modernă și consecventă pentru dezvoltarea lor, asigurându-le în primul rând o legislație cu sancțiuni pentru a obliga autoritățile locale să-și facă datoria, găsind și banii necesari. El recomanda «să unim intervenția statului cu inițiativa particulară» sperând în rezultate «din cele mai fericite». Propunea un program de constituire în toate orașele și comune a bibliotecilor publice cu localuri proprii”⁴.

În sistemul școlar, împreună cu biblioteca Gimnaziului „Ienăchiță Văcărescu”, începând cu 1922 funcționa și biblioteca Școlii Elementare de Comerț pentru Băieți, școală ce a marcat începutul învățământului economic la Târgoviște. Biblioteca este înființată de Basil Popescu, numărând circa 2000 volume.

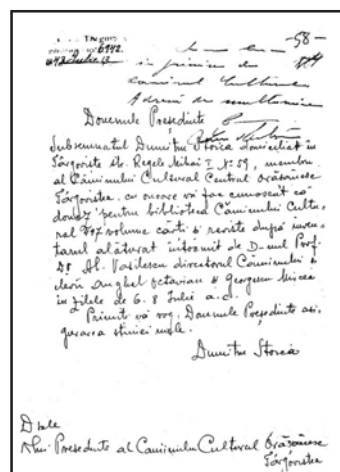
Până la declanșarea celui de-al doilea război mondial, societățile culturale târgoviștene, „Cercul Studențesc”, autoritățile și personalitățile importante din oraș își sporesc preocupările pentru instituționalizarea și dezvoltarea lecturii publice, punând pe primul plan problema construirii

unui local pentru biblioteca orașului.

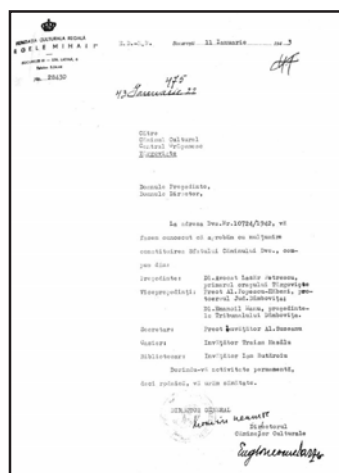
În acest scop, la 29 octombrie 1936, are loc o întâlnire la care participă C. Dimitriu – președintele Senatului, Polizu Dragomirescu – prefectul județului Dâmbovița, G. Pârvulescu – primarul orașului Târgoviște, prof.dr. Gh. Severeanu,

Cezar Spineanu – deputat, preot Popescu Hăbeni – parohul Bisericii Domnești, arhitect Ghica Budești, Horia Teodoru, Virgil Drăghicescu – secretarul Comisiunii Monumentelor Istorice, inginer Florișteanu – șeful Serviciului tehnic al orașului. C. Dimitriu îi înștiința că a obținut aprobarea Comisiunii pentru ridicarea unui muzeu în cuprinsul Curții Domnești, pentru construcția lui adresându-se deja persoanelor particulare, întreprinderilor și industriilor care au donat sume de bani și materiale de construcție, printre acestea fiind și Ministerul Cultelor și Artelor care a oferit suma de 50.000 lei. În acest

asezământ va fi încorporată și o bibliotecă populară cu sală de lectură. La propunerea domnului C. Dimitriu se formează un comitet de construcție care va funcționa sub președenția sa compus din: prefectul județului, primarul orașului Târgoviște, Virgil Drăghiceanu, Cezar Spineanu, Gh. Severeanu, preot Popescu Hăbeni și a arhitectului Ghica Budești. Comitetul va coordona lucrările de construcție a muzeului care se va ridica în Curtea Bisericii Domnești pe locul de la miazăzi, între zidurile cetății, cu fațada spre



Donația din 1943 a lui Dumitru Stoica



Aprobarea constituirii Sfatului Căminului Cultural Târgoviște

biserică. S-a hotărât să se ceară sprijinul arhitectului maior Răducănescu pentru manoperă și materiale, precizându-se și prețurile pentru acestea. I s-a înmânat planurile de construcție, urmând ca lucrările de fundație să înceapă imediat ce timpul va permite.

Ca răspuns la aceasta, Dumitru Stoica, membru al Căminului Cultural târgoviștean, va dona, în iulie 1943, bibliotecii Căminului un număr de 497 volume cărți și reviste, conform inventarului întocmit de profesorul Alexandru Vasilescu, directorul Căminului și elevii Octavian Anghel, Mircea Georgescu și Ion Dumitrescu. Acesta era atașat cererii. Marea majoritate a cărților sunt scrise de autori români: Victor Efitmiu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Panait Istrati, Ion Creangă, George Coșbuc, Ioan Slavici, Mihail Sadoveanu, Ioan Al. Brătescu-Voinești, Damian Stănoiu, Sofia Nădejde, Alexandru Davilla, Petre Bellu ș.a.



**Corespondență cu
Ministerul Culturii
Naționale și al Cultelor**

Târgoviște, „Fundatia Culturală Regală «Regele Mihai I»” aproba constituirea Sfatului Căminului în următoarea componență: av. Lazăr Petrescu, primarul orașului, președinte; vicepreședinți: preot Al. Popescu-Hăbeni, protoiereul județului Dâmbovița; Emanoil Marcu, președintele Tribunalului Dâmbovița. În această structură era nominalizată și funcția de bibliotecar, în persoana învățătorului Ion Butăroiu. Tot acesteia îi răspundea Ministerul Culturii Naționale și Cultelor, care prin adresa din 26 ianuarie 1943, comunica că: „nu poate aproba predarea bibliotecii studenților dâmbovițeni, întrucât

activitatea Societăților studențești poate reîncepe”.

Se preciza că Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I” avizase favorabil folosirea bibliotecii donate de Dl.Lt.Col. Magistrat Dumitru D. Atanasiu, făcută Căminului Cultural Central Orășenesc (adresa din 23 noiembrie 1943), dorind să se aducă mulțumirile Fundației donatorului la ședința de inaugurare a bibliotecii. Printre clauzele actului de donație se preciza că „proprietara deplină și exclusivă a acestor bunuri donate devine și rămâne în mod permanent Primăria Orașului Târgoviște”. Donatorul aprecia „că înființarea și funcționarea unei atari biblioteci publice în orașul Târgoviște corespunde unei reale nevoi adânc simțite de populația acestui oraș”. Era un răspuns „la inițiativa luată în ziua de 23 octombrie 1943 de către un grup de intelectuali din Târgoviște, în frunte cu dl Jean Vasiliu, directorul ziarului local „Ancheta”, cu ocaziunea ținerii în acest oraș a unei șezători literare, de a se înființa o bibliotecă publică...”. Se atașa la actul donator listele cu cărțile și periodicele ce vor forma baza viitoarei biblioteci. Din studiul inventarului cuprinzând volumele donate rezultă o structură tematică diversă (istorie, știință, pedagogie, geografie, drept, literatură). Lucrările aveau ca autori pe George Călinescu, Radu Boureanu, George Brătianu, Nicolae Cartojan, Nicolae Bagdasar, Octav Suluțiu, Constantin Giurăscu, Radu Rosetti, Pierre Benoit, Thyde Monnier, Pestalozzi, Noelle Henry, R.S. Stevenson și alții. Marii clasici (Mihai Eminescu, I.L. Caragiale, Ion Slavici, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu), dicționare, enciclopediile completau donația.

Cu toate greutățile prilejuite de cea de a doua conflagrație mondială, viața culturală a orașului continuă să existe, să se dezvolte.

NOTE

1. *Vlăstarul*, an I, nr. 8, 14 august 1919.
2. *Viitorul Dâmboviței*, anul I, nr. 10, 24 aprilie 1921.
3. Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale. Fond Prefectura Județului Dâmbovița, dosar 325/1992, fila 5.
4. Cf. Gheorghe Buluță; Victor Petrescu, *Galeria bibliologilor români*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2003, p. 46.

Victor Petrescu

Despre bibliotecă și bibliotecar

Biblioteca este, în majoritatea comunităților mici, singura instituție de cultură.

„Cum ajută biblioteca comunitatea din care face parte? Cât de importantă este aceasta pentru comunitatea pe care o deservește?” sunt întrebări care se pun tot mai des.

În ultima vreme, din cauza dezvoltării și a răspândirii tehnologiei, există tendința de a se crede că biblioteca nu-și mai are rostul sau că ea nu mai este la fel de necesară ca în vremurile când majoritatea oamenilor nu aveau acces la tehnologie.

Eu cred că această gândire este total greșită. Fiecare bibliotecă se identifică și se adaptează, de fapt, la cerințele comunității sale. Și mai cred că o comunitate fără bibliotecă își pierde identitatea.

Este adevărat că numărul cititorilor este în scădere, însă utilizatorii bibliotecii și-au îndreptat atenția spre alte servicii ale acesteia, pentru că biblioteca s-a adaptat vremurilor și tendințelor, a înființat și a dezvoltat alte servicii, ținând permanent pasul cu evoluția societății.

Și bibliotecarul încearcă, la rândul său, să răspundă dorințelor utilizatorilor. El trebuie să se identifice și să răspundă nevoilor fiecărui individ care îi calcă pragul. Și îi solicită ajutorul.

De-a lungul celor peste douăzeci de ani de activitate, am cunoscut diferite situații: am fost alături de un student, astăzi profesor de limba română, care avea nevoie de sprijin pentru

realizarea lucrării de licență, sau am primit solicitarea unui elev de a-l ajuta în pregătirea bacalaureatului și exemplele pot continua.

Astăzi, sunt mândră că oriunde îi întâlnesc sunt întâmpinată cu un zâmbet și cu căldură sufletească.

Biblioteca a avut și are rolul său în dezvoltarea unor oameni care au ajuns, sau urmează să devină, doctori, profesori, ingineri, meseriași de calitate, părinți responsabili etc. Dacă biblioteca a însoțit acești oameni în formarea lor ca cetățeni și profesioniști, înseamnă că aceasta și-a îndeplinit menirea.

Și eu, ca bibliotecar, sunt fericită și împlinită când văd cum activitățile bibliotecii sunt primite cu bucurie și curiozitate (cum se întâmplă în cazul activităților desfășurate în cadrul proiectului „Ora să știm”).

Astfel, fie că vin să împrumute cărți, să folosească tehnologia existentă, să petreacă timpul liber sau să participe la activitățile și atelierelor de creație desfășurate în bibliotecă, utilizatorii bibliotecii beneficiază de serviciile acesteia.

De aceea, deși bibliotecile întâmpină în zilele noastre multe probleme (mai ales financiare), cred că ele au un rol important în formarea unor generații și a unor caractere de excepție.

Meli Persunaru

Biblioteca Comunală Dărmănești

Lectura – mod de viață

Dacă sportul și dansul mențin sănătatea fizică și ne fac disciplinați, lectura însă are mult mai multe beneficii. Poate că unii dintre voi nici nu știți cât de mult bine face să citești măcar o oră din zi, atât pentru psihic, cât și pentru suflet. Cititul este cea mai frumoasă și mai înălțătoare îndeletnicire.

Cititul îmbogățește vocabularul. Nu de puține ori am întâlnit cu toții adolescenți care au dificultăți în exprimare și nu cunosc sensul multor cuvinte. Ei bine, lectura ajută adolescentul să se exprime, îl învață cuvinte noi, noi sensuri și noi informații.

Lectura lărgeste orizonturile. În momentul în care citești mai multe cărți, afli lucruri nebănuite, lucruri pe care ai vrea să le trăiești, întâmplări și locuri pe care ai vrea să le cunoști. Și astfel adolescentul devine mai ambițios, își va dori să reușească în viață. Va învăța să privească lucrurile din mai multe unghiuri și nu va mai fi închistat.

Cititul face bine sufletului și psihicului. Lectura unei cărți aduce liniște interioară, aduce odihnă, deconectarea de la gândurile de zi cu zi și plus de asta este și o terapie pentru adolescent. **Lectura îmbogățește cultura generală.** Foarte mulți dintre cei care citesc au o cultură generală demnă de invidiat. Școala nu reușește să acopere tot ceea ce noi ar trebui să știm, ea nu va putea niciodată să ne aducă la cunoștință tot, de aceea este esențial să citim cărți.

Cititul face viața mai frumoasă și mai ușoară. Un adolescent care citește va lua din cărți tot ceea ce îl interesează și va folosi acele informații în viața de zi cu zi. Acele detalii te pot scăpa dintr-o încurcătură sau din contră te va face să fii și mai apreciat.

Lectura educă și disciplinează. În toate cărțile sunt personaje bune și personaje negative. Și aproape în orice carte vedem că oamenii răi,

cu multe defecte sau apucături nefaste, sfârșesc rău. Pe principiul binele învinge răul, tânărul va învăța că prin tertipuri și răutate nu va ajunge nicăieri. Și, datorită cărților, își va dori să fie bun, drept, muncitor.

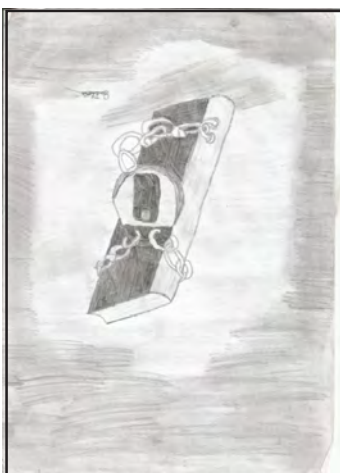
Cititul evidențiază omul. Un tânăr care citește se va putea integra oriunde și în orice grup. Datorită cunoștințelor sale va putea să poarte orice discuție și va reuși să se facă plăcut și apreciat. Cartea oferă tânărului o strălucire aparte.

Cărțile fac cunoscută iubirea. Cred că, pentru prima dată în viață, adolescentul descoperă iubirea din cărți și astfel el va descoperi toate fețele ei. Citind, tânărul va fi îndrăgostit de iubire, își va dori iubirea în viața lui, va lupta pentru ea și va ști cum să o păstreze în viața lui. Astfel tânărul va pune mai puțin preț pe relațiile sexuale și mai mult pe sentiment.

Cititul te ajută să cunoști viața. În cărți sunt dezbătute toate problemele omului, toate riscurile, eșecurile, împlinirile și reușitele. Citind, adolescentul va învăța să le înfrunte cu optimism și curaj. Nu va claca la prima piedică.

Cărțile formează. Lectura formează un om fără doar și poate. Face dintr-un tânăr cu multe temeri, un matur de toată isprava. Face omul inteligent, romantic, respectuos, tandru, luptător, încrezător, curajos, bun, milos și așa mai departe. Practic îi arată care sunt adevăratele valori ale vieții.

Lectura înseamnă bogăție. Un tânăr care citește mult va fi un om împlinit sufletește și va dobândi o spiritualitate ieșită din comun. Cărțile sunt cele mai de preț avuții, din ele afli secretul reușitei.



Daniela Vlase

Biblioteca Comunală Șelaru

Stoian Florin

Școala Gimnazială Șelaru, clasa a VIII-a

Fără bibliotecă nu există civilizație

«Biblioteca publică, poarta locală spre cunoaștere, oferă condițiile de bază pentru învățarea pe tot parcursul vieții, independența deciziilor și dezvoltarea culturală a individului sau grupurilor sociale.» - MANIFESTUL IFLA AL BIBLIOTECII PUBLICE, 1995 MANIFESTUL UNESCO proclamă încrederea în biblioteca publică, drept forță viabilă în sprijinul educației, culturii și a informării. „Tinerii necesită o atenție specială, întrucât mulți abandonează cititul în această etapă a vieții. Oferirea unei game cât mai largi de cărți, compatibilă cu interesul lor, aflat în permanență schimbare, ar trebui încurajată atât de bibliotecari, cât și de cei conștienți de transformarea lor psihologică și emoțională.

Unii oameni **nu** au o părere foarte bună despre bibliotecă, ei văzând-o ca pe o închisoare, un loc înfiorător, plictisitor, în care pur și simplu petreci ore fără roade.

Cei care merg la bibliotecă sunt de cu totul altă părere, contrazicându-i pe ceilalți. La fel și eu! Am o părere foarte bună despre bibliotecă. În primul rând, pentru că aici am cea mai rodnică inspirație, fiind înconjurată de toate marile opere ale literaturii române, dar și de faptele istorice și religioase petrecute în trecut. În al doilea rând, biblioteca este locul de relaxare, de meditație, bună armonie a fiecărui om, indiferent că este copil, adolescent sau vârstnic. Oricine intră într-o bibliotecă are impresia că a pășit într-o altă lume, un „paradis”. Totul este impecabil, cărțile aranjate cu cea mai mare atenție, în ordine, descurcându-se tot omul în căutarea subiectului de care el are nevoie, dar și un loc liniștit, departe de lumea reală, a strigătelor, jignirilor și bârfelor de dincolo de ușă.



Această liniște și desăvârșire poate fi comparată cu liniștea care există în mănăstiri, dar nu în ultimul rând în rugăciunea fiecăruia, rugăciune care nu trebuie să fie tulburată în nici un fel, ci dimpotrivă, o liniște deplină, existând doar tu și Dumnezeu, tu și cartea, re trăind acele momente și aducându-ți aminte cât ești de neputincios.

Aud mereu că tinerii nu mai citesc, că sunt robii calculatorului, ai Internetului. Nu e adevărat! Trebuie să ținem pasul cu vremurile în care trăim, dar suntem foarte atenți cum armonizăm cele două tendințe, clasică și modernă. Internetul este bun pentru documentare, pentru informare, astăzi nu cred că ne mai putem lipsi de el, dar lectura adevărată se face cu cartea în mână, răsfoind paginile ei. Să simți fiecare filă, să simți personajele, să știi că trăiești întâmplările din carte. Internetul nu-ți permite să fii foarte apropiat de personaj. Nu cred că, de pildă, aș putea savura pe Internet „În căutarea timpului pierdut” sau „Craii de Curtea Veche”. Sunt sigură că dezvoltarea aceasta electronică va merge mai departe, dar lectura clasică va rămâne, pentru că e altceva: ceva ce ține de inefabil, o intimitate între cititor și autor, între cititor și personaj, între



cititor și locurile care sunt descrise în cartea respectivă. Scriitorul și cititorul creează împreună atmosfera unei cărți, ambientul poveștii ca atare. De altfel, eu îmi dau seama, văzând cititorii care împrumută cărți, în special pe cei tineri, că e foarte obositor să studiezi cărțile pe internet. Mai mult, e nefiresc să citești un roman pe Internet. Poți să citești un articol de ziar, o știre, un anunț, dar n-ai să poți citi Dante pe Internet. Într-un fel, poți s-o faci până la urmă, dar nu se creează între cititor și carte atmosfera aceea de intimitate de care vorbeam.

Biblioteca nu este doar un ghișeu, nu este numai un loc în care se împrumută cărți, ci este o bună și necesară instituție de cultură. Dincolo de menirea ei, de a aduce toate noutățile pentru cititori, biblioteca are și acest rol comunitar, în care frumosul sub toate chipurile e la el acasă. La evenimentele noastre am invitat toate instituțiile importante din localitate și am pregătit proiecte pe diferite teme, ca să facem vizibile biblioteca și activitatea ei.

Există o colaborare bună între școală și bibliotecă, între biserică și bibliotecă, multe dintre manifestările culturale organizate de școală și grădinițe se desfășoară în cadrul bibliotecii. Nu poți să împrumuți tuturor doar Kant sau Goethe. Trebuie să faci educație și să le dai lecturi fundamentale, dar trebuie să știi să le recomanzi și lecturi care să le ofere o stare de confort, de entuziasm. Lecturile de plăcere nu trebuie neglijate. Citesc o carte pentru că pur și simplu îmi place. E o modalitate de lectură. Consider că

biblioteca trebuie să fie în serviciul cititorului. El este suveran. E ca la piață. Trebuie să-i găsești ceea ce caută, trebuie să-l servești cu ceea ce își dorește... Nu-i dai roșii dacă îți cere castraveți, nu-i dai ceapă dacă îți cere banane. A intra în atmosfera unei cărți înseamnă a intra într-o altă lume, într-un univers deschis. Înseamnă a decodifica conținutul unor realități pe care lumea în care trăiești și te miști nu îl conservă. Pentru asta însă trebuie, e adevărat, să ai niște antene speciale, cu care să detectezi frumusețea, inefabilul, taina. Uneori, viața dintr-un roman sau dintr-o poezie este mai terifiantă și mai credibilă decât viața pe care o trăiești pur și simplu. I-aș spune unui tânăr: dacă vrei să-ți faci prieteni adevărați, plimbă-te printre paginile unei mari cărți, așa cum te-ai plimba printr-un mare parc înverzit. Dacă ești un cititor fidel, personajele cărților pot să-ți fie cei mai fideli prieteni. Dacă ești cititor de profesie, intri în această lume hotărât și pregnant, te așezi temeinic în ea, iar personajele și autorul te vor recunoaște: ești de-al lor, faci parte din ea”.

E un efort mare, uneori găsim înțelegere la primării, alteori nu. Știm însă cât sunt de importante bibliotecile de la țară pentru elevi, în primul rând, și ne străduim să facem față. În general, la sate nu există biblioteci cu un fond de carte adus la zi. Bibliotecile școlare stau și mai prost... O bibliotecă comunală bine dotată e mană cerească pentru școala din comună, pentru elevi, pentru profesori, pentru comunitate. E absolut necesar să existe în spațiul rural biblioteci, dar și un program bine pus la punct, care să faciliteze achiziționarea de carte. Bibliotecarii sunt cei care ne confirmă că există și în sate cititori tineri, că mirajul rafturilor pline de cărți nu a dispărut.

Pentru mine biblioteca este paradisul acestui pământ, în care oricine este bine primit și de aici, prin stăruință, fiecare poate pleca mult mai bogat.

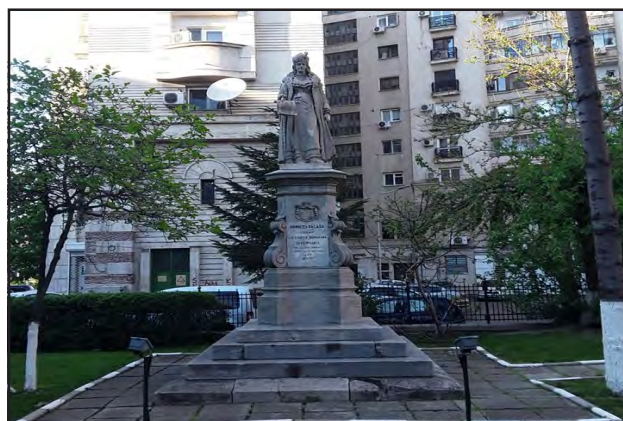
Dobrescu Elena
Biblioteca Comunală Vârfuri

PATRIMONIU

Destinul tragic al unei domnițe

Istoria românilor este dominată la sfârșitul veacului al XVII-lea și primele decenii ale celui următor de puternica personalitate a voievodului Țării Românești, Constantin Brâncoveanu. Îndelungata sa domnie, începută la 29 octombrie 1688 și încheiată în mod tragic în anul 1714, în ziua de 15 august, corespunde unor importante prefaceri economice, sociale, politice și culturale. În condițiile accentuării decăderii Imperiului Otoman și ale sângeroaselor războaie care angajau Marile Puteri din vecinătatea hotarelor țării, el a reușit să se mențină în scaunul domnesc și să transforme Țara Românească într-un important centru diplomatic. (1)

N. Iorga, aprecia că Brâncoveanu „a știut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci, de nevoie, fără să părăsească nici un drept al țării sale; a știut să înlăture stăpânirea necondiționată a creștinilor, austrieci, poloni, ruși, asupra pământului românesc; a știut să lege de muntenii săi, prin legături culturale și, politice, Moldova; a știut, chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte, să păstreze încă pe acelea ale culturii cu acest pământ. Și, în același timp, prin acea largă operă de cultură răsăriteană, de cultură în toate limbile Răsăritului, prin găzduirea frunțașilor bisericești ai Orientului, patriarhi, mitropoliți, dascăli, prin operele lui de ctitorie la toate „locurile sfinte”, el a știut, față de regiunile siriene, arabe, caucasiene supuse ori vasale turcilor, ca și față de grecitatea europeană, să înlocuiască pe împărații bizantini de odinioară, ca urmaș legitim al cărora era privit. Domn autonom în țara lui, înconjurat cu prestigiu



superior al cesarilor constantinopolitani ai lui Constantin cel Mare, în întreaga lume a Orientului, aceasta a fost situația lui Constantin Vodă Brâncoveanu” (2).

Dar drumul de mărire al domnitorului a luat sfârșit în chipul cel mai crud, la Stambul. Trădarea își făcuse loc în sufletele cantacuzinilor, rudele voievodului dormeau de mărire.

Brâncoveanu trimisese nu de mult la Constantinopol cu daruri pe fiica sa, Bălașa, și pe ginerele său, Manolache Lambrino, ca să aducă cu mare pompă pe viitoarea noră, fiica lui Antioh Cantemir, logodită cu fiul său Radu, pentru care primise aprobarea vizirului. Nu putea bănuși că aceasta nu-i era decât o cursă întinsă de vizir ca să poată să-l țină la București și să nu fugă în Ardeal (3).

Capugiul Mustafa-Aga, unul dintre cei mai vechi prieteni ai lui Brâncoveanu, a ajuns la București în ziua de marți, 23 martie/4 aprilie 1714. Ales ca să nu-l înspăimânte pe Brâncoveanu, a călătorit cu pretextul că ar avea treburi la Hotin. Întâmpinat de ofițeri ai lui Brâncoveanu, a spus că este obosit și că ar dori

să fie primită a doua zi în audiență (4).

Anton Maria Del Chiaro călător străin în Țările Române descria teribilele zile trăite de domnitor: „A doua zi, Mercuri, obicinuitul alai conduse pe capugiul la Curte, așteptat de Brâncoveanu în marea sală de audiență unde, sosind Turcul, Domnitorul se ridică de pe tron, îl întâmpină până la jumătatea odăiei și urându-i bun venit îl pofteste să șadă.

Turcul răspunse că nu este timp de șezut, și fiindu-i vechi prieten regretă a-i fi adus o știre rea, dar să aibă răbdare și să se supuie voinții divine și să asculte de ordinele Sultanului, și scoțând o năframă de mătasă neagră o puse pe un umăr al Principelui, spunându-i mazil, ceea ce înseamnă detronat.

Bietul Principe, surprins, începu să deteste nerecunoștința sălbatică a turcilor, cari răsplătesc în așa fel serviciile aduse împărăției în 25 și mai bine de ani, și voind a se așeza pe tron, fu împins la o parte de turc, care-i spuse că locul său nu mai este pe tron.”(5)

Azi, 15 august, la ceasul 9 dimineața, Brâncoveanu, cei patru fii ai săi și ginerele Ianache Văcărescu, fură aduși dezbrăcați la cămașă în fața Seraiului, pe piața care era acolo la malul Cornului de Aur. De jur împrejurul pieței erau șiruri de ieniceri care păzeau ordinea în populația aceea, o mare de oameni venită să-și potolească instinctul plăcerii bestiale de a vedea curgând sânge. Sultanul privea la crimele pe care le ordonase. În mijlocul pieței erau cei șase condamnați, gâdele cu sabia ascuțită scoasă din teacă, gata să secere capetele, stătea mai la o parte. Când îl văzu apropiindu-se bătrânul voievod care în chiar ziua aceea împlinea 60 de ani, făcu o scurtă rugăciune și apoi, întorcându-se către fiii săi, îi îmbărbătă: *Fii viteji feții mei. Am pierdut tot ce am avut, măcar sufletele să ni le mântuim.* Cele șase capete fură împunse în sulite și plimbate pe

străzile Stambulului, iar trupurile aruncate în mare.(6)

Legende sau adevăruri, viața Domniței Bălașa, a șasea fiică a domnitorului Constantin Brâncoveanu, a fost una plină de tristețe, coincidențe nefericite și semne prevestitoare. Căsătorită de familie la nici 15 ani, trimisă la Sтамbul să aranjeze căsătoria fratelui său, Radu Brâncoveanu, cu fiica lui Antioh Cantemir, întemnițată alături de mama sa, a fost trecută prin iatacurile seraiului și vândută ca roabă în Caucaz.(7)

Domnița Bălașa, născută în 1693, fiica unuia dintre cei mai bogați domnitori pe care i-a avut Țara Românească, se pare că a fost fericită doar în primii ani ai vieții, copilărinte la Curtea Domnească alături de cele șase surori și patru frați ai săi.

A fost căsătorită în anul 1708 la dorința lui Constantin Brâncoveanu cu Manolache Lambrino San Chirița Andronache Rangavi, reprezentat al unei familii de origine greacă. Acest aranjament marital venea într-un moment de mari speranțe pentru tână domniță, însă anii care au urmat, extrem de tulburi pentru familia lui Brâncoveanu, au pus capăt traiului

liniștit și îndestulat al acestei familii.

La momentul tragicei întâmplări când lui Brâncoveanu i se spunea „mazil”, iar pe umărul domnitorului era aruncată năframa de mătase neagră, domnița Bălașa se afla împreună cu soțul ei la Constantinopol, pentru a aranja nunta fratelui mai mic, Radu.

Când vestea mazilirii domnitorului ajuns în capitala Imperiului Otoman, domnița Bălașa a fost închisă, chinuită și torturată în închisoarea femeilor *Ceauș Emîni* pentru a dezvălui unde se află averile tatălui ei. În închisoare, Domnița Bălașa și-a întâlnit mama, Doamna Marica, de la care va afla drumul durerii Brâncovenilor până la Istanbul.

Până să treacă prin iatacurile seraiului și



apoi să fie vândută ca roabă în Caucaz, Domnița a mai trăit o umilință, aceea de a vedea pe fereastra temniței trupurile Brâncovenilor târate într-o procesiune sinistră prin Istanbul.

Bălașa și Doamna Maria au scăpat din închisoare după ce au fost răscumpărate cu o mare sumă de bani, au fost exilate și abia în noiembrie 1716 s-au întors pe pământ românesc cu amintirile unei vieți triste de care au avut parte. (8)

Domnița, după tristele experiențe, și-a găsit alinarea în rugăciuni și citirea unui lăcaș de cult aflat și el se pare sub un greu blestem ce a ajuns până în zilele noastre: *Nimeni să nu se atingă în vreun fel de zidurile Spitalului Brâncovenesc ori de biserică Domnitei, iar de nu va asculta aceasta și va mișca din locul ei măcar o cărămidă, <sa fie ucis cu tot neamul lui, grabnic și nemilos, într-o zi de mare sărbătoare>* (9)

Afectată de cutremurul din 1838, construită o altă până în anul 1842 cu sprijinul Saftei Brâncoveanu, degradată din cauza inundațiilor și dărâmată în 1881, a fost clădită actuala Biserică în timpul domniei regelui Carol I, remarcându-se prin eleganță și rafinament.

Aici asistau la slujbă regele și regina, aici își dorm somnul de veci Domnița Bălașa și Domnița Zoe Brâncoveanu, soția domnitorului Gheorghe Bibescu.

Monumentul funerar al Domniței Bălașa reprezintă "Întristarea" și a fost realizat de sculptorul I. Georgescu. În perioada interbelică, lumea mondenă a vremii oficializa aici nunțile și botezurile. Acest lucru s-a păstrat până astăzi, biserica rămânând un exemplu de rafinament și eleganță. Deși întemeiată pe lacrimi și suferință, biserica Domnița Bălașa este o biserică de sărbătoare, aici neavând loc niciodată înmormântări. (10)



În parcul Bisericii se află statuia Domnitei Bălașa, realizată de renumitul sculptor Carol Storck-Senior, din marmură de Carrara. Soclul pe care a fost așezată statuia are inscripționate numele moșilor care au fost donate bisericii. Statuia înfățișează o tânără îmbrăcată într-o rochie din acele vremuri, cu mijlocul încins de un brâu cu două paftale, cu blănuri ce îi acoperă elegant umerii. În jurul gâtului are trei șiruri de mărgelă și o cruce, iar în mâna dreaptă întinde spre vizitatori un hrisov pe care este schița edificiului ridicat de ea. (11)

Trista poveste a Domniței Bălașa se estompează în măreția bisericii ce domină și impresionează peste veacuri, schimbând finalul nefericit al unor povești cu prinți, prințese și domnițe.

BIBLIOGRAFIE

1. Ștefan Ionescu, Panait I. Panait, *Constantin Vodă Brâncoveanu. Viața, domnia, epoca*, București, 1969, p. 5;
2. N. Iorga, *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*, Vălenii de Munte, 1914, p. 51-52.
3. Octav-George Lecca, *Familii boierești romane: istoric și genealogie*, Ed. Minerva, București
4. *** *Istoria Românilor*, Vol V, București 2002, p. 266;
5. Anton-Maria del Chiaro - *Revoluțiile Valahiei*: <http://cimec.ro/Carte/delchiaro/index.html>
6. Constantin Gane, *Trecute vieți de doamne și domnite*, Editura Ziarului Universul, București, 1933, p. 460;
7. Raluca Brodner, *Ziarul Lumina*, Copiii Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu: <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/copiii-sfantului-voievod-constantin-brancoveanu-89068.html>
8. Elisabeth Bouleanu, în *Adevărul: Destinul dramatic al Domniței Bălașa, fiica domnitorului Constantin Brâncoveanu: a asistat la moartea familiei sale, apoi a fost cadână și roabă*: https://adevarul.ro/locale/alexandria/destinul-dramatic-domnitei-balasa-fiica-domnitorului-constantin-brancoveanu-asistat-moartea-familiei-sale-apoi-fost-cadana-roaba-1_5622a8f8f5eaafab2cc3a6a7/index.html
9. N. Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol II, 1930, (Vălenii-de-Munte: Tipografia „Datina Românească”);
10. Ana-Maria Șchiopu, *Biserica Domnița Bălașa*, Revista Historia;
11. Ștefan Ionescu, *Epoca Brâncovenească. Dimensiuni politice. Finalitate culturală*, Editura Dacia, 1981.

Prof. Ferezia Stancu

Colegiul Național „Constantin Cantacuzino” Târgoviște

Unele aspecte privind menținerea ordinii publice în județul Dâmbovița în perioada interbelică

După crearea României Mari în 1918, s-au evidențiat și și-au desfășurat activitatea o serie de reprezentanți de seamă ai Poliției dâmbovițene, activitatea acestora devenind deosebit de intensă și constând, printre altele, în lupta cu contrabanda de țigări și sabotarea conductelor de petrol, remarcându-se astfel, comisarii Opreșan Teofil (1921), Gheorghe Victor Daniel (1924) și Vasile Georgian (1926). În primul rând, aceștia au reușit să apere bunurile Societății Petrolifere Internaționale Române de hoții de petrol.¹

O importantă activitate a polițiștilor din perioada interbelică a fost reprezentată și de identificarea elementelor legionare, sau chiar lupta efectivă cu aceștia, așa cum reiese dintr-un memoriu semnat de comisarul Gavrilă Munteanu, el însuși coordonând acțiunile contra legionarilor, în urma asasinării foștilor prim-miniștri I. G. Duca în 1933 și Armand Călinescu în 1939.² Datorită aportului unor agenți speciali, poliția Siguranței a reușit ținerea unei evidențe precise a elementelor legionare de pe teritoriul județului Dâmbovița, evitându-se cu succes producerea oricărui eveniment tragic de natură să destabilizeze ordinea publică din județ. Amintim aici activitatea comisarilor și sub-comisarilor de Poliție din perioada 1918-1938, Comșa Gheorghe, Șerbănescu Ion, Smadu Dumitru, Munteanu Gavrilă, Dumitrache V. Ilie, Hitou Nicolae, Mihailov Gheorghe, Mutiu Ilie, Teodorescu Nicolae, Tudorache Tudor, Niculescu Constantin, Alexandrescu Vasile, Tudor Stelian, Vrabie Dumitru, Elisevici Gheorghe și Safta Constantin.³

Activitatea Poliției dâmbovițene în perioada interbelică a fost reflectată și în presa locală

The image shows a handwritten statistical table with the following structure:

- Title:** Tabela Statistica
- Location:** Bucuresti
- Date:** 27 Decembrie 1931
- Columns:**
 - Comisariat
 - Tipul furtului
 - Valoarea
 - Numar de persoane
 - Observatii
- Rows:**
 - Comisariatul 1
 - Comisariatul 2
 - Comisariatul 3
 - Comisariatul 4
 - Comisariatul 5
 - Comisariatul 6
 - Comisariatul 7
 - Comisariatul 8
 - Comisariatul 9
 - Comisariatul 10
 - Comisariatul 11
 - Comisariatul 12
 - Comisariatul 13
 - Comisariatul 14
 - Comisariatul 15
 - Comisariatul 16
 - Comisariatul 17
 - Comisariatul 18
 - Comisariatul 19
 - Comisariatul 20
 - Comisariatul 21
 - Comisariatul 22
 - Comisariatul 23
 - Comisariatul 24
 - Comisariatul 25
 - Comisariatul 26
 - Comisariatul 27
 - Comisariatul 28
 - Comisariatul 29
 - Comisariatul 30
 - Comisariatul 31
 - Comisariatul 32
 - Comisariatul 33
 - Comisariatul 34
 - Comisariatul 35
 - Comisariatul 36
 - Comisariatul 37
 - Comisariatul 38
 - Comisariatul 39
 - Comisariatul 40
 - Comisariatul 41
 - Comisariatul 42
 - Comisariatul 43
 - Comisariatul 44
 - Comisariatul 45
 - Comisariatul 46
 - Comisariatul 47
 - Comisariatul 48
 - Comisariatul 49
 - Comisariatul 50
- Bottom:** A signature and the number 4809.

prin articole de impact, publicate în rubrica rezervată Poliției, în care se prezentau succese ale acesteia, prinderea de răufăcători, stoparea contrabandei cu țigări, lemn sau pește, anihilarea unor cuiburi de legionari etc. În general, aceste articole aveau caracter de propagandă și aveau ca scop îmbunătățirea stării de spirit a populației, menținându-se astfel o stare de siguranță constantă și stabilă. În privința menținerii ordinii publice din județul Dâmbovița nu putem neglija activitatea poliției și jandarmeriei în menținerea ordinii publice rurale dar și în păzirea și supravegherea schelelor petroliere.⁴

Ecouri de anvergură a activității Poliției dâmbovițene le-au avut prinderea contrabandiștilor de țigări din zona Moreni, Ocnitza, Adâncă, Bucșani și Săcuieni. După un imens scandal mediatic declanșat în anul 1932, Poliția orașului Târgoviște a inițiat o amplă campanie de prindere a infractorilor și hoților de petrol. Aceștia spărgeau conductele de petrol și captau în iazuri de decantare țigări pe care îl vindeau ulterior în butoaie. Prejudiciul creat astfel era imens, creându-se o întreagă rețea de hoși. După ce Societatea Petroliferă Internațională Română a cerut în mod direct

Ministerului de Interne intervenția militară asupra contrabandei cu țigetei, Poliția Târgoviște a dovedit un real profesionalism, anihilând în cel mai scurt timp elementele de trafic ilicit cu țigetei.⁵

Succesul operațiunii a avut ecou național, deoarece Poliția se arătase capabilă să gestioneze problemele reale cu care se confruntase o societate privată de importanță națională. Despre caracterul polițistului dâmbovițean aflăm dintr-o descriere apărută în ziarul *Curentul* din 1933, în care era prezentat comisarul Comșa Gheorghe, șeful Poliției din Târgoviște, acesta fiind înfățișat ca un veritabil om de Poliție, vertical și incoruptibil a cărei activitate făcea cinste instituției.

Comisarii numiți în funcție la conducerea Poliției târgoviștene erau foarte capabili și erau avansați prin competență, iar unul dintre aceștia, comisarul Comșa, se remarcase prin capturarea și anihilarea cuiburilor legionare din județ. Alți comisari s-au remarcat în acțiuni de stopare a crimelor, hoției din buzunare, a prostituției și a traficului cu țigetei.⁶

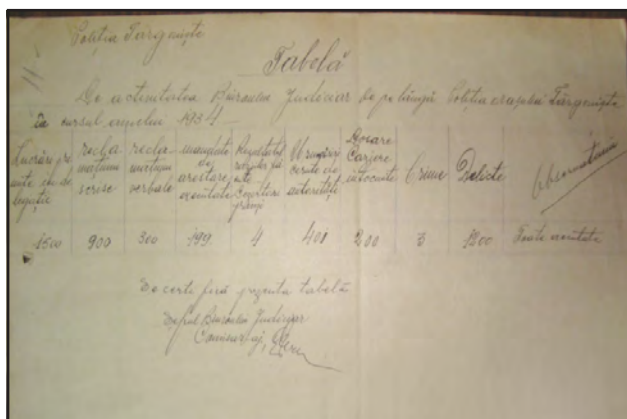
În județul Dâmbovița au existat și alte tipuri de probleme sociale în afară de cele legate de traficul de țigetei sau activitatea legionară. Poliția a trebuit să gestioneze faptele delictuale ale populației de țigani, starea străinilor din județ și a persoanelor de alte religii decât cea ortodoxă. Dintr-un buletin informativ aflăm că la 29 noiembrie 1921, comunitatea catolică din Târgoviște a înaintat o petiție Poliției orașului Târgoviște⁷, prin care, președintele acestei comunități, Oscar Grabinski, cerea autorizarea

unui bal familiar ce avea drept scop strângerea de fonduri pentru împrejmuirea cimitirului catolic din Târgoviște. Cererea a fost aprobată, balul având loc la data de 18 decembrie 1921.⁸

Prin studierea unor buletine statistice zilnice din epocă ne-am format o imagine clară a situației ordinii publice din județ. De exemplu, dintr-un buletin statistic al Poliției Târgoviște am aflat că la 19 noiembrie 1932, cetățeanul Pavel Ioan Petre domiciliat în comuna Adâncă, județ Dâmbovița l-a agresat fizic pe cetățeanul Stelian P. Piscureanu prin lovirea acestuia cu o doagă de fier, motivul altercației fiind o neînțelegere legată de hotarul pășunii.⁹

Astfel de evenimente se întâmplau cu o frecvență uimitoare, spiritul de proprietate al dâmbovițeanului fiind foarte ascuțit. Se găseau motive de tot felul, de la vânzarea vitelor sau hotarele de pământ, de pășune, toate fiind menționate în buletinele statistice ale Poliției Dâmbovița. Din același buletin statistic din luna noiembrie 1932, mai reiese că au existat pe raza județului Dâmbovița, un număr de 95 de infracțiuni, din care 89 au fost săvârșite de bărbați, iar 6 de către femei. Buletinul ne-a oferit informații suplimentare, referitor la înregistrarea a 2 crime și 80 de agresiuni fizice, restul fiind furturi. Din cei 95 de inculpați, 12 au fost recidiviști, iar 44 dintre ei au fost condamnați la închisoare. Un alt aspect interesant al acestor buletine statistice este acela că ne-a relevat informații cu privire la religia, etnia și ocupația infractorilor.¹⁰ Cei mai mulți învinuiți făceau parte din breasla meseriașilor (36), însă, regăsim și 28 de comercianți, 22 de muncitori și doar 2 infractori fără ocupație.¹¹

Buletinul statistic pe luna decembrie a anului 1932, arată o scădere a numărului de infracțiuni, poate și datorită faptului că se apropiau sărbătorile de iarnă, iar oamenii nu mai erau așa preocupați de hoție. Un alt caz prezentat în buletinele de activitate este cel al furturilor din buzunare. Cele mai frecvente astfel de evenimente se petreceau în Titu-Gară,





motiv pentru care erau deseori trimiși în acest post comisari foarte capabili care și-au dovedit competența de-a lungul timpului. De asemenea, existau reale probleme cu furtul materialelor din vagoanele de marfă staționate la Târgoviște și Titu, iar de cele mai multe ori, șefii de stație încurajau astfel de acte. Prin nodul de cale ferată Titu-Gară treceau zilnic trenuri din oră în oră, astfel că această legătură comercială cu orașul București era vitală pentru economia județului, iar din acest punct de vedere, Titu-Gară ocupa locul al doilea după Târgoviște în strategia de siguranță a Poliției dâmbovițene.

Arhivele Naționale Istorice Centrale - Direcția Județeană Dâmbovița abundă de astfel de buletine statistice ce prezintă situația zilnică și lunară a activității Poliției dâmbovițene. În urma studierii și cercetării acestora, observăm că majoritatea delictelor nu erau bazate doar pe furturi și crime, ci și pe neînțelegerile între cetățeni. Activitatea principală de ocupație a cetățenilor județului Dâmbovița a fost și încă este agricultura. Din acest motiv problemele apărute între vecini cu privire la hotar era frecvente. Multe dintre aceste diferende se finalizau într-o manieră violentă, astfel că a fost necesară înființarea unor posturi de jandarmi suplimentare pentru a impune legea în teritoriu.

Anul 1934 a adus cu sine noi legi cu privire la organizarea Poliției dar și înființarea unor noi secții și direcții de Poliție. Astfel, la 5 martie 1934, Poliția din Dâmbovița a fost reorganizată conform noii *Legi pentru organizarea Poliției*

Generale, articolul 95, aliniatul K, care prevedea: „Funcționarii polițienești de orice categorie, precum și organele jandarmeriei, au obligațiunea să-și prezinte reclamațiunile pe care le au de făcut pe cale ierarhică și numai în cazul când reclamațiunile vor fi nejustificate reținute, să se adreseze șefului ierarhic superior”.¹² În urma acestei legi s-au demarat o serie de inspecții pe toată raza județului și au fost inspectate astfel posturile de Poliție din Pucioasa, Găești, Târgoviște și Titu-Gară. La 18 martie 1934, D.G. Bogdan, inspectorul general al Poliției din România, a găsit o serie de nereguli grave în cadrul postului de Poliție Titu-Gară.¹³

În primul rând agenții de Poliție lipseau de la post, lucru foarte grav, întrucât orașul Titu era un nod feroviar major al județului Dâmbovița, punându-se astfel în pericol siguranța transportului de marfă spre și dinspre București. Inspecțiile au avut în principiu un rol informativ. Comisarii trebuiau să cunoască situația din teritoriu și problemele cu care se confruntau agenții de Poliție. Pentru a se putea adapta la nevoile caracteristice ale județului Dâmbovița, Poliția a adoptat o serie de legi și măsuri pentru menținerea ordinii publice. Astfel a fost elaborată o lege a prohibiției pescuitului intensiv, pentru protejarea faunei piscicole din județ. Măsurile au fost luate imediat, fiind confiscate mari cantități de pește, mai ales de pe ruta Găești - Târgoviște, unde căruțe întregi cu pește au fost imobilizate de către forțele de ordine Polițienești.¹⁴

La 19 martie 1934 a fost reglementat comerțul cu animale, în condițiile în care se observase că foarte multe dintre delictele cotidiene din județul Dâmbovița, făceau referire la agresiuni fizice datorate neînțelegerii la prețul vitelor, sau la calitatea acestora. Astfel s-a interzis comerțul ambulant cu animale, s-au aplicat o serie de amenzi și s-au creat locuri special amenajate, cum ar fi oborul de animale, în Târgoviște, Pucioasa, Titu, Găești, Moreni, Fieni, Băleni, Bucșani, Răcari, Voinești, etc.¹⁵

De asemenea, a fost creată și o Poliție veterinară, ce avea grijă de sănătatea populației. Cazurile de îmbolnăvire cu diferite boli, contactate în urma consumului de carne animală creșteau într-un mod alarmant, astfel că numai intervenția energetică a Poliției a dus la stoparea acestei chestiuni.¹⁶

La 31 martie 1934, Biroul siguranței generale a Poliției orașului Târgoviște, a fost nevoit să intervină în contrabanda cu lemn de nuc ce înflorea în județ, sau cu tăierile ilegale de pădure, în condițiile în care Județul Dâmbovița era foarte bine împădurit, iar traficul cu lemn era la mare preț printre infractori, aproape zilnic fiind descoperite transporturi ilegale de lemn.¹⁷

Firmele străine erau acuzate că achiziționau trunchiuri de lemn de nuc de la țărani cu prețuri modice, conservându-și astfel lemnul de nuc din țările lor. Această contrabandă a fost stopată în urma descoperirii acestor firme, descoperii traseelor de contrabandă și aplicării de amenzi.¹⁸

În acest caz, noi credem că avem de a face cu o propagandă politică tipică prin care problemele reale ale societății erau obturate și ascunse prin prezentarea de probleme false. La 26 aprilie 1934, Poliția din Târgoviște a intervenit la cererea societății civile în industria de radiotelefonie și de publicitate stradală, când au fost interzise scenele obscene și pornografice din afișele publicitare stradale.¹⁹ Inspectoratul General de Poliție Târgoviște a impus noi norme cu privire la mărimea afișelor de publicitate, la luminozitatea acestora dar și la distanța cu care trebuie arborate pe clădirile din centrul orașului. În plus, în anul 1936 comisarul de Poliție judiciară Mutiu Ilie a devenit unul dintre



cei mai înverșunați inamici ai traficului ilegal de orice natură. Un aspect important al activității acestui comisar a fost controlul strict impus asupra prostituatelor din județ. Existaseră plângeri prealabile din partea societății religioase dâmbovițene cu privire la pericolul sanitar reprezentat de activitatea acestor femei. Mutiu Ilie a întreprins acțiuni de control la periferia orașului Târgoviște, reușind să impună un control strict al regimului prostituatelor.²⁰

Un alt aspect pe care l-a avut în vedere Poliția orașului Târgoviște, a fost legat de a rezolva problema disciplinei școlare, a absențelor elevilor de la ore și frecvența lor la cinema. Astfel, Poliția a intervenit pe lângă Inspectoratul Școlar Dâmbovița și în colaborare cu conducerea cinematografelor din județ a interzis accesul elevilor în sălile de cinema pe timpul cursurilor. Mai mult, la 25 mai 1934, Poliția a trecut la controlarea teatrelor și cinematografelor în căutarea neregulilor financiare.²¹ Se observase că mulți artiști activau fără a avea drept legal, astfel încât cei prinși fără carnet de liberă profesie au primit amenzi de 10.000 lei, iar unora li s-a retras definitiv dreptul de a mai susține spectacole.²² De asemenea, la 29 mai 1934, s-au efectuat o serie de razii pentru prinderea dezertorilor și nesupușilor din armată.²³ În principiu era vorba de prinderea tinerilor ce refuzau încorporarea și recrutarea. În acest sens, la 31 mai 1934, Directorul General al Poliției Târgoviște cerea efectuarea a cel puțin două razii pe săptămână pentru prinderea dezertorilor.²⁴

În perioada interbelică, în ziarele târgoviștene apăreau o serie de articole interesante cu privire la activitatea Poliției. Din

aceste evenimente mărunte dar dese, putem desprinde o imagine reală a Poliției dâmbovițene și a importanței sociale a acesteia. Finețurile insesizabile ale acțiunilor acestor agenți de Poliție duc la sentimentul de siguranță pe care cetățenii trebuie să îl aibă. Activitatea Poliției asigură în cele din urmă buna mișcare a mecanismului social, astfel încât partea urâtă a societății să nu iasă la iveală niciodată. Totuși, au fost și evenimente nefericite care au depășit granițele județului, iar unul dintre ele a fost accidentul de circulație din ianuarie 1934 de pe raza comunei Brănești. O mașină cu numărul de înmatriculare 1042 ce venea de la Târgoviște, s-a ciocnit cu un tren de marfă ce venea de la Titu, în urma acestui eveniment, patru vagoane de tren au fost avariate complet, iar șoferul autoturismului, Polizache Paraschiv, a decedat pe loc. În urma accidentului au mai rezultat trei răniți, circulația fiind întreruptă pentru o oră.²⁵ Accidentele rutiere, expresie nefericită a introducerii tehnicii și civilizației, deveneau din ce în ce mai frecvente în Dâmbovița interbelică.

Un alt episod de acțiune Polițienească a fost prinderea la 15 februarie 1934 a infractorului Carabuleanu N. Mihail (fiul căpitanului de Poliție pensionat Nicolae Carabuleanu), de 21 de ani, elev la liceul din Găești, după ce a furat din laboratorul liceului fosfat roșu și cherat de potasiu. Când s-a descoperit că acesta dorea să le utilizeze pentru fabricarea unor pocnitori de mână a fost eliberat nefiind considerat un pericol public. Inițial, se credea că acesta dorea să confecționeze explozibil din materialele furate.²⁶ Zilnic aveau loc evenimente infracționale sau deosebite în județul Dâmbovița, de la crime și agresiuni, până la accidente rutiere sau încercări de sinucidere.

La 21 aprilie 1934, gardianul public Niță Constantin ce acționa pe Calea Domnească a raportat încercarea eșuată de sinucidere a cetățeanului Costică Dumitrescu. Acesta a băut sodă caustică dar a fost salvat ulterior la spitalul județean din Târgoviște.²⁷ Același gardian a prins o serie de dezertori de la încorporare ce

tulburau liniștea publică în miez de noapte, aflați în stare de ebrietate. Un alt eveniment, de data aceasta violent, s-a petrecut la data 10 septembrie 1934, atunci când a fost prins în flagrant soldatul Vlad Marin din regimentul Carelor de Luptă, compania I, când spărgea casa cetățeanului Ali Bechirsevici din strada Gimnaziului. Când a fost încolțit de gardieni, Vlad Marin i-a amenințat pe aceștia cu baioneta fiind cu greu prins.²⁸

Tot din presa vremii aflăm că la 17 septembrie 1934, Ion Lazăr de 70 de ani s-a sinucis. Cojocar de meserie acesta suferea de o boală incurabilă, iar agenții sosiți la fața locului nu au putut decât să constate decesul cetățeanului.²⁹

Un alt eveniment de ecou la vremea sa, l-a constituit prinderea soldatului-jandarm Mitică Canul. Tulburând liniștea publică din Târgoviște, acesta a amenințat organele de ordin cu revolverul din dotare fiind cu greu prins de polițiști.³⁰

Problemele economice coroborate cu situația politică tulbură în care se afla România s-au reflectat și în viața socială dâmbovițeană. Astfel că populația era sărăcită și se confrunta cu probleme zilnice de tot felul, iar în acest context, Poliția orașului Târgoviște, a trebuit să dezvolte strategii lunare pentru menținere ordinii și liniștii publice în județ. Începând cu anul 1933, problemele s-au înmulțit în județul Dâmbovița, pe fondul Crizei economice declanșate în S.U.A. în anul 1929, și care abia acum avea să își facă prezența cu adevărat în România. De asemenea, presiunea firmelor germane era imensă și se resimțea în cercurile financiare din țară, deoarece acestea vizau resursele țării și ignorau populația majoritară, iar populația nu se putea bucura pe deplin de investițiile germane din ce în ce mai mari.

O multitudine de acte de tulburare a ordinii publice de către persoanele dezertoare s-au petrecut în cursul anului 1935, deoarece, de cele mai multe ori tinerii care fugeau de recrutare își găseau refugiu în consumul de alcool și puneau în pericol viața și integritatea fizică a cetățenilor. Au existat multe cazuri în care patrulele de

noapte ale Poliției au prins tineri în stare de ebrietate ce făceau gălăgie sau agresau simpli trecători de pe stradă, iar viața agenților de Poliție a fost pusă în pericol de comportamentul deosebit de violent al acestora. Dezertorii erau înarmați cu arme albe, iar în multe cazuri i-au dezarmat pe gardieni și i-au amenințat cu arma din dotare.³¹

De asemenea, în perioada interbelică, în urma mării crize economice, numărul de sinucideri cauzate de sărăcie crescuseră simțitor, astfel încât, în anul 1936, s-au înregistrat în județul Dâmbovița un număr de 42 de sinucideri³², fiind cel mai tragic an în acest sens. De obicei, Poliția avea de a face cu sinucideri în rândul persoanelor vârstnice aflate în suferință sau în singurătate. Alte probleme des întâlnite erau cele legate de traficul de materiale de orice natură. Contrabanda cu țigări aducea însă cele mai mari deservicii economiei județului, iar principalul sector de investiții din județul Dâmbovița în anul 1938 era cel petrolier. În acest context, Poliția a fost însărcinată de Ministerul de Interne să supravegheze cu mai mare atenție schele de petrol din nord-estul județului. Căruțele încărcate cu butoaie întregi de țigări umpleau drumurile județene ce făceau legătura cu sudul județului, astfel încât, numărul cazurilor de acest gen crescuse alarmant, populația din anumite zone ocupându-se doar cu traficul ilicit de țigări.

Unul dintre cele mai celebre cazuri Polițienești din județul Dâmbovița a fost anihilarea rețelei de traficanți de produse petroliere din nordul județului în anul 1936. Filată de mai mulți ani, rețeaua era deosebit de complexă. În primul rând, era compusă din țărani autohtoni fără ocupație ce furau petrolul din conducte sau de la baza sondei, realizând niște bazine improvizate de colectare. Transportau petrolul prin rigole ascunse până la un punct unde îl ambalau și depozitau în butoaie. Vânzarea acestor produse se făcea organizat fiind acoperiți de polițiști corupți în cadrul postului de Poliție din Moreni, Adâncă, Bucșani, Ocnița și Săcuieni.³³

În general ecourile activității Poliției dâmbovițene din perioada interbelică nu depășeau perimetrul județului, chiar dacă acțiunile erau diverse și poate necesitau uneori un timp îndelungat pentru rezolvarea acestora.

NOTE

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale - Direcția Județeană Dâmbovița (în continuare, A.N.I.C.- D.J.D), fond *Poliția Orașului Târgoviște*, **Dosare Personale**, *Andrei Gheorghe*, dosar 8/1920-1944, f. 41.
2. *Idem*, **Dosare Personale**, *Munteanu Gavrilă*, vol. 1, dosar 328/1921-1948, f. 380.
3. *Idem*, **Dosare Personale**, *Andrei Gheorghe*, dosar 8/1920-1944, f. 45.
4. A.N.I.C.- D.J.D, fond *Poliția Orașului Târgoviște*, dosar 2/1930, f. 9.
5. *Ibidem*, f. 17.
6. *Ibidem*, f. 21.
7. *Ibidem*, dosar 1/1932, f. 33.
8. *Ibidem*, f. 34.
9. *Ibidem*, f. 56.
10. *Ibidem*, f. 67.
11. *Ibidem*, f. 71.
12. *Ibidem*, f. 77; A.N.I.C.- D.J.D., fond *Poliția Orașului Târgoviște*, dosar 1/1934, f. 17.
13. *Ibidem*, f. 61; A.N.I.C.- D.J.D, fond *Poliția Orașului Târgoviște*, dosar 1/1934, f. 24.
14. *Ibidem*, dos. 1/1932, f. 94.
15. *Ibidem*, f. 106.
16. *Ibidem*, f. 108.
17. *Ibidem*, f. 110.
18. *Ibidem*, f. 112.
19. *Ibidem*, f. 114.
20. A.N.I.C.- D.J.D, **Dosare Personale**, *Alexandru Grigore*, dosar 5, f. 21.
21. *Idem*, fond *Poliția orașului Târgoviște*, dosar 1/1932, f. 130.
22. *Ibidem*, f. 134.
23. *Ibidem*, f. 158.
24. *Ibidem*, f. 200.
25. *Ibidem*, f. 272.
26. *Ibidem*, f. 281.
27. *Ibidem*, dosar 8/1934, f. 123.
28. *Ibidem*, f. 131.
29. *Ibidem*, f. 138.
30. *Ibidem*, f. 189.
31. *Ibidem*, f. 190.
32. *Ibidem*, f. 191.
33. *Ibidem*, f. 192-194.

Prof. dr. Cornel Mărculescu
Școala Gimnazială „Dora Dalles”,
Bucșani, județul Dâmbovița

Excurs prin cultura târgovișteană medievală

Târgoviște cu trecutul ei dramatic și glorios, păstrează în așezămintele sale prețioase comori de fapte și aduceri aminte. Aproape trei secole capitală și reședință domnească a Țării Românești, important centru politic, social, economic și cultural, cetatea Basarabilor cunoaște, de-a lungul acestei perioade, vremuri înfloritoare dar și de restriște, cultura înscriind și ea noi pagini în patrimoniul spiritualității românești.

Sintetizându-le Ion Ghica afirma că: „De la Mircea cel Bătrân până la Tudor Vladimirescu nu este cel puțin un singur nume ilustru, care să nu fie scris cu sânge pe pământul Târgoviștei”.



Radu cel Mare

Dintre numele de prim rang ale existenței milenare a românilor se disting cele ale lui Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Petru Cercel, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu. Ei au fost ctitori de țară dar și de cultură în această parte a Europei.

A t e s t a t ă documentar la sfârșitul secolului al

XIV-lea, Târgoviștea este desigur mult mai veche. De altfel, în lucrarea „*Enciclopedia orașului Târgoviște*” se susține, cu argumente științifice, că „Mai multe așezări din zonă aparțin perioadei de maximă înflorire a civilizației geto-dacice, din secolele III î.Hr. – I d.Hr. Din secolele II-III sunt cunoscute materiale care continuă tradiția locală, precum și ceramica romană”. Argumentarea existenței sale continuă: „Cercetări arheologice sau descoperiri întâmplătoare au scos la lumină urme care dovedesc existența unei locuiri, în anumite perioade, în diferite zone din aria care avea să fie acoperită mai târziu de orașul Târgoviște: urmele unei așezări din secolele III-IV

ca și o serie de materiale care pot fi datate în secolele V-VII”¹. Se amintește că în nordul Târgoviștei (cartierul Suseni) în urma „investigațiilor arheologice” s-a semnalat existența unor așezări din secolele VIII-X. În a doua parte a secolului al XIV-lea așezarea se dezvoltă făcându-l pe Mircea cel Bătrân să-și mute aici reședința domnească datorită „poziției favorabile, în mijlocul Țării Românești, pe importantul drum comercial care lega Brașovul de Dunăre”, ceea ce îi conferea un grad înalt al evoluției economice și urbanistice². După stabilirea Curții Domnești el devine cel mai important centru economic, administrativ, militar, cultural, religios, timp de aproape trei secole.

Cetatea de Scaun a cunoscut o bogată activitate culturală. La Curtea Domnească apar cunoscători ai meșteșugului scrisului: dieci, grămătic, logofeți, pisari etc.

La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, în Țara Românească se cunoaște o perioadă înfloritoare, context în care trebuie încadrat și fenomenul apariției tiparului, ca rod al unui nivel superior de viață economică, social-politică și spirituală cunoscut de societatea românească, într-o strânsă interdependență cu cea a popoarelor balcanice vecine și a celor europene.

De epoca înfloririi culturii europene, a marilor creații ale Renașterii se leagă apariția tiparului cu literă mobilă. Acesta se răspândește în multe țări. În 1483, la Veneția, apare prima carte imprimată în glagolitic, la Cracovia începând cu 1491 Schweipolt Fiol tipărește primele cărți în slavonă cu caractere chirilice. Istoria tiparului consemnează Țara Românească (1508) ca al treilea centru european, fiind urmat de Praga (1517), Veneția (1519), Vilnius (1525).

Prin consolidarea puterii feudale, domnitorii căutau să atragă de partea lor biserica ortodoxă, transformând-o într-un sprijin material și spiritual necesar deținerii puterii. În Moldova, Ștefan cel Mare începe acest proces mai devreme, ridicând numeroase biserici, încurajând activitatea de

copiere a cărților de cult, manuscrisele lucrate aici fiind de o deosebită valoare artistică. Același lucru va face către sfârșitul secolului al XV-lea, începutul secolului al XVI-lea și Radu cel Mare în Țara Românească, domnia sa (1495-1508) dinamizând viața socială și culturală a orașului. El a asigurat țării liniște și, în condițiile unei păci sigure, și-a îndreptat activitatea spre o mai bună organizare socială a acesteia. A fost un domnitor „bun, drept, înțelept și destul de potrivit pentru cârmuire, prin superioritatea lui de suflet”³, așa îl caracterizează istoricul german Leunclavius.

În apropiere de Târgoviște voievodul ridică o măreață ctitorie, Mănăstirea Dealu, „având cupole acoperite de mozaic și ziduri de piatră ornate cu marmură”⁴, sfințirea sa făcându-se la 4 iulie 1502.

În jurul acestui lăcaș domnitorul a adunat vârfurile aristocrației clericale ortodoxe, printre care: Nifon și Ioachim (foști patriarhi ai Constantinopolului), Maxim (fiul lui Ștefan Brancovici cel Orb, ultimul despot independent al Serbiei), Gheorghe Țernoievici (fiul principelui statului sârb Zeta). Ultimii doi veneau nu din țara lor, ci din Veneția, unde se refugiaseră din cauza întinderii stăpânirii turcești peste patria lor. Aduceau cu ei concepția unei culturi umaniste, cunoștințe despre trecutul poporului român și originea lui romană.

Împreună cu Maxim, la Mănăstirea Dealu vine ieromonahul și tipograful Macarie, ucenic al tipografiei venețiene, a cărei tehnică a aplicat-o la imprimarea cărților de la Mănăstirea Dealu, primele pe teritoriul românesc:

Liturghierul, apărut în 1508. S-a început tipărirea în timpul lui Radu Voievod, s-a terminat în primul an al domniei lui Mihnea Voievod. Are



Mănăstirea Dealu, locul primei tipărituri de pe teritoriul românesc

dublă însemnătate pentru istoria tiparului: este prima carte tipărită pe teritoriul românesc și prima ediție a acestei cărți de cult în limba slavonă.

Octoihul (1510), elaborat după un model de manuscris cu totul nou și deosebit privind conținutul și ornamentația. Cartea nu este nici Octoih mare, nici Octoih mic ci este un Octoih mixt care cuprinde numai glasul întâi pentru toate zilele săptămânii, iar glasurile 2-8 sunt redactate numai pentru cântările rostite sâmbăta și duminica.

Evangheliarul lui Neagoe (1512) cuprinde cele patru evanghelii așezate în ordinea canonică răsăriteană veche: Matei, Marcu, Luca și Ioan, dar cu indicarea, pe margine, a pericopelor (zacealelor), astfel ca preoții să știe duminica (sărbătoarea sau ziua săptămânii) în care să citească pericopa respectivă. Lucrarea este însemnată deoarece este prima tetraevanghelie tipărită pentru toți ortodocșii care foloseau limba slavă ca limbă oficială a cultului religios, indiferent de țara unde locuiau.

Cărțile lui Macarie oglindesc și întăresc tendințele politice și sociale ale vremii, preamăresc pe domnitorii și mitropoliții respectivi, exprimă grija lor pentru conservarea statului feudal centralizat. Ele urmăreau să înlăture contrazicerile care caracterizau, în vremea aceea, literatura noastră religioasă și practica bisericească.

Cercetări ulterioare au descoperit că Macarie tipograful, retras se pare, prin 1525, ca egumen la Mănăstirea Hilandar din Athos, a continuat să aibă legături cu Țara Românească primind de la voievozii români ajutoare bănești și scriind o scurtă geografie „despre țările dacice și hotarele lor”⁵.

Domnia lui Neagoe Basarab (1512- 1521) a fost remarcată și prin acțiunile culturale întreprinse. Ne referim în primul rând la mutarea sediului mitropoliei țării de la Argeș la Târgoviște (1520), lucru ce a făcut să crească importanța politică și culturală a reședinței domnești.

Mitropolia adună spre păstrare operele scrise în țară, printre acestea fiind și cronica domniei lui Neagoe Basarab încadrată în „**Viața Sfântului Nifon**” alcătuită de Gavriil, primul egumen al Athosului. Cronica cuprinde multe informații despre ctitoriile lui Neagoe Basarab „scrise mai pe largul la o carte ce au făcut Neagoe în viața lui și au dat-o să fie stătătoare la sfânta mitropolie din Târgoviște”⁶.

În anul când la Câmpulung, Neacșu avea să ne dea primul document al limbii române, în

Târgoviște Neagoe încheia „*Învățăturile către fiul său Teodosie*”, „ridicând literatura română în limba slavă pe cele mai înalte culmi”⁷. „Redactată în ultimii cinci ani ai vieții (1517-1521) opera cuprinde concepția politică, socială, militară și diplomatică a voievodului; este un manual de instrucție și educație morală și politică necesar fiului său, o sinteză a experienței și gândirii diplomatice românești, o carte de tactică și de strategie militară, în ultima analiză, un testament lăsat unei societăți întregi”⁸. Reputatul istoric Dan Zamfirescu, apreciază astfel „*Învățăturile*”: „Ceea ce impresionează însă mai mult decât orice pe cel ce parcurge de la un capăt la altul *Învățăturile* lui Neagoe Basarab este credința în puterea pe care o conferă celui ce optează pentru valorile creștine și etern omenești: binele, dragostea, adevărul, respectul pentru om și demnitatea lui”⁹.

„*Bibliografia românească veche*” înregistrează noi cărți bisericești la Târgoviște, între 1545-1547. Ele au litere mai mici și alt mod de imprimare decât cărțile macariene. Au apărut cu materiale tipografice aduse în țară din Serbia, de doi meșteri tipografi: călugărul Moisi și Dimitrie Liubavici. Ambii s-au refugiat de frica turcilor la Târgoviște unde au lucrat probabil în atelierul tipografic de la Dealu sau în casele proprii după unii cercetători, la îndemnul voievodului Radu Paisie (1535-1545) și al mitropoliților Varlaam și Anania.

Dintre cărțile tipărite de Liubavici o importanță deosebită are *Apostolul* din anul 1547 (fiind prima comandă tipografică de carte cunoscută la noi până acum din Moldova pentru Țara Românească). Celelalte, legate de activitatea acestor tipografi în oraș sunt: *Molitvenic slav* (1545), *Minei slav* (1546) și *Evangheliar slav* (incert, între 1546-1551). Ucenicii acestora (Petru, Oprea, Coresi) au pus la Târgoviște temelie meseriei române de tipograf. Cu activitatea tipografică a lui Coresi Târgoviștea intră într-o etapă nouă de dezvoltare culturală. Este cunoscut sub numele de Coresi ot Târgoviște diaconul (în limbajul didactic al epocii, diacon însemna mai mult diac, adică scriitor). Tatăl tipografului era slujbaş la cancelaria domnească.

Pregătește pentru imprimare *Triodul Penticostar*, tipărit în 1558. În această carte apar, pentru prima dată, gravurile în ciclu, ca în cărțile germane și olandeze din acel secol. Acestea sunt săpate în lemn, fiecare umplând o pagină întregă cu scene din viața și patimile Mântuitorului. Coresi

a plecat de la Târgoviște la Brașov, continuându-și preocupările tipografice în acest oraș (în sprijinul propagandei calvine).

De la 1558 până în anul 1635 activitatea tipografică a stagnat nu numai în oraș, ci în toate cele trei provincii românești, cu mici excepții. Scurtele domnii, războaiele cu turcii, tulburările interne au îngreunat dezvoltarea culturii.

Domnia lui Matei Basarab (1632-1654) a constituit o perioadă de puternică înflorire a spiritualității românești. Se dezvoltă viața economică (prin schimburi de mărfuri între negustorii străini și cei români), populația orașului se ridică la aproape 65.000 locuitori (după afirmația lui Paul de Alep), Mitropolia devine un centru cultural de prim rang.

Activitatea editorial tipografică din timpul lui Matei Basarab a vizat următoarele aspecte: să substituie limbii slavone ca limbă de cult, limba română; prin cartea tipărită în limba slavonă se urmărea afirmarea hegemoniei culturale în țările ortodoxe vecine care nu aveau tipografii; prin cărți juridice se avea în vedere întărirea poziției clasei conducătoare, apărarea privilegiilor feudale.

Domnitorul concepe o concentrare a mișcării culturale la Târgoviște, în jurul Curții Domnești și Mitropoliei, prin școală, tipar, bibliotecă. Mută atelierul tipografic rudimentar de la Govora, la Târgoviște. Creează piese noi: teascul tipografic, turnătorie de litere. Tipărirea *Evangheliei învățătoare*, începută la Govora, se termină la Mănăstirea Dealu (1644).

Activitatea la curtea lui Matei Basarab era dirijată de Udriște Năsturel, de sora acestuia, Elena, soția domnitorului. Cărturarul făcuse studii superioare de limbă și literatură latină. La Târgoviște scria prefețe și versuri la cărțile care se imprimau, primea vizitatori străini, întreținea cu ei convorbiri teologice și literare, traducea cărți din latinește în slavonește.

În perioada domniei lui Matei Basarab, la Mănăstirea Dealu se tipăresc printre altele: *Slujebnicul; Liturghier* (1646), *Imitația lui Christos* (1647), *Triodul Penticostar* (1649).

La mijlocul secolului al XVII-lea tipografia de la Dealu se instalează în încăperile Mitropoliei. Aici, mitropolitul Ștefan, preocupat de ridicarea culturală a slujitorilor bisericii, sprijină tipărirea a trei cărți de slujbă: *Pogribania preoților, Mystirio (Sacrament), Târnosania* (1651-1652) în slavonește, pentru a putea fi înțeleasă de toți și a

le folosi în desfășurarea ceremoniilor bisericești.

Relevantă pentru tipografia Mitropoliei târgoviștene este apariția pravilei feudale **Îndreptarea legii** (1652), lucrare care conține: legiferarea înăspririi situației iobagilor în relațiile lor cu marii feudali (prima parte), istoria Bisericii Răsăritului, a sinoadelor ecumenice, a soboarelor apostolești (partea a doua), cât și o serie de mențiuni culturale: despre alfabetul slav, definiția gramaticii, reședința patriarhilor, mitropoliților și episcopilor ortodocși, nomenclatura dregătorilor și lucru important cuprinde un tratat de epistolografie, un fel de manual cu modele de corespondență protocolară între aristocrația ierarhică clericală și cea laică.

După anul 1652 timp de peste cinci decenii nu se mai tipăresc cărți la Târgoviște. În această perioadă se înființează în Țara Românească noi tipografii: București (1678), Buzău (1691), Snagov (1696), Râmnic (1705). Târgoviștea, în anul 1668, încetează de a mai fi sediul Mitropoliei Ungrovlahiei acesta mutându-se la București.

În 1708 este instalată, pe lângă Mitropolia din Târgoviște, (restaurată de Constantin Brâncoveanu) o nouă tipografie, superior dotată celei din vremea lui Matei Basarab. Mentorul culturii și literaturii religioase din această perioadă a fost mitropolitul țării Antim Ivireanul, personalitate remarcabilă a începuturilor literaturii moderne, iscusit tipograf și editor, miniaturist și sculptor, ctitor de lăcașuri sfinte, un mare predicator și orator.

Adus în Țara Românească de Constantin Brâncoveanu este mai întâi gravor al tipografiei domnești, iar după călugărire urcă pe cele mai înalte trepte bisericești fiind egumen al Mănăstirii Snagov, episcop de Râmnic (1705-1708), iar apoi mitropolit al Țării (1708) până la sfârșitul său tragic din 1716. De activitatea sa este legată revigorarea tiparului târgoviștean. În această perioadă, aici s-au zămislit 19 cărți grecești, slavonești și românești. Ele sunt importante pentru studiul ideologiei societății feudale de la început de secol.

Tipăriturile târgoviștene, având o largă circulație, creează o tradiție tipografică ce este continuată atât în Țara Românească, cât și la Brașov sau în centre europene, demonstrând că

ele „sunt dovada năzuințelor noastre spre cultură, rămânând mărturia unui specific grafic românesc, integrându-se în valorile creatoare de artă ale poporului român”¹⁰. Acestea fac parte din tezaurul de spiritualitate și cultură românească aparținând, totodată, culturii feudale din sud-estul Europei.

În aceste perioade ale existenței noastre, remarcabile sunt strădaniile în domeniul culturii ale unor domnitori ai Țării Românești, legați de Târgoviște.

Astfel, Neagoe Basarab (1481-1521) va rămâne în istoria culturii și literaturii românești prin „Învățăturile către fiul său Teodosie”, operă de sinteză a gândirii românești medievale, a principiilor politice și etice ale domnitorului, care făcea recomandări privind organizarea armatei, a divanului de judecată, a modului de comportare față de supuși. Cititor al bisericilor Mănăstirii

Curtea de Argeș (sfințită în 1517), Sf. Gheorghe (Târgoviște) și a Mitropoliei din Târgoviște (mută scaunul mitropolitan de la Curtea de Argeș la Târgoviște, la 1517).

Petru Cercel a construit la Târgoviște un palat nou, turnul Chindiei și Biserica Domnească. Fiind și un mare iubitor de cultură, a încercat să-și formeze cu ajutorul oamenilor de litere și artă, poeți, pictori, arhitecți, o curte literară după modelul celor din Apus. Constituită între 1583-1585, sub influența umanismului, de Francesco Pugiella, poet toscan, de un grup de

arhitecți, care concep lărgirea cu noi construcții civile și eclesiastice a Curții Domnești, precum și dintr-un pictor francez căruia domnul valah îi va poza. Alungarea de la tron, îl oprește pe Petru Cercel să trimită la studii în Italia un grup de fii de boieri, ceea ce ar fi reprezentat o deschidere necesară spre cultura europeană¹¹. Voievodul avea multe cunoștințe de istorie fiind și un talentat versificator, de la acesta rămânându-ne un imn elaborat în perioada ianuarie 1578 – februarie 1580, sub influența lui Ariosto. El subliniază dorința de putere și izbândirea visului său de a ajunge pe tronul strămoșesc al Valahiei.

În Târgoviște s-a născut și marea idee a unirii celor trei țări românești, înfăptuită de Mihai Viteazul. În timpul domniei sale se scrie prima cronică oficială în limba română de către logofătul



Matei Basarab

său, Teodosie Rudeanu, în care sunt descrise viața și faptele voievodului. Cronica este tradusă din polonă în latină, pentru lumea din Occident și străinii aflați la Curtea lui Mihai, de către silezianul Balthasar Walther care o tipărește la Görlitz în anul 1599:

„Brevis et vera descriptio rerum ab illust. ampliss. et fortis militae contra patriae suae reiq. pub. christianae hostes duce ac. Dn. Ion Michaele, Moldaviae Transalpinae sive Walachicae Palatino gestarum in eiusdem aula Tervisana fideliter collecta opera et studio Baldassaris Wlatheri” Jun. S. 1599, Gorlicii. Typis Johannis Rhembae.

Un alt admirator al unificatorului provinciilor românești este și Stavrinus, grec de origine, care i dedică poemul în versuri „Vitejiile prea piosului și prea viteazului Mihai Voievod”. De la Mihai Viteazul, domnul Țării Românești, au rămas o serie de mărturii scrise sau dictate de acesta solilor săi. Distingem „Interviul acordat în limba turcă, solului polon Lubienecki, în 27 iulie 1595” sau memoriul din 16 februarie 1601, în italienește, către marele duce de Toscana, Ferdinando I de Medici, la Florența. Relevantă este și corespondența (un număr de 240 scrisori, între 1593 și 1601) care confirmă talentul său scriitoricesc și oratoric, dezvăluind stări sufletești diverse: îndoială, tărie morală, rugăminți dar și mânie față de cei care nu au putut sau nu au vrut să-l ajute în apărarea credinței creștine și a neamului „românesc”¹².

Sub domnia lui Matei Basarab s-a revigorat limba și cultura slavonă în cancelaria domnească și biserică, școala a fost mai bine organizată și încadrată cu dascăli, au fost înființate o tipografie și o fabrică de hârtie. Tot acum apar primele manifestări de poezie cultă (dedicații și versuri la stema țării).

Caracterizând secolul al XVII-lea ca o epocă de însemnate realizări în plan cultural, în special datorate lui Matei Basarab și Vasile Lupu, Mihai Eminescu afirma că este „cea mai națională epocă din istoria noastră, iar unitatea actuală cu limba vorbită, a fost, în parte, meritul cărturarilor și învățaților din vremea lui Matei Basarab”¹³.

Într-adevăr, în lunga sa domnie (1632-1654) se reușește restaurarea limbii și culturii slavone

în structurile statale, în biserică, o contribuție remarcabilă revenind marelui logofăt Udriște Năsturel, cumnatul domnului. De altfel, acesta consemna printre realizări „*zidirea a o mulțime de biserici dumnezeiești, mănăstirești sau mirenești*” sau „*tipografie și moara de hârtie, apoi prin felurite metale, aramă și fier. Și prin alte frumoase lucruri, de unele atâtea și atât de mari comori de binefaceri pentru țară prin virtutea vrednică de laudă a prealuminăției voastre*”¹⁴.

Domnia sa a constituit pentru Târgoviște „epoca de aur” a orașului. S-a conceput o concentrare a mișcării culturale în jurul Curții Domnești și a Mitropoliei prin școală, tipar, bibliotecă. Timp de un deceniu (1642-1652) s-au tipărit la Mănăstirea Dealu sau Mitropolia Târgoviștei, 11 cărți în slavonește, dintre care două în slavonește și românește: „*Pogribania preoților*”, 1650, „*Târnosanie*”, 1652¹⁵.

Timp de peste două decenii și jumătate domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) se înscrie în istoria poporului român ca una din cele mai luminoase și benefice, în special culturii și artei, prin înființarea de școli și tipografii, încurajarea acestor activități atât în țară cât și în afara acesteia, ridicarea unor palate și lăcașuri bisericești, transformând Țara Românească într-un centru spiritual al Sud-Estului european și al Orientului Creștin.

Continuând opera de renaștere culturală și artistică a lui Matei Basarab el a adus-o pe noi culmi,

datorită perioadei de prosperitate economică, unei vaste averi personale, cât și pregătirii intelectuale superioare de care a beneficiat (și datorită stolnicului Constantin Cantacuzino), făcând o politică bazată în special pe artă și cultură, care i-a asigurat un prestigiu meritat în țară dar și peste hotarele ei. Integrat spiritului occidental, a avut contacte fertile cu cultura și civilizația Italiei (Veneția, Florența, Padova).

De asemenea, a contribuit decisiv la dezvoltarea școlii. Continuând strădaniile lui Șerban Vodă Cantacuzino, care deschisese în București școală „*slavonească și românească*”, înființează în 1694 „*Academia Domnească de la Sf. Sava*”, cu limba de predare greacă, școală de învățământ superior



Constantin Brâncoveanu

organizată în spirit renașcentist italian, condusă din 1698 și până în septembrie 1702 de învățatul grec Sevastos Kiminitul, urmat de Maicu Pharphiropulos și Gheorghe Hypomenos. Din 1707 Hrisant, patriarhul Ierusalimului, o reorganizează. Se predau filosofia, retorica, literatura, științe (astronomie, medicină, fizică, matematică). Dintre profesori întâlnim nume reprezentative ale Orientului: Sevastos Kiminitul, Ioan Comnen, Panait Sinopeus, Maxim Peloponisianul sau George Maiota, Bartolomeo Ferrati, cu studii la Roma sau Veneția.

La dragostea sa față de litera tipărită trebuie să adăugăm și pe aceea față de carte în general, bogata sa bibliotecă descoperită la Hurez în 1860 de Alexandru Odobescu, atât cât a mai rămas, stând mărturie în acest sens. Cuprindea o varietate tematică și lingvistică, găsindu-se autori bizantini, operele părinților bisericii creștine în ediții greco-latine, dar și ale lui Herodot, Homer, Hesiod, Euripide, Aristofan, Arhimede, Socrate, Justinian, alături de numeroase manuscrise românești, grecești, slavonești, între acestea și un fragment din „Istoria Țării Românești” a stolnicului Constantin Cantacuzino¹⁶.

La realizările remarcabile ale școlii și tiparului, epoca brâncovenească adaugă pe cele ale istoriografiei sau ale artei în mod deosebit, prin amploare, diversitate și în special prin originalitate, impunând un adevărat „stil brâncovenesc”.

Nicolae Iorga îl caracteriza astfel: „*Domn autonom în țara lui, înconjurat cu prestigiu superior al cesarilor constantinopolitani ai lui Constantin cel Mare, în întreaga lume a Orientului aceasta a fost situația lui Constantin Vodă Brâncoveanu*”¹⁷.

Epoca brâncovenească este epoca unor realizări deosebite, de trecere de la o lume medievală spre cea modernă, cu tendințe de occidentalizare, un început de maturitate artistică, continuare a epocii de efervescență culturală a secolului al XVII-lea, de biruință a umanismului de sorginte românească orientat spre valorile spirituale europene¹⁸.

Nu putem încheia acest excurs prin cultura medievală târgovișteană fără a aminti și contribuțiile lui Matei al Mirelor, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Daniil Andrean Panonianul sau ale celor care au desfășurat o bogată activitate culturală și didactică: Kiril Lucaris, Pantelimon Ligaridis, Iganatie Petridis,

Radu Năsturel, Staicu dascălul, Stoica Ludescu. De numele Cetății se leagă și apariția bibliotecilor medievale ale lui Udriște Năsturel, Constantin Cantacuzino Stolnicul, iar mai târziu bibliotecile Văcăreștilor. În timp se vor adăuga contribuțiile unor personalități ale culturii care s-au născut sau și-au desfășurat o parte a activității lor pe aceste meleaguri încărcate de istorie.

NOTE

1. *Enciclopedia orașului Târgoviște*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2011, p. 7.
2. Ibidem, p. 8.
3. N. Iorga. *O veste însemnată din trecutul nostru*. În: „*Floarea darurilor*”, vol. II, 1907, p. 435.
4. *Călătoriile patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române, 1653-1668*. Traducere de Emil Cioran, București, 1990, p. 149-150.
5. Damaschin Mioc. *Date noi cu privire la Macarie tipograful*. Extras din „*Studii. Revistă de istorie*”, XVI, 1963, nr. 2, p. 429-440.
6. *Letopisețul Țării Românești. Veche cronică a țării în varianta publicată de Stoica Nicolescu*. În: „*Revista pentru istorie, arheologie și filologie*”, XI (1910), partea I, p. 118-119.
7. George Ivașcu. *Istoria literaturii române*, vol. I, București, Editura Științifică, 1969, p. 63.
8. Dan Zamfirescu. *Studiu introductiv*. În: „*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Todoseie*”, București, Editura Minerva, 1970, p. 28.
9. * * * *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, București, Editura Roza Vânturilor, 1996, p. 14.
10. Molin Virgil; Simonescu Dan. *Tipăriturile ieromonarhului Macarie pentru Țara Românească*. În: „*Biserica Ortodoxă Română*”, LXXVI (1958), nr. 10-11, p. 1005-1034.
11. Cf. Victor Petrescu; Serghie Paraschiva, „*Dicționar de literatură al județului Dâmbovița. 1508-1998*”, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1999, p. 71.
12. Cf. Victor Petrescu, „*Mihai Viteazul memorialist*”. În: vol. „*Întregitor de țară și martir al neamului românesc*”, Târgoviște, Arhiepiscopia Târgoviștei, 2013, p. 199-208.
13. Mihai Eminescu. *Opera politică*, vol. II (1880-1883), București, 1940, p. 295.
14. Gh. Mihăilă, Dan Zamfirescu. *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, București, Editura Tineretului, 1969, p. 27.
15. Victor Petrescu, „*Matei Basarab în conștiința contemporanilor și a posterității*”. În: vol. „*Ctitor de spiritualitate, cultură și limbă românească*”, Târgoviște, Arhiepiscopia Târgoviștei, 2012, p. 201-202.
16. Ion Ionascu. *Istoricul mănăstirii Hurez*. În: „*Analele Olteniei*”, XIX (1935), nr. 79-82, p. 339-344.
17. N. Iorga. *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*, Văleni de Munte, 1914, p. 12.
18. Cf. Victor Petrescu, „*Școala și tiparul epocii brâncovenești*”. În: vol. „*Pagini de istorie literară*”, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2006, p. 52.

Victor Petrescu

REMEMBER

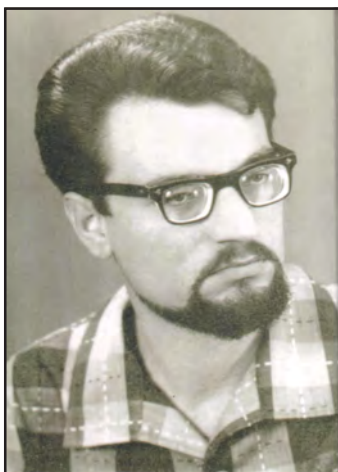
ERICH KOTZBACHER

Avatarile unei vieți trăite demn

Poetul, prozatorul, publicistul se naște pe 27 iulie 1942, la Böhmisch Kamnitz, în Germania. Mărturisea în romanul autobiografic „**Conacul**” (2014) că „...Ai mei, drept sticlari ce-mi erau, contribuiseră la construirea fabricuței de sticlă de la Porumbacu de Sus (Sibiu), deoarece bunicii mei aveau la îndemână lemnul pentru foc, necesar fabricării sticlei, bașca unele materii prime...”. Se naște, așa cum cu sarcasm afirmă: „Pe prima palmă de pământ cuprinsă întocmai de către cel de al Treilea Reich, și anume Boemia...”

Cursuri primare în Azuga, Scăieni (Prahova), terminate la Buzău. Urmează în Ploiești o școală profesională, absolvind-o ca laborant petrolist-chimist, iar după aceea lucrează ca laborant la Onești, unde își termină cursurile liceale și este promovat tehnician. Se transferă în județul Dâmbovița (1968), iar din 1975 devine târgoviștean.

Debut cu poezie în „Oneștiul nou” (1964). Colaborează la „Steagul Roșu”, „Ateneu” (Bacău), „Munca”, „Gazeta literară”, „Luceafărul”, „România literară”, „Cântarea României”, „Scânteia tineretului”, „Scânteia tineretului: supliment literar artistic”, „Cutezătorii”, „Urzica”, „Orizont” (Timiș), „Tribuna” (Cluj), „Familia” (Oradea), „Argeș” (Pitești), „Pe aici nu se trece” (Focșani). Obține premii la Festivalurile concurs de poezie de la Brăila (1982), Pitești (1983), Sebeș Alba (1985), Târgoviște (1986), Scornicești (1988). Prezent cu versuri în antologiile: „*Diademe ale timpului nostru*”, Târgoviște (1979); „*Festivalul de poezie «Lucian*



Blaga”, Sebeș Alba (1981); „*Poezia cetății*”, Târgoviște (2001); „*Cupola de veac*”, Târgoviște (2003); „*Almanah «Mihai Eminescu* »”, Târgoviște (2004).

Debut editorial cu „*Săgeata partului*” (1996), volum de proză scurtă și versuri. Urmează „*larba lui Ghilgameș*” (2000), ce cuprinde unele din poeziile diferitelor perioade ale creației, versuri

patriotice, filosofice, pur și simplu existențialiste, pana poetului fiind „*Pasăre măiastră, / te-ai smuls / șchiopătat zburând / ochiul deschisului / de mine-n iarbă / m-a ajutat din cer blestemu-ți / să cânt fără măiastră limbă!*”. Întrebându-se „*Ce ești Patrie pentru mine?*”, concluzionează că ar fi „*atât de singur!*”, „*fără Tine, Patrie*”. Povestirea ce dă titlul volumului este o mărturisire, o radiografie a existenței sale, într-un timp dramatic al istoriei. Volumul „*Dintre Scila și*

Caribda” (2004), continuă registrul poetic propriu, multe creații vizând realitatea post-decembristă, orașul fiind „*cavernos și sticlos*” unde „*Virtuțile care lipăie pe jos / și le terciuiește sub ceață / fără frică de Tine și nici păs / Viciul înfoindu-se la volan peste gheată / trageți-l pe dreapta / pentru numele lui Hristos!*”.

Se simte „*De condei cu, împletite / vene fedeleş legat, / ce la stâlpul infamiei / iată-mă și lapidat*”. „În veșnica patrie a Cuvântului” poetul i se pare un erou cu „*Tinerețe fără bătrânețe/viață fără de moarte*”, iar țara este „*Muntenia și Moldova / Brațele / ce-ați cuprins Ardealul / noi, Cercurile / în triunghi Națiunii / tot mai largi / și mai largi!*”

Romanul autobiografic „**Conacul**”, face o radiografie a copilăriei, a adolescenței și maturității sale, a peste un deceniu și jumătate, considerând că „...neșcolit mai eram pentru hrăpăreața această de viață!”. Conacul din Scăieni, unde era orfelinatul, i se părea „scut ursuz al unui răstimp terific din nefericita mea viață”.

Plecarea spre un loc de muncă, se aseamănă mult cu multe altele ale tinerilor, care au contribuit, în condiții de multe ori vitrege la realizările unei industrializări de multe ori haotice, păguboase: „Așadar, în ultima zi a lunii lui Cuptor, la miezul nopții, de pe peronul din orașul Buzău, luam eu personalul de București Nord-Ciceu și lăsam în urmă stârvurile a șaisprezece ani din viața mea damnată, ca să le sfărtece câinii cei costelivi ai uitării. Față cu certificatul meu de naștere, redactat în nemțește, diploma mea de laborant prezintă o enormitate: aceea de-a mă fi născut în... Polonia, și nu în... Germania, altă exagerare care avea să survină în răstălmăcirea aceluiași act, dar mai cu seamă o denaturare în ce privește starea mea civilă, ceea ce peste circa doi ani, mă va rătăci definitiv în ceață.”

Platforma industrială a Oneștiului, unde primise repartitie, i se părea „ca niște pavoaze de vapoare ancorate în port”. În zori de zi: „...licăriră distilerile de pe platforma industrială a Oneștiului, platformă care începea de fapt de la Borzești, sat străvechi devenit de curând și torcător de lumină; platforma industrială îmi apărui ca niște pavoaze de vapoare ancorate în port - templul petro-chimiei, între coloanele căruia oameni se veștejeau cu zile, și pe unii dintre aceștia îi transforma în făclii vii câte un incendiu: arderi-de-tot aduse noului Baal, zeul industriei de pe valea încă verde a... „Prahovei Bacăului”, vorba ceea a lui Alexandru Vlahuță, adică Troțușul

Cu umor, autoironie, descrie întâmplări, fapte, oameni, în manieră „f la Creangă”. După un deceniu se desparte de acele meleaguri, pentru a deveni dâmbovițean:

„(Ne)pătruns de jale grea”, lăsaî zgribulitul meleag pe unde își așternuse dalbele pasteluri Vasile Alecsandri, plecai eu ghemuit sub prelată pleoștită a unui autotren, cu-o ladă improvizată din

scheletul unei mese extensibile de șase persoane, cutie care cuprindea o agoniseală de... zece ani! Grosul încărcăturii aparținea soților aflați, împreună cu șoferul și nevastă-mea, în cabina mijlocului de transport de care e vorba. Aceasta se întâmplă în 1968, într-o după-amiază molcomă de toamnă, iar la ceas târziu din noapte, îmi debarcai femeia și-mi descărcai și calabalăcul la socri, în Muntenia, la Gura Ocniței, o comună dâmbovițeană...”

În esență creația sa este poetică, proza fiind o modalitate a scriitorului de a avea o viziune deseori critică la ceea ce se întâmplă în jurul său.

Scrieri:

Săgeata partului. Proză scurtă și versuri. Târgoviște, Editura Macarie, 1996; **Iarba lui Ghilgameș.** București, Editura Semne, 2000; **Dintre Scila și Caribda.** Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2004; **Conacul,** Ploiești, Editura Inedit, 2007; **Conacul,** Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2014; **Rafinăria,** Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2018.

Antologii:

Caiete Literare. În căutarea unui topos liric. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2006; **Caiete Literare II. 30 de prozatori.** Târgoviște, Grupul editorial Bibliotheca & Marcona, 2007, p. 89-91.

Referințe:

Andrieș, Mihai Gheorghe. **Onești – cetatea petrochimiei,** București, Editura Politică, 1964, p. 152-153; Petrescu, Victor. **Scriitori și publiciști dâmbovițeni. 1900-2004,** Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2005, p. 133-134; **Enciclopedia orașului Târgoviște,** Ediția a II-a, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2012, p. 286; Stan, Mihai; Petrescu, Victor; Coandă, George. **Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din istoria unei grupări literare.** Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2013, p. 226-227; Coandă, George. **Istoria Târgoviștei. Cronologie enciclopedică,** Ediția a III-a, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2014, p. 562. Veseliu, Toma George. **Continuatorii Școlii literare și artistice de la Târgoviște,** Târgoviște, Editura Bibliotheca, p. 174-177

Victor Petrescu

Poezia și ancorele ei: „Iarba lui Ghilgameș”, de Erich Kotzbacher

Nu există scriitor care să nu caute să se așeze în locuri în care îi priesc toate, în locuri în care siguranța îi dă acel vertij mut care îl ajută să își audă cu claritate toate simțurile și toate undele creative, toate sunetele care pot să răspundă cu un ecou multiplicat în nenumărate realizări artistice, în locuri în care are posibilitatea să vadă cât mai bine imaginile care îl țin permanent în acea stare de veghe care nu lasă nicio senzație să se odihnească. Aceste locuri se găsesc cel mai des pe tărâmurile stăpânite de poezie, de poezie și de toate stările și trăirile pe care le induce ea cu toate ramificațiile ei senzoriale, cu toate acele ramificații care își consumă la maxim autorul, care îl macină încet, mărunț, tenace și care, într-un final, îi asigură locul atât de necesar, atât de căutat pentru așezare, pentru o ancorare în această fantastică și fantomatică lume, lume în care procesul creativ este cu adevărat desăvârșit. Erich Kotzbacher este unul dintre acești căutători ai aceluia loc bun pentru așezare și pentru aruncarea ancorei proprii în apele adânci și neliniștite, neliniștitoare, ale poeziei. Căutările lui aduc neliniștea la timpul prezent, la îndemâna autorului lor, al autorului care vede locul doar marcat de aripile fragile, dar sigure, ale poeziei, ale stărilor induse de ea și care îi marchează pașii poetici și îi facilitează așezarea urmelor, urme care pot fi văzute pentru mult timp. Aceste experiențe sunt marcatore, sunt acel fel de situații care provoacă și amplifică stări care, odată simțite, sau văzute, se transparentizează vizibil și lasă să se vadă până în adâncul interiorului celui care le provoacă.

Pe buimacu-i mal râului trezind/ șagalnic
pietre-n albie visânde,/ pasăre, ciugubștiperlate
grăunțe/ risipite rouă din sipetul sidefat/ în smerita
iarbă.// Zburând, comoară-ți cheltuiești tril perlat;/
lași decorat/ dezmoțitul râului mal/ cu urmele-ți
radioasele/ în chip de flori...

Iarba lui Ghilgameș este ancora pe care autorul o aruncă și o lasă să se așeze într-un loc sigur, în acel loc în care poate rămâne, în care poate sta o vreme și privi cât de aproape și cât de departe poate, reușind să își aducă la îndemâna privirii cât mai multe imagini care îi pot completa și îmbogăți stările care l-au condus până aici, și care îi cer să rămână și să le amplifice cât poate de mult. Erich Kotzbacher nu doar încearcă, nu doar caută, ci chiar lasă

impresia de risipă, de mare acumulare de locuri în care se poate așeza și rămâne în poezia lui. Desfășurarea tuturor acestor proprietăți artistice adunate în cuvinte se văd și se simtla propriu în momentele lecturii, pentru că autorul face în așa fel ca poezia scrisă de el să aibă un impact aproape fizic cu cititorul ei.

... Sângelui trezit,/dezlănțuitului
vânt/ ții piept, velă, dând/ pe
înverșunata mare/ neînfricatei
corăbii/ vâsle- aripi...

Iarba lui Ghilgameș este volumul în care Erich Kotzbacher își împrăștie, puternic intelectualizate și aduse într-o lumină rece, orbitoare, semințele unei poezii crude, ale unei poezii violente, ascunsă în pliurile unei priviri și ale unor simțuri pătrunzătoare, sobre, încărcate de o tăcută răsculare a tuturor simțurilor tactile, vizuale, onirice.

... cu dreaptă mânie orbești încă pe cei care mi te-nfruntă!

Erich Kotzbacher își face loc în tabloul cuprinzător, dar sever, al poeziei cu un fel personal de a o face cunoscută, cu un fel al lui de a mânui și de a așeza cuvintele, în așa fel încât, pe parcursul lecturii, să simți siguranța locului în care poetul, autorul ei, te-a adus și în care te ține aproape, cât mai aproape.

Gabriel Enache



TABLETA DE SCRITOR Scriitori basarabeni

IULIAN FILIP (1948)



Poet, dramaturg, prozator, folclorist, publicist. Se naște pe 27 ianuarie 1948 în Sofia, Bălți, Republica Moldova. A absolvit Universitatea „Alecu Russo” din Bălți (1970), susținându-și apoi teza de doctorat la sectorul de folclor al Secției de entografie și studiul artelor de la Academia de Științe a Moldovei, unde între anii 1974 și 1985 a fost cercetător științific. Din 1990, șef al Departamentului Cultural al Primăriei Chișinău (până în 2006), apoi șeful Departamentului „Căile Cărții” în administrația Uniunii Scriitorilor din Moldova. Revine la Academia de Stat a Republicii Moldova, la același sector de folclor, acum în cadrul Institutului de Filologie (2010). În 2012 susține teza de doctor în filologie. Conduce

redacția Chișinău a revistei târgoviștene „Litere” (din 2002). Debut cu placheta de versuri „Neîmpăcatul meșter” (1974), dar adevăratul debut îl consideră apariția celui de al doilea volum de poezie, „Cerule fântânilor” (1977). Urmează cărțile de poezie „Dialoguri primordiale” (1978), „Hulub de poștă” (1983), „Unde ești?” (1987), „Cafea neagră” (1989), „Fir de nisip” (1991), „Semințele mărilor oprite” (1998). Contribuie la promovarea poeziei și dramaturgiei pentru copii prin numeroase cărți, între care „Casa fiecăruia” (1980), „Cenușar-voinicul” și „Cenușăreasa- mireasa” (1981), „Facă-se voia ta, Sfârlează!” (1985), „Colacul-marele, frate bun cu soarele” (1988), „Copăcel, copăcel” (1989), „Din neamul lui Păcală” (1995), „Au vrut melcii să se bată” (1996), „Ruga iezilor cei trei” (1998), „Plăcințele cu mărar/ Nucul cu o singură nucă” (carte duplex: versuri, povești, 1999), „Moara cu plăcinte” (2008), „Rochița leneșă” (2010), „Urmele mele frumoase” (2012), „Pălăriuță oranj și lupul din răpă” (2012) configurează o consacrare categorică lumii în devenire. Într-un singur teatru, „Guguță”, se joacă timp de două decenii mai multe spectacole pentru copii: „La izvor”, „Moara cu plăcinte”, „Albina salvează lumina”, „Pâinică de la iepure”, „Comoara tâlharului”, „Cobora un cățeluș din cer”. Tot copiilor le-a consacrat câteva proiecte TV de răsunet: emisiunile „Cinei, cinei, 2 ore + 3 iezi...” în domeniul folcloristicii a publicat volumele „Teatru popular” (1981), „Primiți «Căluțul?»” (1983), „Miracolul scenei în arta populară” (2012). Este și autor de texte pentru cântece de estradă, corale și de factură populară, autor de scenarii și de librete pentru spectacole și filme. Maestru în Arte (1993), Medalia „Mihai Eminescu” (1998), Premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române, Premiul special al Festivalului Internațional de poezie „Lucian Blaga”, Cluj (2001), Premiul „Mie Gravorul (1996, Ordinul de Onoare (2010), Premiul „Ion Creangă”, pentru întreaga activitate în domeniul cărții pentru copii (înstituit și înmănat de către Președintele Parlamentului Republicii Moldova - 2012). Membru fondator al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2005). Distins cu premii ale Societății Scriitorilor Târgovișteni: secțiunea traduceri pentru volumul „Dragoste și moarte” („Amore e Morte”) - traducere din Giacomo Leopardi (2006); premiul pentru publicistică - „Când pe morți îi strâng pantofii, cum e mersul celor vii?” (2007); Premiul „Grigore Alexandrescu” pentru poezie - „Moara cu plăcinte” (2008) și Premiul „Grigore Alexandrescu” pentru poezie - „Cartea cea mai a mea” (2009). Acum ar trebui (totuși...) să precizez cumva care poezie a mea a răbufnit de camerton pentru motivele târgoviștene, dar mi-ar plăcea să se înțeleagă și să se rețină că eram la Roma, între ruinele Romei, când am văzut realmente rudenii pietrelor din capitala lumii cu ruinurile capitalei voevodale, iar această vedere a încăput într-un catren înjumătățit (pe care-l cocoțez în fruntea poeziilor provocate de Târgoviște și târgovișteni).

Ruinele Târgoviștei

La tot pasul, la tot visul,
la tot gândul - vechi altare...
Se învecinează plânsul cu
ruina-ntăritoare.

Piatră-n piatră încleștată!
Și-n ruină-s neclintire.
La chindii în turn se-arată
nepătrunsă umbra firii.

Voevozi nu pridideau
să înțese-n citoriri
Țara, unde nu trăiau –
se topeau în făptuiri.

Târg în pârg... E plină piatra,
freamătă din miez răscoptă...
Focul ce ne ține vatra
luminos veghează-n poartă.

Focul nostru-n vatra noastră
e lumină de răscruce –
bate omul în fereastră,
iar la ușă bate cruce.

Spre lumină-o țin drumeții,
spre lumină și căldură.
Dar ruinele cetății
mai vădesc și multă ură...

Că-n răscruți un crâng de cruci
îmblânzeau firea nomadă,
ajutându-se cu furci
și cu cronici, și cu spadă.

Dar nomazi veneau puzderii
de din stepă cu pustie,
încercând virtutea Țării
și-a cetăților mărie.

S-a mai domolit pustia?...
E nisipul mai domol?...
Țara și-a pierdut măria?
În cetății să fie gol?

Petrescu, Victor; Stan, Mihai. *Târgoviște : ore astrale ale cetății : (analecte)*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2017, p. 639-640; p. 642.



IANOȘ TURCANU (1951)

Poet, prozator, eseist, publicist. Născut în comuna Pelenia, Bălți, Republica Moldova pe 26 iulie 1951. Școala medie în localitatea natală. Student la Colegiul de Medicină din orașul Bălți (1966-1970), unde face cunoștință cu primele cenacluri literare. În timpul serviciului militar, în mai multe unități din URSS, își aprofundează studiile în domeniul medicinei (1970-1972). Studii la Institutul de Medicină din Krasnodar. După un concurs riguros, este angajat la Centrul de pregătire și antrenamente speciale al piloților și cosmonauților, aflat în orașul Soci, pe țărmul Mării Negre (1972-1976). Debut publicistic în revista „Moldova”. Licențiat la fără frecvență în cadrul Institutului de Literatură Universală „Maxim Gorki” din Moscova. După ani de peregrinări revine, acasă, la Chișinău, unde începe să lucreze la Direcția Cultură a Primăriei (din 1992 până la pensionare). Autor de texte pentru cântece de muzică ușoară, populară și cântece pentru copii. Redactor al revistelor „Moment poetic”, „2 ore + 3 iezi”, „Aduceri aminte” și „Litere”. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Mondiale a Literaților (Washington). Este tradus în italiană, engleză, rusă, franceză, germană. Debut editorial cu „Oglinda stranie” (1994), urmat de alte volume: „Ploaie la plus infinit” (1996), „Songuri de buzunar” (2000), „Gânduri printre rânduri” (2005), „Cugetări de astăzi și de ieri” (2006), „Omul Mării” (2007), „Cea mai frumoasă vară a iubirii” (2010), „Armonii și distonanțe” (2011). În lista premiilor obținute se înscriu: Premiul Bibliotecii Naționale (1995) pentru placheta „Oglinda stranie”, Premiului Uniunii Scriitorilor (2001) pentru cartea „Insula Madagascar”, Premiului Bibliotecii „Gh. Asachi” (Iași) pentru cartea „Bravo, Mieunache” (2005), Membru fondator al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2005).

Îmi e dor de Târgoviște

Despre acest oraș poți să scrii și să gândești doar poetic...

Îmi e dor de Târgoviște, Capitala Crizanteme de Aur, ca de o veche romanță, când îți înfășori în vraja ei sufletul, nostalgia și visurile.

Acest dor m-a purtat cu mulți ani în urmă (invitația prof. Victor Petrescu!) printre ruinile Curții Domnești și pe lângă Tumul Chindia, apoi Mînăstirea Dealu și Catapeteasma Bisericii Domnești. Anume aici, cât ar părea de straniu, am verificat adevărul rostit de Goethe cu privire la frumusețile plastice văzute în Italia: „Aceste mari opere au fost făcute de oameni, dar în același timp, ca opere supreme ale naturii, după legi naturale și adevărate”. Cuvintele rostite de bătrânul poet sunt, cred eu, valabile și la definirea acestei bijuterii a neamului românesc - orașul Târgoviște.

Îmi e dor de Târgoviște ca de o dantelă veche uitată de bunica la fund de ladă, ca de zâmbetul cald al mamei, ca de un vis neîmplinit dintr-o toamnă îndepărtată și rece, cu bruma căzută peste crinii din grădină...

Ani la rând, dar lucrurile acestea le-am aflat prea târziu, fluviul Târgoviște a curs prin istoria neamului ca un șuvoi natural care „... apare din mâinile lui Dumnezeu

(Lorca)” și pentru românul adevărat - fapt demn de remarcat - constituie o zestre de bunuri indimentificabile a culturii și spiritului nostru. Putem afirma sus și tare că Târgoviște este o instituție istorică, culturală și sentimentală cu sucursale în toate sufletele românești. În Basarabia acest lucru se simte un pic altfel, e mai accentuat, e mai sentimental și consider că nimic nu poate fi mai aproape de spiritul, de felul nostru de a fi, de a iubi, de a suferi, de a petrece, de a visa, de a gândi la locurile unde românii s-au strâns animați de idealuri sfinte. Dar pentru toate astea e necesară „o nimica toată”: să vezi *live* capitala voievodală!

Cum să nu amintesc de prietenii târgovișteni, talentați, uimitori, minunați și inconfundabili, cu dispute pe teme de literatură și cultură, politică și morală, confruntarea de idei, polemicele interminabile, ironia subtilă, umorul și scilpirea de inteligență, vinurile bune (uneori puține) de la Editura Bibliotheca, nopțile petrecute cu recitaluri de muzică și poezie sub stele înalte, iar mai apoi dorul de toate cele enumerate pe care îl duceam cu noi la Chișinău!

Mi-e dor de Târgoviște...

Petrescu, Victor; Stan, Mihai. *Târgoviște : ore astrale ale cetății : (analecte)*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2017, 2017, p. 652-653.

TINERE CONDEIE

Drumul către necunoscut

Gara poate fi un loc foarte agitat și plin de oameni care se grăbesc. Dar în dimineața aceasta totul este liniștit, iar locul pare a fi adormit. Ascult cu plăcere șuieratul trenurilor, prind, astfel, și mai mult curaj de a mă urca într-unul dintre ele. Două vrăbiuțe se bălăcesc într-o băltoacă lăsată în urmă de ploaia de aseară, iar în mișcările lor vioaie găsesc o mie de motive să zâmbesc.

Din buzunarul rucsacului scot carnețelul pentru schițe și încep să desenez micuțele zburătoare. Încerc să immortalizez energia celor două, pentru a-mi aminti mereu de acest moment gingaș. Mișcând creionul pe hârtie, continui să le acord importanță vrăbiuțelor, uitându-mă la ele din când în când pentru a căuta mai multe detalii. O dată ce consider desenul destul de bun, pun creionul la loc în buzunarul ghiozdanului și răsfoiesc din nou zecile de desene. Văd schița unei femei hrănind porumbeii, un copil cu un cățeluș în brațe, un bloc cu detalii impresionante. Acestea sunt pozele mele, albumul cu amintiri plăcute.

Panoul de lângă mine arată faptul că trenul va pleca în cincisprezece minute, iar inima începe să îmi pulseze mai repede ca de obicei. Simt o adiere de vânt care mă face să inspir adânc. Gara



începe să prindă viață, iar mirosul puternic de cafea plutește peste tot în jurul meu.

Îmi fac curaj și mă ridic de pe bancă. Iau rucsacul în spate apoi mă uit la trenul din față. Scot biletul, analizându-l cu teamă, căutând un motiv pentru care să nu plec, iar trenul începe să șuiere. Mă dau un pas înapoi, fiind luată prin surprindere de zgomotul provocat, trenul șuiere încă o dată și cu acesta încep să scârțâie roțile pe sine, semn că se pregătește să plece.

Inspir adânc și uit să mai expir, străduindu-mă să îmi dau seama ce îmi doresc. Aud un al treilea șuierat apoi mă urc grăbită în vagon. Pentru prima dată în optsprezece ani, m-am urcat într-unul dintre trenurile pe care le urmăream zilnic cum plecau.

Mă uit atentă pe bilet, încercând să fiu sigură de numărul scaunului meu. Repet în minte numărul 54 și îl caut cu privirea. Devin neliniștită din cauza situației noi în care mă aflu, dar reușesc să-mi mențin bătăile inimii constante. Îmi păstrez echilibrul destul de greu din cauza trenului în mișcare. Din când în când mă clatin, sprijinindu-mă de scaunele din jurul meu, dorindu-mi să ajung mai repede la locul meu.

Continui drumul cu pași nesiguri și răsuflu când găsesc plăcută gravată cu numărul 54. Zâmbesc încântată când văd că locul meu este chiar cel de la geam. Un loc perfect pentru o primă călătorie, de unde pot observa lumea din prisma trenului. Optsprezece ani am privit vrăjită cum trenurile plecau din gară. Iar acum îmi doresc să nu pierd nicio secundă, încerc să rețin fiecare detaliu. Să-mi întipăresc drumul în minte la fel de bine cum mi se întipărește în suflet. Neliniștea din interiorul meu îmi lasă un gol în stomac și-mi împreunez mâinile pentru a le opri din tremurat. Deși sunt cuprinsă de frică, mă simt bine, fericită.

Las în urmă amintirile centrului de plasament în care am crescut și mă uit pe geam. Plecasem în sfârșit de una singură pe traseul cel mai lung. Pe bilet scria ca destinație Baia Mare, dar era mai mult de atât. Destinația mea era lumea.

Trenul trece în viteză pe lângă case mici, câmpuri colorate și prin păduri de un verde plin de viață. Acestea sunt lăsate rapid în urmă, la fel că și temerile mele. Simt cum bățile inimii încetinesc și revin la normal. Scot carnetul pentru desene și încep schița vagonului. Mă uit în jur pentru a nu scapa un detaliu important, chiar ridicându-mă de pe scaun pentru lucrurile mai puțin vizibile.

Oprește în prima gară. De unde mă afluam părea că nimeni nu coboară, nimeni nu urcă. Mă concentrez asupra desenului din nou, ștergând nemulțumită liniile strâmbe. Trenul șuieră o singură dată și se pune în mișcare.

Desenul începe să prindă contur, ținând ascuns printre linii câteva sentimente amenstecate. Îl închid, apoi îl pun la loc în ghiozdan și continui să urmăresc peisajele. Încerc să mă obișnuiesc cu viteza în care lucrurile dispar de lângă tren, fiind mult mai atentă. De aceea nici nu observ când locul din fața mea se ocupă.

– Nu cred că ar trebui să stai așa de aproape de geam.

Mă uit nedumerită să aflu cine vorbește cu

mine. Un băiat cu părul negru și ciufulit stă în fața mea, pe locul care era gol acum câteva minute. Ochii îi sclipeau călduros iar zâmbetul său se întindea pe toată fața. Mă privește atent. Niciun cuvânt nu pare potrivit în acest moment. Tot ce pot face e să continui să privesc câmpurile și pădurile.

– Ai putea să te lovești la o mișcare mai bruscă a trenului, continuă băiatul.

Îndepărtez capul de geam, apoi îmi îndrept spatele. Mă uit mai atent la băiatul din față și mi se pare că pot vedea în ochii lui propria reflexie. Sunt căprui, dar atât de pătrunzători încât rămân blocată timp de câteva secunde. Îmi mut privirea, deoarece mă face să mă simt ciudat, nu e ceva tocmai plăcut.

– Da, ai dreptate, rostesc încet.

– Mă bucur să aud că ai glas, după prima încercare chiar am crezut că voi vorbi singur tot drumul.

Zâmbesc, dar îi evit privirea, apoi sprijinită de spătar revin la copacii alergând pe lângă noi. Fără să îmi dau seama, norii, unul câte unul, s-au adunat deasupra noastră iar acum lasă picăturile de ploaie să cadă calm. Privesc ploaia și îmi doresc să pot dansa o dată cu ea. Să-i simt mângâierile reci dar blânde, să o las să mă liniștească. Închid ochii și îmi imaginez cum plantele zâmbesc la atingerea rece a ploii. Un peisaj atât de inocent și de frumos. Atât de sălbatic și necunoscut.

– La ce îți zboară mintea? întrebă tânărul, schițând un zâmbet.

Cum poți explica în cuvinte o emoție atât de mare? Un sentiment atât de intens, dar atât de copilăresc. Nici dacă i-aș fi spus tot ce simțeam în detaliu nu m-ar fi înțeles. El nu a crescut într-un centru de plasament și, de aceea, probabil îi par o ciudată. „Cum adică nu ai mai fost niciodată la munte?”. Tuturor li se face milă când au în față un copil orfan. [...]

(fragment din volumul „Schițe de iubire”, apărut la editura Tritonic în 2018.)

Teodora Anghel

Studentă, Facultatea de Litere,
Universitatea din București

Programul „Vacanță la bibliotecă”, ediția a XII-a, iulie 2020

Consiliul Județean Dâmbovița
Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița



VACANȚĂ LA BIBLIOTECĂ

29 iunie - 31 iulie 2020

LUNI Să ne cunoaștem prin joc	MARȚI Copii, dar responsabili!
MIERCURI Teatru și poveste	JOI Jocurile copilăriei
VINERI Party la bibliotecă	

Important!

- Înscrierile se fac în limita locurilor disponibile
- Accesul la program se face pe baza permisului de utilizator al unuia dintre părinți/bunici/ tutori
- Activitățile se vor desfășura în aer liber (curtea interioară a bibliotecii / Parcul Chindia), cu respectarea normelor de prevenție privind situația generată de SARS-CoV-2



Înscrierile se fac la sediul Filialei pentru copii „I. Al. Brătescu-Voinești” a Bibliotecii Județene Dâmbovița
Str. Călea Domnească, nr. 208 (tel. 0245634112)



Salonul Editorial „Ion Heliade Rădulescu”, ediția a XIX-a, septembrie 2020

CONSILIUL JUDEȚEAN DÂMBOVIȚA
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI TÂRGOVIȘTE
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „I. H. RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA

SALONUL EDITORIAL „Ion Heliade Rădulescu”



Ediția a XIX-a
Târgoviște, 5 - 8 septembrie 2020

Scuarul Primăriei Municipiului Târgoviște
Program: 10⁰⁰ - 21⁰⁰

